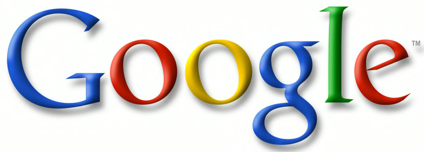
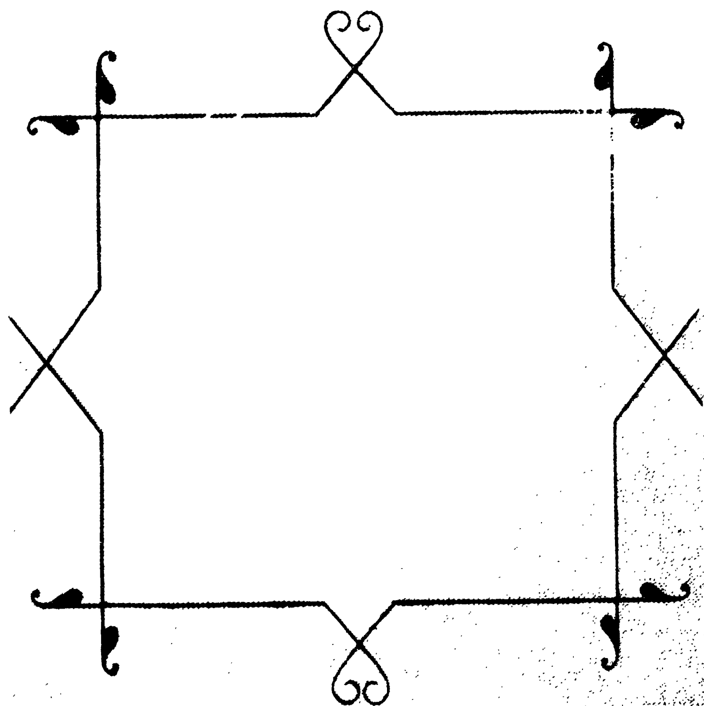

DE GESCHIEDENIS VAN DE JUBILEE ZANGERS

MET HUNNE ZANGEN

DE JUBILEE-ZANGERS.

Maggie Porter. E. W. Watkins. H. D. Alexander. F. J. Loudin. Thomas Rutling.
Jennie Jackson. Mabel Lewis. Ella Sheppard. Maggie Carnes. America W. Robinson.

DE GESCHIEDENIS

VAN DE

JUBILEE-ZANGERS

MET HUNNE LIEDEREN,

VERTAALD DOOR

C. S. ADAMA VAN SCHELTEMA.

Met twee Platen.

Eerste Duizend.

AMSTERDAM,
HET EVANGELISCH VERBOND.
1877.

HOOFDSTUK I.

HET JUBELJAAR.

De geschiedenis der Jubileezangers heeft zoo oppervlakkig den schijn van even weinig tot de dingen des werkelijken levens te behooren, als de ons bewaarde legende, die Jasons heldentocht tot verovering van het gouden vlies verhaalt. Wat van deze zangers te berichten is, geldt een werkelijk volbrachten tocht van een klein gezelschap vrijgemaakte slaven, die zich op reis begaven in het belang der school, waarvan zij leerlingen waren, en wel om tot instandhouding van deze eene som van niet minder dan 20000 dollars (*f* 50000) te veroveren. De wereld was voor deze onbereisde, pas vrijgeworden lieden iets even vreemds en geheimzinnigs als voor de Argonauten de oorden, die zij tot bereiking van hun doel doortrekken moesten. Hun wachtten maatschappelijke vooroordeelen als vijandige machten niet minder verschrikkelijk dan de vuurbrakende stieren en de uit den met drakentanden bezaaiden grond oprijzende krijgslieden, die den Grieken het pad versperden. Ook hebben geen stormachtiger zeeën dezen kunnen dreigen en verschrikken dan onze reizigers kennen leerden in de moedbenemende ervaringen, die aanvankelijk hunnen geloofsmoed op de proef stelden.

Er waren oogenblikken, dat hun het geld om de allernoodzakelijkste kleeding te koopen ontbrak. Nochtans keerden zij binnen de drie jaren huiswaarts, en dit met een schat aan bijna 100,000 dollars. Te vergeefs hadden zij hier aan openbare hotels aangeklopt en waren zij elders uit de wachtkamers van spoorwegen verjaagd, maar daartegenover stonden aangename ontmoetingen, als een eervolle ontvangst door

den President der Vereenigde Staten, het mogen zingen van hunne liederen voor Engelands koningin, en het als opzettelijk genoodigde gasten mogen aanzitten aan den ontbijtdisch van Groot Brittannies eersten minister.

Het lust ons niet langer te verwijlen bij de overeenkomst van de reis der zangers met die der legende, want dit boek is niet geschreven als eene lofrede op menschen. Voor eene zendingsreis, als wij te beschrijven hebben, miste de oude wereld alle bezieling; zij zou door personen, onder den geest der Grieksche beschaving gevormd, niet hebben kunnen worden ondernomen. De eenvoudige zangen aan het einde van dit boekwerk ontleenen de hun eigen bekoorlijkheid, evenals het daaraan verbonden verhaal het belang, dat het inboezemt, aan die zegenrijke bezielingen ten goede, waardoor het Christendom als koninkrijk Gods met vasten tred voortschrijdt tot de eindelijke volkomene verlossing der wereld.

De burgeroorlog, die in 1861 in de Vereenigde Staten uitbrak, bedoelde kennelijk niets minder dan het omverwerpen of instandhouden der Unie. Achter dit erkend bedoelen lag echter nog een ander doel, dat in de werkelijkheid hoofddoel was, het bestendig maken der slavernij, of de geheele uitbanning dezer instelling. Bij de zuidelijken bestond op dit punt van den beginne af geen twijfel. Ook in het Noorden waren er, die evenzoo oordeelden, omdat hun de wijsheid gegeven was om op de teekenen der tijden te letten; en ten volle op dat punt zeker waren zij, die de gave des Geestes hadden, om in te zien in de verborgen meening der leidingen van Gods alvoorzienend wereldbestuur.

Allen, die tot hiertoe eene staatshervorming door afschaffing der slavernij hadden zoeken te verkrijgen en daartoe geen andere middelen hadden gebezigd, dan die wapenen des vredes, welke de pers, de kansel en het openbaar spreekgestoelte leveren, trokken met een ijver te velde, als zij nooit zouden gekend hebben, wanneer het enkel een politiek samenblijven met de slavenhoudende Staten gegolden had. Geen jongelingen gaven meer willig aan de oproeping om als vrijwilligers op te trekken gehoor, dan juist zij, wier ouderlijk te huis sedert jaren had behoord tot de stations van den onderaardschen spoorweg 1) —

1) Nadat de slavenpolitiek der zuidelijke staten eene wet had weten door te drijven, die het vervolgen van slaven in het Noorden mogelijk maakte, vereenigden vrije burgers, vooral kwakers, zich tot een geheim verbond, om den slaven het vluchten uit het Zuiden naar Canada gemakkelijk en veilig te maken. Dit verbond droeg den naam van: „de onderaardsche Spoorweg.”

die eenige onder de spoorweglijnen wier actiën nooit op eenige beurs verhandeld zijn, wier treinen alleen bij nacht langs stille en eenzame landpaden reden, en zoo in boerenkarren voortvluchtige slaven naar den vrijen grond van Canada als eindstation overvoerden. De eerste afdeeling noordelijke troepen, die op weg naar Washington Baltimore doortrok, deed de straten dier doodsche stad luide weerklinken van het lied ter eere van den ouden John Brown van Harpers Ferry, die zijn openlijk optreden voor de bevrijding der slaven met den marteldood boeten moest. Zoo schaarde zich het eene regiment vrijwilligers voor, het andere na, de keur en trots van een half millioen gezinnen uit het Noorden, „rondom de vaderlandsche vlag en deden, waar zij doortogen, het krijgsgeroep der vrijheid hooren."

Ook de slaven, onwetend als zij waren ten aanzien van staatsrecht en staatkundige berekeningen, en hoe luttel zij dus gissen konden, omtrent de verhoudingen, welke de aangevangen strijd zou kunnen krijgen, toonden toch overal een geheimzinnig voorgevoel van de eigenlijke beteekenis dezer ontzettende worsteling. Het was alsof een verborgen telegraafdraad telkens de wisselende oorlogskansen van hut tot hut berichtte, en iedere overwinning, die door het Noorden werd behaald, had ook geheime dankstonden tot zeker gevolg.

Het kon nauwelijks anders dan dat de legerkampen van het Unieleger van den eersten oogenblik af vrijsteden voor de voortvluchtige slaven werden. Een der generaals uit het Noorden, maar die met de voorstanders der slavernij op staatkundig gebied nauw was verbonden geweest, totdat het doel om de Unie te verbreken onverholen aan het licht kwam, wettigde nu hunne opname in het vaderlandsche leger door hen als „oorlogscontrabande" te doopen. Ter juister tijd kwam eindelijk het beslissende vrijheidswoord van den goeden President, die met wijs geduld het passend oogenblik had gebeid, de proclamtie, die het leger niet langer als bijkomend maar als hoofdzakelijk doel tot een emancipatie-leger verhief.

Iedere stap voorwaarts van het Unieleger was voor de slaven uit geheel den omtrek een teeken om zich daarbij te voegen en het te volgen, waarheen dan ook, zeker alleen, dat zij nu in het voetspoor der vrijheid waren. Waar de marschroute des legers liep, daar stroomde het van alle zijden langs hoofdwegen, en over velden en heggen toe. Niets bleef achter; hier zag men grijsaards op krukken, moeders met een last van kinderen op den rug, daar vrouwen gedoscht in versleten buizen van het Noordelijk paardenvolk en jongens met grijze soldatenbroeken van het Zuiden, die door het afsnijden

der pijpen zoo wat pasklaar gemaakt waren. Dezen kwamen zwoegende onder al het huisraad, dat zij hadden kunnen medepakken, anderen fier rijdende op een muilezel van Massa, naar de wijze van Israel in Egypte uit het diensthuis medegenomen; maar de meesten hadden niets, gelijk zij hun gansche leven door zonder loon en meest bij ongenoegzaam voedsel hadden gezwoegd. Maar wat dat verleden geweest was, gedachten zij niet meer. Nu waren zij verlost en vrij; en hun „God zegene u!" was de vreugderoep, dien zij bij het zwaaien hunner hoeden en andere teekenen van uitbundige blijdschap hunnen bevrijders tegengalmden. Zoolang hadden zij van „het jubeljaar" gezongen, zoolang om zijne komst gebeden; en nu, na zoovele jaren wachtens, nu was dan door Gods genade het jubeljaar gekomen!

Door deze geweldige oorlogsbevrijding, — eene daad in het volksleven gansch verschillend van de vreedzame bevrijding, waarnaar de vrienden van den slaaf hadden uitgezien en waarvoor zij met alle macht hadden geijverd en gewerkt, — werden nu op eens meer dan vier millioenen als slaven dienstbaren vrij. Al die menschen ontbrak het aan huizen, geld en wetenschap, terwijl zij door den toestand van dierlijke afhankelijkheid, waarin zij waren opgegroeid, op geenerlei wijze geleerd hadden om voor zichzelven te zorgen, en dus ten eenenmale onbereid waren voor de gevaren zoowel als voor de plichten des vrijen maatschappelijken levens. Nooit was er voor hen eenige gelegenheid geweest om op eigen beenen te leeren staan, en toen zij nu zoo plotseling zichzelven moesten zien te redden, waren zij als overgeleverd aan de genade van ieder, die slecht genoeg was om ten eigen voordeele deze nog onmondigen van een eerlijk verdiend loon te berooven. Voor henzelven was het ook zoo licht niet om goede burgers te worden, daar zij geheel hun leven in een dampkring van onzedelijkheid hadden doorgebracht, waarin zelfs het lid zijn van eenig kerkgenootschap niet de minste waarborg gaf, dat iemand niet een dief, bedrieger of wellusteling was. Op hulp van hunne vroegere meesters viel niet te rekenen. Eene vrijmaking der slaven zonder vergoeding en de velerlei oorlogskosten hadden hen zoo verarmd en bovendien zoo verbitterd, dat zij geen macht, maar ook zelfs bij het nog bezitten van deze geen gezindheid hadden, om hun eenigzins de behulpzame hand te bieden.

De taak om deze vrij geworden slaven de hun noodige opvoeding te geven kwam door dit alles zoo goed als alleen voor rekening van de Christenen der Noordelijke Staten. Deze hunne roeping was een zendingswerk van zoo grooten omvang en zoo zeldzaam moeielijken aard,

dat wel geen ander zich daarmede vergelijken laat. Reeds vóór het einde der eerste zes maanden van den krijg, werden scholen opgericht, hier in hutten, daar in eene legertent, ginds in een van boomstammen ruw opgeslagen en onbevloerd kerkje, elders in een leegstaand slavenverkoophuis en tot zelfs in de open lucht. Honderden dames uit het Noorden, waaronder vrouwen aan al de gemakken en weelde des aanzienlijken levens gewend, snelden willig toe, om aan dezen door maatschappelijk eigenbelang verlaagden het alfabet van het kinderspelboek en van het Christenburgerschap te leeren.

Dit onverwijld aanvaard werk was uit den aard der zaak rijk aan ongemak, moeite en gevaar. Ten gevolge van het wisselend oorlogsgeluk moest school bij school haastig weder opgebroken worden, en restte den onderwijzers niets dan hunne veiligheid in eene overijlde vlucht te zoeken. Velen dezer wakkere vrouwen, bij het gemis van goed voedsel, huisvesting en geneeskundige hulp overwerkt, brachten evenzeer haar leven voor de heilige zaak ten offer, als de krijgsman, die op het slagveld zijn graf vond. Zelfs na het eindigen van den oorlog werden zij, die door onderwijs zich de vrienden der kleurlingen toonden, in de samenleving der Zuidenaars als melaatschen geschuwd, en meer dan een onderwijzer of onderwijzeres is door de vermomde bandieten van den Ku-Kluksbond vermoord, omdat zij weigerden te gehoorzamen aan de geheime waarschuwingen van dit veemgericht, dat het laten varen van dit opvoedingswerk van hen eischte.

Had hun arbeid zijn schaduwkant, niet minder had hij zijne lichtzijde. Schoolonderwijs en bidstonden gingen steeds gepaard, en zoowel bij het eerste als bij de laatsten openbaarde de Heilige Geest zich als de kracht Gods in de toebrenging en bekeering van harten tot Jezus en het leven des geloofs. Den slaaf, die vroeger het waagde te leere lezen en op zijne poging werd betrapt, wachtte de zweep, en werd niet zelden terstond naar afgelegen plantages verkocht. Die geestelijke verdrukking was voorbij, maar als terugwerking vertoonde zich de begeerte om te kunnen lezen als een heete koorts. Nooit was de wereld van een toestand getuige als in deze scholen aan het licht kwam.

Gansche gezinnen, gekweld door honger en gebrek, toonden nog vuriger begeerte naar scholen dan naar brood. Zeventigjarige vrouwen zag men soms in eene enkele week al de letters van het alfabet leeren. Grijsaards oefenden zich met hunne kleinkinderen in hetzelfde spelboekje. Huisvaders, die den ganschen dag door gearbeid hadden om het noodige voor hun gezin te verdienen, liepen des avonds nog drie

en vier uur om de avondschool niet te verzuimen. Meisjes, aan wie men als straf voor ongehoorzaamheid meende de school voor eenige dagen te moeten verbieden, smeekten dat men haar liever met de zweep kastijden dan zoo harde straf zou opleggen. De kinderen van eene gansche school zag men den voortgang van het onderwijs boven een aangeboden vakantiedag stellen. Geen wonder dus, dat de dankbaarheid, die allerwege voor het gegeven onderwijs werd betoond, even innig was als de begeerte er naar vurig was geweest, en dat als regel alle onderwezenen zich met het gansche hart aan hunne onderwijzers hechtten.

De eerste school voor de vrijgemaakten werd geopend door onderwijzers, die met dit bepaalde doel door de Amerikaansche Zendingsvereeniging waren afgevaardigd. Deze vereeniging ontstond in 1846, toen het gebleken was, dat bestaande Zendingsvereenigingen hare afwachtende houding ten aanzien van het slavenvraagstuk niet wilden laten varen. Reeds had dit genootschap zendingsposten onder de negers van Jamaika en Afrika's Westkust gesticht en in stand gehouden. Zijne binnenlandsche zendelingen, die het naar de Zuidelijke Staten zond, om zoowel blanken als kleurlingen met schoolonderwijs en evangelieprediking te baten, hadden steeds met getrouwheid tegen de groote zonden van het slavenhouden getuigd. Zoo doende had het genootschap het vertrouwen gewonnen en genoot het de ondersteuning van alle vrienden der vrijheid. Toen dus nu de ontzettende taak om aan meer dan vier millioen vrijgelaten slaven eene Christelijke opvoeding te geven op eens der natie werd opgelegd, gevoelde ieder, dat deze vereeniging door geheel haar verleden als van Godswege was aangewezen en door zijne voorzienigheid gevormd om nu werkzaam op den voorgrond te treden. Werkelijk is ook het grooter deel des arbeids door dit genootschap gedragen en verricht geworden.

Duidelijk treedt dit in het licht, wanneer wij opmerken, dat de vereeniging in 1863 reeds 83 leeraars en onderwijzers had in het werk gesteld, en dit aantal in 1864 tot 250 en in 1868 tot 532 was geklommen. Sedert den aanvang des werks heeft zij daaraan bijna drie millioen dollars (zeven en een half millioen gulden) kunnen ten koste leggen. Naarmate er van Staatswege openbare scholen voor de kleurlingen geopend werden, en het hooge belang bleek om uit de bevrijden zelven onderwijzers en leeraars te kweeken, koos de vereeniging vooral dit laatste tot haar taak, en onttrok zich gaandeweg aan hetgeen zij enkel voorbereidend gedaan had, om al hare kracht te besteden aan vormscholen en inrichtingen van hooger onderwijs voor kleurlingen.

Behalve de zeventien hoogescholen en normaalscholen, die het genootschap op de meest gelegen punten door geheel het Zuiden heeft gesticht, en waarin een honderdtal bekwame onderwijzers werkzaam zijn, heeft het voor zijne rekening de verzorging van zeven door den Staat erkende inrichtingen van akademisch onderwijs om predikanten, rechtsgeleerden en geneesheeren, in één woord mannen der wetenschap te vormen. In verschillende Staten gesticht zijn er nochtans geen twee op minder dan honderd uren gaans van elkander. Te Berea in Kentucky vindt men Berea College; te Hampton, in Virginie, het Hampton Instituut; te Nashville, in Tenessee, de Fisk Universiteit; te Atlanta, in Georgie, de Atlanta Universiteit; te Taladiga, in Alabama, Talladiga College; te Tongaloo, in Misissippi de Tongaloo Universiteit, en te Nieuw-Orleans, Louisiane, de Straight Universiteit. Deze zeven inrichtingen van hooger onderwijs zijn nu met vrucht dienstbaar aan het vormen van leeraars en predikanten voor de bevrijdden, die, uit hun eigen midden gekozen, eerlang naar men hoopt de keurbende leveren zullen, als de voor Afrika meest geschikte zendelingen, om dit werelddeel van een akker voor slavenarbeid in een oorlogsveld voor het Koninkrijk der hemelen en in eene woonstede van heilige vrijheid, welvaart en liefde te hervormen.

HOOFDSTUK II.

EEN DENKBEELD RIJPT TOT EEN PLAN.

De eerste grondslagen voor het stichten der Fisk Universiteit werden in den herfst van het jaar 1865 gelegd. Tijdens den oorlog werd door George H. Stuart beraamd „eene Christelijke Commissie," die ook door zijn onvermoeid pogen tot stand kwam, en onder zijne leiding tot het einde van den oorlog werkzaam bleef. Deze Christelijke vereeniging, een „Roode Kruis" in den volsten zin des woords, had tot 5000 broeders en zusters in het veld, die op allerlei wijze

in de geestelijke nooden der soldaten voorzagen. Op de slagvelden ontweken zij geen gevaar om gewonden te redden; in de hospitalen waren zij met de teederste zorg op alle behoeften der krijgslieden bedacht, ten einde de nadeelen van het oorlogsleven tot een minimum te brengen. Een van de voornaamste werkers dezer vereeniging, die als veldagent aan het leger der Unie onschatbare diensten bewezen heeft, was de predikant E. P. Smith, en toen hij zijne taak als zoodanig voleind mocht rekenen, aanvaardde hij de betrekking van Secretaris van de Amerikaansche Zendingsvereeniging te Cincinnati.

De predikant E. M. Cravath had reeds bij den aanvang des oorlogs zijne vaste standplaats te Ohio met de betrekking van veldpredikant bij het leger verwisseld. Zoon van een der baanbrekers in den strijd voor de vrijlating der slaven, — wiens huis een druk station van den onderaardschen spoorweg was, en die zoodoende zijne kinderen van jongs af de slavernij had leeren haten en in de kleurlingen belangstellen, — en door zijne ervaring in het leger van nabij met de behoeften der bevrijdden bekend geworden, trad hij volgaarne in betrekking bij de Amerikaansche Zendingsvereeniging, om scholen te stichten, juist in dezelfde streek des lands, waar de heer Smith mede werkzaam was.

Deze beide mannen ontmoetten elkander te Nashville. Na hun arbeidsveld nauwkeurig te hebben overzien, waren zij eenstemmig van gevoelen, dat daar, te Nashville, de juiste plek was, waar als brandpunt van ontwikkeling en leven eene hoogeschool moest gevestigd worden. Zij zagen in deze plaats een uitnemend vereeniginspunt voor de vrijgemaakten, om hier hunne leeraren en onderwijzers te doen opleiden, en om allen, die in het nieuw hun geschonken leven leidslieden worden moesten, de hun zoo noodige Christelijke vorming deelachtig te maken.

Als hoofdstad van Tenessee en het uitgangspunt van onderscheidene der meest uitgebreide en beslissende militaire operatiën in dezen oorlog, was Nashville niet alleen als handelsstad en als plaats van maatschappelijk en politiek belang, eene plaats van gewicht, maar was bovendien het middelpunt van eene zeer aanzienlijke bevolking van kleurlingen. Acht van de dertien der voorheen slavenhoudende Staten omringen en begrenzen Tenessee, en omstreeks vier vijfde gedeelten van de vrijgemaakten bewonen dit deel des lands.

Als helpers tot bevordering van eene zoo gewichtige onderneming, bevonden zich juist toen onder Gods hoog bestuur twee andere, veelvermogende vrienden der verlosten daar ter plaatse. De eerste was de Generaal

Clinton B. Fisk, de met zooveel roem bekende krijgsman, die aan het hoofd stond van het bureau voor de vrijgemaakten in het distrikt Kentucky en Tenessee; de andere was Professor John Ogden, vroeger hoofd van de normaalschool in Minnesota, daarna officier in het leger der Unie, maar nu te Nashville, als agent van de hulpcommissie tot ondersteuning der bevrijdden in het Westen. Aan deze vereeniging was het bestier en de uitdeeling betrouwd van de groote geldsommen, die Engelsche vrienden hadden bijgedragen door tusschenkomst van Levy Coffin, een der oudste bestuurders van den onderaardschen spoorweg. Later heeft zich deze vereeniging met oplossing van eigen werkzaamheid aangesloten aan de oudere Amerikaansche Zendingsvereeniging.

Deze vier mannen zetten het groote werk op touw, maar stuitten reeds dadelijk bij den aanvang op twee groote bezwaren. Het was volstrekt noodzakelijk voor het welslagen der onderneming, dat voor alles een eigen plek gevonden en eigen gebouwen verkregen werden. De vereeniging had toen ter tijd geen fondsen, die zij zich vrij mocht achten, om voor zulk eene onderneming in vast goed te beleggen. Een grooter bezwaar nog dan dit was, dat de heerschende geest der plaats zoo door en door vijandig was aan elke poging om kleurlingen vooruit te helpen, dat zij zeker konden zijn, dat er voor zulk een doel geen grond te koop was. Toch werd een gunstig gelegen plek gevonden en aangekocht, welks eigenaar geen belang scheen te stellen in de vraag, waartoe de grond dienen moest, en ieder der vier vrienden werd persoonlijk aansprakelijk voor de geheele koopsom van 16,000 dollars.

Aan dit stuk gronds was het bijzonder voorrecht verbonden, dat er reeds een groep lichte gebouwen van één verdieping was opgetrokken, gebouwen, die als hospitaal-barakken voor het Unie-leger waren gebouwd en gebruikt. De vrienden waren te weten gekomen, dat deze van het algemeen bestuur waren over te nemen, terwijl hun bleek, dat zij met niet al te groote onkosten voor het door hen beoogde doel konden worden ingericht. Na in dezer voege geslaagd te zijn, werd door hen de school in Januari 1866 geopend. De gebeurtenis was onder de merkwaardigste van dezen aard in de geschiedenis van Tenessee's kleurlingen te rekenen. De Gouverneur Brownlow hield eene korte toespraak, en benevens hem waren ook andere aanzienlijken, mannen van burgelijke en militaire betrekking aanwezig. Reeds de enkele gedachte, dat er voor hen, bevrijdde slaven als zij waren, wezens, voor wie men steeds elken toegang tot kennis had gesloten, eene

Universiteit was gesticht was iets, dat het hart der vrijgemaakten van een nieuw leven moest doen tintelen en hun een helder en aanmoedigend uitzicht in de toekomst openen.

De woningen der officieren werden het tehuis voor een nauw verbonden kring van onderwijzers. De ziekenzalen werden tot schoolzalen ingericht en waren ras met honderden vroolijke kinderen gevuld. Het lijkenhuis werd magazijn en diende tot voorraadschuur, om daaruit de naakten en hongerlijders te kunnen kleeden en voeden. Voorts kreeg het goede werk een bijna romantischen tint, toen een hoop roestige handboeien en ketenen uit den slavenkerker aan de school gegeven werden, die voor oud ijzer verkocht eene som gelds opleverden, waarvoor Nieuwe Testamenten en spelboeken werden aangekocht.

Het aantal leerlingen, dat dagelijks ter school kwam, bedroeg gedurende het eerste jaar gemiddeld meer dan duizend. Enkelen, die tot de leerlingen der eerste drie maanden behoorden, hebben volgehouden het onderwijs te volgen, totdat zij tien jaren later, na een volledig doorloopen onderwijs-cursus, met een akademischen graad de school konden verlaten. In den beginne droeg begrijpelijker wijs het onderwijs een weinig omslachtig karakter. Maar wat men ook al niet terstond in het leven kon roepen, plan en aanleg toonden duidelijk en bestendig, dat men aan de bezoekers der school al de voorrechten van het hoogste onderwijs wilde verzekeren. In 1867 ving de stad Nashville aan voor openbare scholen voor de kinderen der kleurlingen te zorgen, en naarmate hierdoor de school van haar jeugdigst volkje ontlast werd, kon er meer alle zorg aan gewijd worden, dat het oorspronkelijk plan stipter werd behartigd. Het Charter, van Staatswege noodig om een nieuwe school te mogen stichten, werd verkregen. Enkele der gebouwen, die tot schoolzalen gediend hadden, werden tot slaapkamers in orde gemaakt, waardoor plaats kon gegeven worden aan studenten van buiten, die nu, begeerig naar hooger onderwijs, met het verzoek om verblijf kwamen opdagen. Niet lang duurde het, of het getal dergenen, die met zulk een verzoek zich aanmeldden, overtrof verre het aantal, voor wie men werkelijk plaats had.

Nooit was er een kring van trouwer werkers. Naarmate de studenten in bekwaamheid vorderden, gingen zij uit om op hunne beurt anderen te onderwijzen, en om als zendelingen in het belang hunner minder bevoorrechte broeders werkzaam te zijn. Velen wisten zelfs geld te verdienen, dat hen in staat stelde om naar de Universiteit terug te keeren en daar hunne studieën verder voort te zetten. In één enkel jaar zijn niet minder dan 10,000 kinderen als leerlingen ingeschreven

in scholen, waar door de van Generaal Fisk uitgezonden leeraars onderwijs werd gegeven — leeraars, van welke enkelen tot nog voor korten tijd geen A van een B wisten te onderscheiden. Bovendien woonde in de school een zoo ernstig godsdienstige zin, dat deze bij allen heerschende geest zich als van zelf aan anderen, ook in wijderen kring mededeelde. Zij, die in het gebouw woonden, zagen als vrucht van hun gebed vertrouwend uit naar de bekeering van nieuw aangekomenen, en het behartigen hunner hoogste belangen werd hun nog ernstiger dan het vorderen in wetenschap en kennis op het hart gedrukt.

Zoo bekroonde een voorspoed boven bidden en denken den arbeid der vrienden; maar toenemende redenen van bezorgdheid hielden met hun welslagen gelijken tred. De tot school dienende gebouwen, die als voor tijdelijk gebruik slechts zeer goedkoop en in overhaasting waren opgetrokken, geraakten zichtbaar in verval. Ook de plek, die volkomen voldoende was geweest voor de eerste proefneming, bleek ongeschikt te zijn voor een blijvenden arbeid. Jaar bij jaar ging dus voorbij, en het vraagstuk, hoe aan een nieuwe plek gronds en nieuwe gebouwen te komen, werd in plaats van eenvoudiger en helderder steeds meer ingewikkeld en donker. Ten laatste drong de hooger en hooger klimmende nood om eenig vast plan te beramen, en aan den penningmeester der Universiteit, den heer George L. White, werd opgedragen te bedenken wat de Universiteit zou kunnen redden, en zijne gedachte tot een uitvoerbaar plan te laten rijpen.

De heer White werd in 1838 te Cadix in den Staat New-York geboren. Als zoon van een dorpsmid bepaalde zich zijne schoolgeleerdheid tot wat hij vóór zijn veertiende jaar op de openbare school geleerd had. Evenals zoo menig ander jeugdig Yankee had hij het schoolmeesteren bij de haud genomen, in het vooruitzicht later iets voordeeligers, of dat meer naar zijn smaak was te verkrijgen. Gelijk zijn vader had hij een aangeboren neiging tot muziek, en ofschoon hij het voorrecht van een wetenschappelijke muziekale opleiding had moeten missen, en hij zich niet op eene bijzonder kunstmatige ontwikkeling zijner stem liet voorstaan, hadden toch zijne scholen een buitengewoon goeden naam wegens het voortreffelijk zingen, waartoe zijn eigenaardige onderwijstakt zijne scholieren wist te vormen.

Nadat hij het schoolvertrek met het legerkamp had verwisseld, streed hij mede voor de Unie in de bloedige veldslagen van Gettysbury en Chancellorsville; en toen de oorlog teneinde liep, nam hij eene betrekking aan bij het bureau van de vrijgelatenen te Nashville. Reeds

had hij een werkzaam aandeel genomen in het Zondagschoolwerk onder de vrijgemaakte slaven, en toen de Fisk-school geopend werd, ontving hij van haar hoofd, Professer Ogden, de uitnoodiging, om gedurende zijne vrije uren de leerlingen der school in den zang te onderwijzen. Toen de Fisk-universiteit haar Charter bekomen had, viel hem de post van penningmeester ten deel, — dat is met andere woorden, de geheele geldelijke last der inrichting kwam op zijne schouders.

De vorderingen, die hij zijne groote zangklassen maken zag, verbaasden hem zelven en waren hem tot groote vreugd. Als had hij een voorgevoel gehad van de uitkomsten, die een niet verre toekomst in dezen weg baren zou, begon hij de beste, meestbelovende stemmen af te zonderen en deze uitgelezenen dat bijzonder meer beschavend onderricht te geven, waartoe zijne omvangrijke stem, zijn fijn gevoel voor muzikale uitdrukking en zijn bezielende macht als onderwijzer hem al de vereischten leenden.

In het voorjaar van 1867 gaf hij met zijn schoolkoor een openbaar concert, dat als geldelijke onderneming eene groote zegepraal was, maar dit nog meer mocht heeten, in zoover het de oogen der blanken deed opengaan voor den aanleg der zwarten, om tot de voorrechten eener hoogere beschaving opgeleid te worden. Een invloedrijk dagblad wees op dit concert als een duidelijk afdoend bewijs, dat negers voor ontwikkeling en wetenschappelijke vorming vatbaar waren, en voegde er de vraag aan toe: of het niet raadzaam was, dat de Zuidenaars dit werk zelven ter hand namen, inplaats van het over te laten aan de Noordelijken, wier hoofd vol was van de meest radikale politieke denkbeelden.

In 1868 gaf hij een tweede en veel beter concert, en in 1870 droegen zijne nu goed geoefende klassen de schoone cantate „Esther" voor een talrijk publiek voor, dat over de uitvoering de hoogste tevredenheid betoonde. Later trok hij met een deel van zijn koor naar Memphis en gaf daar een concert voor een talrijk gehoor, dat het operagebouw geheel gevuld had. Een tocht zuidwaards naar Chattanooga werd met een gelijken goeden uitslag bekroond.

Omstreeks dezen zelfden tijd zou de Nationale onderwijzers-vereeniging hare jaarvergadering te Nashville houden, en schikkingen werden getroffen, dat het Fisk-koor zich bij de opening zou doen hooren. Dit was verre van algemeen in den smaak te vallen, en sommigen klaagden met bittere verontwaardiging, dat men de — nikkers niet beter leerde, waar zij staan moesten. Reeds was naar andere zangers

uitgezien, die althans bij verdere zamenkomsten zouden voorgaan; maar het zingen der „nikkers" bleek zoo algemeen in den smaak te vallen, dat tot aan het einde der samenkomsten aan geen anderen meer werd gedacht en ieder hen op nieuw wenschte te hooren.

Zulke uitkomsten deden bij den heer White al vaster en vaster een plan wortelen, om een studentenkoor te vormen, ten einde daarmede het Noorden te bereizen en daar den menschen het geld uit den zak te zingen, dat hoe dan ook tot behoud en meerderen bloei der universiteit moest verkregen worden. Twee jaren lang bleef dit zijn plan het onderwerp van onderling gesprek en gebed, maar van welken kant bezien en hoe men het woog, steeds schenen de kansen van welslagen te zeer aan mislukken onderhevig.

Tehuis een moedgevend concert te geven en kleine tochtjes in de naaste omgeving te maken, was nog zoo iets geheel anders dan het ondernemen van een zeker zeer kostbaren tocht, bij de onzekerheid of het te behalen voordeel wel eens de kosten zou dekken. Het was onmogelijk om zelfs aan het plan een begin van uitvoering te geven zonder reeds dadelijk in zeer belangrijke uitgaven te vervallen. De schamele kleeding der studenten eischte eene geheele vernieuwing, en voor het gansche reisgezelschap moest de som aanwezig zijn, om de spoorwegkosten naar Ohio te dekken. De schatkist der Universiteit was zoo goed als ledig, en de Vereeniging voelde geen vrijheid, om fondsen haar voor zendingswerk geschonken, voor eene zoo onzekere poging te wagen. Voorts ging het niet gemakkelijk om ouders die zelve nooit gereisd hadden te overreden, dat zij hunne kinderen het gaan op eene zoo verre onderneming zouden toestaan. Gelukkig, dat enkele vrienden met een even helder hoofd als warm hart een beter gezicht op het reisplan hadden en vast in een goeden uitslag geloofden. Hun voorspreken en steunen der zaak was mede oorzaak, dat na veel gebed en aarzelend dralen eindelijk de heer White in zijn hart gevoelde, dat de Heer zelf hem tot een moedig voorwaarts gaan riep.

Tot uitvoering van zijn ondernemen nam hij het weinige geld, dat in de Universiteitskas over was, nadat hij de school voor eenige dagen van den noodzakelijken voorraad had voorzien. Bij dit weinige voegde hij al het zijne, en leende voorts zooveel, dat als zijn pogen mislukte, die mislukking hem tot van zijn laatsten penning zou hebben beroofd. Zoo ving de tocht naar het Noorden aan. Evenals Cortes had hij zijne schepen verbrand. Grootere moeielijkheden evenwel dan waarop Cortes gestuit had, troffen hem; moeielijkheden, die

zelfs zijn heldenmoed en rijk geloof hadden kunnen schokken, indien hij ze voorzien had.

HOOFDSTUK III.

STORM OP DEN AANVANG DER REIS.

De kring van zangers, die op 6 October 1871 Nashville verliet, telde dertien personen, en aller goede wenschen en gebeden, maar ook aller bekommering en vrees reisden met hen mede. Aan het hoofd van het reisgezelschap stond de heer White, die voor zoo onervarenen hoofd en hand, in één woord alles wezen moest. Hem ter zijde stond Miss Wells, bestuurderes der school, door de Zendings-vereeniging te Athene in Alabama gesticht, en die meer bepaald het toezicht over de meisjes, die als zangeressen mede gingen, had op zich genomen. Het overige elftal waren, Ella Sheppard, Maggie L. Porter, Jennie Jackson, Minnie Tate, Elisa Walker, Phoebe J. Anderson, Thomas Rutling, Benjamin M. Holmes, Greene Evans, Izaak P. Dickerson en George Wells.

Daags, nadat zij te Cincinati waren aangekomen, hadden de zangers eene samenkomst met de heeren Halley en Moore, de leeraren der twee voornaamste kerken van de Congregationalisten in die stad. Beide deze mannen waren zoo door hun zingen getroffen, dat zij terstond het besluit namen, om reeds den volgenden dag, Zondag, in hunne kerken een bidstond met zang te houden, ten einde zoo ook aan hunne gemeenteleden de gelegenheid te verschaffen met het zingen der pas aangekomenen kennis te maken. Beide kerkdiensten waren overvol. Op Maandag werd een concert gegeven met vrijen toegang en wel was het gehoor zeer talrijk, maar de kollekte bij den afloop schraal.

Op dezen Zondag en Maandag, dagen, die overal van zich deden spreken, werd Chicago door brand vernield. Honderdduizend menschen werden op eens van huis en have beroofd, eene waarde van tweehonderd millioen dollars vernietigd. Kon het anders, of in Ohio

en in alle staten was slechts voor éóne zaak belangstelling en geld; de brand van Chicago trok de aandacht af van alles wat verder ondersteuning verdiende.

Gewis er was wel in de laatste tien jaren geen week geweest, ongunstiger om eenig werk van liefdadigheid te beginnen, dan de week, waarin onze zangers hun grootsche taak hadden aangevangen. Hoewel zelven zonder middelen en reeds in schuld begrepen zij toch wel te doen met de gansche vrije opbrengst van hun concert tegen entrée, ongeveer vijftig dollars, aan het ondersteuningsfonds voor Chicago te schenken. Dit concert werd te Chillicote gegeven, en won voor hen de belangstelling van het hoofd van het stadsbestuur, die met andere aanzienlijken der plaats de twee nog te geven concerten dringend bij hunne stadgenooten aanbevalen.

Te Chillicote trof vóor het eerst hun eene smadelijke bejegening, waarvan zij in het volgende tijdperk bij herhaling het voorwerp werden. Toen zij in een der voornaamste hotels kamers vroegen, werden zij daar afgewezen, niet omdat er voor hen geene plaats was, maar omdat men rondweg zeide, dat men voor kleurlingen geen plaats had. In een tweede hotel voeren zij niet beter. Bij een derden hotelhouder wachtte hun in dezen zelven een betere ontvangst, maar zoo dat hij, om het algemeen vooroordeel, zijne eigene slaapkamers als kamers voor den dag hun gaf, waar hij hun dan ook een uur vóór den openbaren maaltijd den disch aanrichtte, om te voorkomen, dat de overige gasten, die bij hem intrek hadden, zijn huis niet verlieten. In Gods weg was het een deel hunner roeping, om van dezen wreeden en hatelijken kastegeest den spits te breken, — maar daar dit wel in hun eigen plan niet had kunnen liggen, waren de eerste teugen uit dezen beker voor hen zeer bitter. Hun roem als zangers behaald, en het bekend worden van de vereerende onderscheiding, die èn in Amerika èn in Engeland hun van personen van den hoogsten rang en beschaving ten deel viel, heeft er waarschijnlijk meer dan iets anders toe bijgedragen, dat de geheel onchristelijke afkeer van huidskleur en de overgebleven smet der slavernij in het hart getroffen en bij alle nadenkenden en betergezinden overwonnen werden. Zooveel is zeker, dat zij in de drie latere jaren van hun reizen geheel verschoond zijn gebleven van de grieven, die in het eerste jaar soms dagelijks voorkwamen. Christenen met blanke huid, die tot op dien dag niet met een kleurling in eene zelfde kerkbank hadden willen zitten, werden als van Godswege genoopt om het vraagstuk der maatschappelijke gelijkheid van alle menschen van een nieuw en hooger standpunt te beschouwen.

Naar Cincinnati teruggekeerd, om er volgens hunne belofte op den Zondag dienst te doen, zagen zij in spijt van regen en zeer onguur weder de kerk van den heer Moore tot aan de wanden bezet. De hun zoo welgezinde leeraar en zij zelven hoopten, dat de geestdriftvolle belangstelling, die zich bij deze zang- en bidstonden klimmend openbaarde, hun een talrijk gehoor zou winnen bij het concert met entrée, dat op den eerstvolgenden Dinsdag in de Mozart-zaal zou plaats hebben. Dit evenwel was een misrekening, want terwijl hunne hotel- en reiskosten weder aanmerkelijk begonnen te stijgen, waren hunne ontvangsten ter nauwernood voldoende om de voor het concert noodzakelijke uitgaven te dekken.

Al bracht dit concert geen voordeel aan hunne beurs, toch was het geen geheel verloren arbeid en moeite. „Voor het eerst," zeide een der dagbladen, „werd in dezen muziektempel, waar de beste zangers zich deden hooren, door kleurlingen een concert gegeven. Ook was dit concert voortreffelijk, zoo zelfs, dat de liefelijkheid van het stemgeluid, het wel sluitende van het geheel, en het stipt in de maat blijven onwillekeurig denken deed aan vroegere zangersfamilien, die bij hun daar optreden als gesloten kring hun gehoor hadden in verrukking gebracht door toonen, die evenzeer het natuurlijk gevoel als den muziekaal gevormden mensch hadden gestreeld." Toen Jennie Jackson, na teruggeroepen te zijn als een vrije toegift het geliefde: »de oudjes te huis" zong, viel haar eene toejuiching ten deel, die de zaal deed daveren. Izaak Dickerson zong hier voor het eerst »Het onthouders lied," en hij deed aller hart beven, toen hem bij dit eerste optreden als solist de knieën door het trillen hoorbaar tegen elkander stieten. Ook werkte zijne kleeding niet in zijn voordeel, want zijn versleten, geheel buiten-model-jas was zoo veel te lang als zijne broekspijpen te kort waren. Het hooren zijner eigene welluidende volle stem bezielde evenwel den zanger met zijn gewoon zelfvertrouwen, en het gehoor vergat evenzeer zijn schamel uiterlijk om enkel oor te zijn voor de zilveren toonen, die van zijne lippen vloten.

Te Springfield ging het hun daags daaraan nog minder naar wensch. Zij zouden in Blacks opera-huis een concert geven, maar daar de opkomst beneden de twintig personen bleef, kondigden zij den aanwezigen met een bezwaard hart aan, dat het concert bij zoo luttel belangstelling niet kon doorgaan.

Een synodale vergadering van leeraars der Presbyteriaansche kerk hield juist te Springfield hare zitting, en de heer White verzocht en verkreeg de vergunning, dat hij met zijne zangers voor hen verschij-

nen en hun een proeve van hun zingen geven mocht. De vergadering had bepaald, dat men hun een halfuur zou inruimen, om hun zang te hooren en iets van hunne plannen te vernemen, maar het liep over het uur eer de synode hen weder gaan liet. De opgetogen leeraars en ouderlingen gaven niet enkel hunne goedkeuring te kennen „op luide, hartige, bepaald ondeftige wijze door met mond en handen en voeten toe te juichen," maar hun werd tevens door de vergadering een getuigschrift uitgereikt, waarin de aanwezigen hen zeer in de liefde en bescherming van alle Christenbroeders aanbevalen, terwijl toejuiching en schrift voor hen eene dubbele waarde verkregen door eene oogenblikkelijke inzameling van honderdvijf dollars.

Met kleine zijsprongen links en rechts noordwaarts trekkende, kwamen zij te Yellow Springs, en gaven daar een concert in de kerk der Baptisten-kleurlingen, welk gebouw hun welwillend kosteloos was afgestaan. Te Xenia brachten twee concerten hun vrij 83 dollars op, en nog grooter winst moesten zij het rekenen, dat hun optreden aan de studenten van de Wilberforce Universiteit voor kleurlingen een nieuwen en hartverheffenden prikkel in hunne studiën gaf. Immers in die dagen was alles, wat door een kleurling goed en met lof werd verricht, voor zijne stamgenooten, die er kennis van kregen, eene bemoediging en opwekking om volhardend te zijn in eigen pogen.

Hun zingen voor de Synode te Springfield had nog dit gunstig gevolg, dat zij te Londen komende, daar in den leeraar der Presbyterianen een bekende en vriend vonden, die zijne beste krachten in hun belang inspande. Den volgenden Zondag brachten zij te Columbus door. Zij zongen daar als zangkoor bij de kerkdiensten, en namen als zangers deel in een concert, ten behoeve der Zondagschool aldaar, met een bijval, die nog lang aan dit hun optreden deed denken.

Te Worthington wachtte hun het hartelijk welkom van professor Ogden en zijne vrouw. Deze, medegrondleggers van de Fisk-school en hunne vroegere onderwijzers, stonden nu aan het hoofd der Normaalschool in den staat Ohio. Hier hielden zij eenige dagen rust, eene verpoozing, die hun zeer noodig was, en gaven daar een plaatselijk concert, dat dank zij de pogingen van hunne oude vrienden, hun 80 dollars opleverde. Te Delaware hadden zij eene nog betere geldelijke ontvangst en hier werd voor het eerst op hunne reis hun de vrijheid gegeven om met blanken in dezelfde gezelschapszaal te toeven en met hen aan denzelfden middagdisch aan te zitten. Drie concerten te Wellington gaven hun niet meer zuivere

winst dan genoegzaam was om Cleveland te bereiken. Hier zongen zij des Zondags in de kerk der Oude Presbyterianen en der Plymouth Congregationalisten en werden met die bijzondere goedkeuring gehoord, die hun zonder onderscheid overal ten deele viel.

Gedurende dezen tijd leefden zij, zooals een oud spreekwoord zegt: van de hand in den tand, zoodat al wat hunne concerten opbrachten enkel hunne verteeringen dekte. Zelfs waren er oogenblikken, dat zij zonder vriendenhulp in bange ongelegenheid zouden geraakt zijn; maar als het water aan de lippen kwam, deed steeds de Heer een vriend opdagen, die welwillend hunne gemaakte kosten dekte en het hun mogelijk maakte, hunne reis te blijven voortzetten.

Hunne grootste reden van bezorgdheid was, dat het zoo vurig begeerde licht, het uitzicht om krachtig bij te dragen tot het zoo noodig akademiegebouw niet verrees. Het ware hun geraden geweest liever te huis te blijven, wanneer het hun niet mogelijk werd verder te komen dan het goedmaken hunner noodzakelijkste uitgaven. Zoo schamel was hunne kleeding, dat miss Sheppard op zekeren regenachtigen dag geen ander schoeisel had dan een paar lakensche pantoffels. Reeds hadden zij vrij wat koude van den scherpen noordelijken winter, die hun iets geheel vreemds was, verdragen, eer de heer White, ten deele met geleend geld, overjassen kon koopen voor twee der jonge mannen, die door het koude lijden teekenen van ziekte begonnen te vertoonen.

Voor eene warme overkleeding der meisjes was reeds vroeger gezorgd, maar men had bij geldgebrek zoo weinig op vorm en kleur kunnen letten, dat men herhaaldelijk aan Ella Sheppard de vraag deed, of Minnie Tate hare dochter was, ofschoon Ella slechts twintig en Minnie veertien jaar oud was. Eveneens werd Jennie Jackson, die negentien was, soms voor de moeder der veertienjarige Elisa Walter aangezien.

Bij dit alles kwam, dat de warmste vrienden der zendingsvereeniging voor deze nieuwe poging om geld voor het onderwijs te winnen, zoo weinig hart toonden, dat hunne houding meer dan koel, soms geheel onverschillig, en in betoon van achterdocht en wantrouwen bijna vijandig was; eene uitkomst, die wel meer dan iets anders ontmoedigend en bedroevend op het reeds zwaar beproefde gezelschap moest drukken. Predikanten waren bij den heerschenden weerzin tegen kleurlingen soms slechts zeer noode te bewegen om hun eene plaats in hun kerkelijk zangkoor te gunnen, ja, betoonden zich, nadat zij hunne kerken tot een zangstond hadden afgestaan, soms maar al te geneigd, om zelven onder de menigte, en wel liefst zoo dicht mogelijk bij de kerkdeur plaats te nemen.

Maar waar de heer White toegang gevraagd had, liet hij niet gemakkelijk los, te meer daar de ervaring hem geleerd had, dat zij, die eerst het meest aarzelend hunne hulp verleend en, na de zangers te hebben gehoord, het krachtigst hun welgevallen te kennen gaven.

Gedurende dezen tijd van proefneming en beproeving had de heer White minstens voor vier man werk op zijne schouders. Andere concertgezelschappen hebben de gewoonte van met een zaakgelastigde te reizen, die voor niets anders te zorgen heeft dan voor de regeling der reis en van het werk, in zoover dit briefschrijven, de nieuwsbladen en al wat de algemeene uitvoering aangaat, betreft. Ook de Jubileezangers hebben later zoo gehandeld en er de beste vruchten van geoogst, maar in dezen eersten tijd had de heer White al dit werk voor zijne rekening, en nog daarenboven alle huishoudelijke zorg en de innerlijke regeling voor zijn deel. Zoo dikwijls de zangers rust namen, liet hij het gezelschap aan de goede zorgen van miss Wells en miss Sheppard, de pianiste, over en reisde als baanbreker vooruit om te verkennen, waar met goeden uitslag nieuwe pogingen zouden te beproeven zijn. Met de voorbereidende oefeningen der zangers schikte hij het naar tijdsgelegenheid zoo goed hij kon, en niet zelden was de repetitie van een deel van hetgeen zij des avonds zingen zouden het eerste deel van hun middagmaal.

Zwoegende onder al dezen arbeid, woog hem daarbij innerlijk het wicht hunner klimmende schuld, en de wetenschap, dat waar hij te huis zoo noodig was, het niets oogsten en het niets gunstigs kunnen schrijven, ook de harten zijner vrienden aan de universiteit met kwelling en bezorgdheid vervullen moest. Herhaaldelijk had hij den laatsten dollar voor levensbehoeften neer te tellen, en in zulke oogenblikken zongen zij herhaaldelijk met toepassing op hunnen neteligen toestand het oude slavenlied :

o Heer, o Heer, o goede Heer,
Houd Gij mijn hand gevat!

Maar overtuigd van zijne roeping hield hij daaraan vast met een ongeschokt geloof, dat aan anderen, die geen oog hadden voor de leidingen des Hemelschen Vaders, weleens hardnekkig doordrijven moest toeschijnen.

HOOFDSTUK IV.

LICHT IN HET OOSTEN.

De heer White had zijn reisplan zoo gemaakt, dat alles er op was aangelegd om de stad Oberlin vóór den 15den November te bereiken. Die datum was de tijd bepaald voor den aanvang van de algemeene vergadering van al de kerkbesturen der Congregationalistische broederschap. Vermits alle mannen van beteekenis der broederschap, leeraren en gemeenteleden, de hoofdvertegenwoordigers der Zendingsvereeniging, dan daar als één lichaam te zamen waren, oordeelde hij, dat hun alzoo hooren van zijne zangers het werk grootelijks zou vooruithelpen en steunen. De uitkomst leerde, dat hij met zoo te denken zich niet aan zelfmisleiding had schuldig gemaakt.

De voor de vergadering benoemde bestuursleden hechtten er hunne goedkeuring aan, dat de zangers in een der eerste rusturen tusschen hunne bijeenkomsten een enkel lied zouden doen hooren. Ieder, die naar hun zingen geluisterd had, was opgetogen over hunne stem en vorderingen. Eene kollekte van over de 130 dollars werd terstond ingezameld, maar tevens was een zaad gestrooid, dat in de volgende dagen zijne eigenlijke vrucht zou dragen. Twee van de secretarissen der vereeniging, die tot hiertoe zich zoo koel had betoond, waren mede opgetogen hoorders en hechtten er ten volle hun zegel aan, dat de heer White met zijn gezelschap verder voortgaan en wel meer bepaald naar de staten van het Oosten zich richten zou. In overleg met dezen geschiedde het, dat de heer G. S. Pope, vroeger bij de vereeniging in betrekking, maar nu student in de godgeleerdheid te Oberlin, als man van eenige ervaring op dit gebied, hen als agent, ter regeling der stoffelijke belangen, voortdurend vooruit reizen, en waarin verder noodig was, ten dienste zou staan.

Van Oberlin reisde het gezelschap naar Cleveland, waar nu de heer Pope alles beschikt had, om er twee concerten te geven. Ook dit scheen nog zonder vrucht, want ofschoon des Zondags de kerken overvol waren geweest om hen te hooren, kon noch het eerste, noch het tweede

concert de gemaakte kosten goed maken. Vóór het eindigen van het laatste concert nam de heer White eenige oogenblikken het woord om rekenschap te geven van het eigenlijk doel van hun optreden. Nadat hij dit had ontvouwd, sprak hij zijn vast geloof uit, dat God hen in zijn eigen weg dat doel zou doen bereiken, maar dat hij tevens moest belijden, dat hun geloof tot nu toe op eene zeer zware proef werd gesteld, daar zij niet alleen niets hadden om de muziekzaal ten volle te betalen, maar dat zij zelfs niets hadden, waarmede zij de hotelkosten van den volgenden dag, Zondag, en hetgeen noodig was om te Columbus te komen, goed maken zouden. Zijn eenvoudig woord trof de harten van een viertal welgezinden. Een van dezen reikte hun, alvorens de zaal te verlaten, een achter op het program geschreven wissel van 100 dollars toe, terwijl drie anderen hem 40 dollars in geld schonken.

Dit bewijs van welwillendheid bemoedigde hen zeer, en zij hadden zulk een zedelijken steun juist nu meer dan immer te voren noodig. De sommen, die zij uit te geven hadden, overtroffen zeer de te huis gemaakte raming. Zaalhuur en advertentiën voor één concert liepen over de 100 dollars en hoe zuinig zij het mochten aanleggen, hunne hotelrekening bedroeg steeds van 20 tot 25 dollars daags. Hoe ruim dus ook de gift was, de 140 dollars brachten hun nog geen weelde.

Te Columbus was al wederom de opbrengst van twee concerten onvoldoende tot dekking der uitgaven. Een bidstond werd daarop belegd, waarbij de predikant H. S. Bennett, leeraar der kerk te Nashville, waartoe enkelen der zangers behoorden, en ook een der bestuurders der Fisk-universiteit tegenwoordig was. Na het aangezicht des Heeren gezocht en zijne leiding afgebeden te hebben, was het eenstemmig besluit, dat het in spijt der teleurstellende ervaringen raadzaam mocht geoordeeld worden het begonnen werk niet op te geven, vermits de redenen niet ontbraken, om van een verder voortgaan betere vrucht te wachten.

Het gezelschap had tot hiertoe zich nog geen onderscheidenden naam gekozen. Een dagblad te Cincinnati had hen betiteld als: „een gezelschap neger-minstrels, die zichzelven Christelijke kleurling-zangers noemen." Na den bidstond te Columbus en een angstvollen slapeloos in gebed doorworstelden nacht was het of op dit punt voor den heer White een licht opging, en met het oog op de Schrift besloot hij zijne leerlingen en vrienden JUBILEE-ZANGERS te heeten. De oudtestamentische instelling, de heerlijke onderscheiding van Israëls

maatschappelijk volksleven, „het Jubeljaar," was immer in de gebeden en verwachtingen der slaven een woord van liefelijken klank geweest. Hun afgebeden jubeljaar was nu ingetreden, en deze kleine kring van zangers waren een getuigenis en vrucht der goddelijke genadegift. Geen naam kon meer ongezocht klinken, hij had zijne volle aanbeveling in zichzelven, ja, eene geheel eigene, hartveroverende liefelijkheid. Zelfs was het woord niet zonder eene vriendelijke muzikale welluidendheid, en zeker is, dat de naam terstond burgerrecht kreeg, omdat ieder er het passende voor dit gezelschap van scheen te gevoelen.

Alleen zij, die er eene roeping van maakten, om met ernstigen toeleg den smaak van het groot publiek te raden en in zijnen geest werkzaam te zijn, kunnen ten volle beseffen, hoe veel van een naam afhangt. Ieder, die eenig verdicht verhaal schreef weet, behoort althans te weten, dat de verkoop van zijn boek weinig minder door den naam dan door de intrigue wordt beheerscht. Zij, wier hart het meest met de zangers in hun voor- en tegenspoed is geweest, voelden langzamerhand en al meer en meer zich overtuigd, dat de heer White voor zijn gezelschap juist deed, wat het boven alles behoefde, toen hij het dezen naam gaf, zoodat de slapelooze nacht, waarin hij op dit denkbeeld kwam, de beslissende voor hun arbeid mocht heeten.

Te Zanesville dekte al weder de opbrengst van hun concert de onkosten niet, maar een vriend vergoedde hunne hotelkosten, die 27 dollars beliepen. Hoeveel hun daar zou afgenomen zijn, indien zij er minder achteraf gezet waren geworden, is moeielijk te zeggen. Zeker is, dat hun voor eene schandelijke bejegening grof geld werd gevraagd.

Mount Vernon was hun eerstvolgend rustpunt, en hier werden zij door den predikant T. E. Monrou, die hen te Columbia had leeren kennen, allerhartelijkst ontvangen. Welwillend gaf hij zijne kerk voor een zangdienst, en ijverde zoo voor hen, dat hun concert op Maandagavond hunne verwachtingen verre overtrof. Te dezer plaats werd Ella Sheppard, die reeds eene poos onwel was geweest, zoo ziek, dat de geneesheer er op aandrong, dat zij terstond naar Nashville zou terugkeeren. De heer White evenwel kon daartoe zoo op eens niet besluiten. Hij kon niet gelooven, dat het in 's Heeren weg was, dat zij op die wijze van hunne pianiste beroofd werden, waarom hij dan ook het verlangen van den geneesheer niet inwilligde. De uitkomst beschaamde zijne verwachting niet; na eenige dagen van strikte

rust was miss Sheppard zooveel beter, dat zij haar opgenomen taak weder opvatten kon.

Nog altijd tastten de vrienden naar het beste middel, om door hunne concerten het zekerst te slagen in het verkrijgen van de begeerde geldsom. Te Mansfield beproefden zij het nog eens met een voor allen vrij open concert met eene inzameling bij den afloop; maar het was hier gelijk tot nu overal elders, eene stopvolle zaal maar eene niet noemenswaarde kollekte. Des daags daaraan werd eene niet te hooge entrée gevorderd, maar nu was de opbrengst als op den vorigen dag de inzameling der giften. Het gehalte der weinige hoorders was evenwel beter, want toen een in hen belangstellend vriend nu bovendien eene kollekte voorstelde, zagen zij niet alleen alle kosten vergoed, naar waren zij ook in staat om tot Akron verder te reizen, waar zij aan den avond van den Algemeenen Dankdag een concert zouden geven. Dit bracht hun niet meer dan 20 dollars op, maar de beleefdheid hun in het hotel bewezen, en het feestmaal, dat naar aanleiding van den dag voor hen werd aangericht, maken nog steeds de herinneringen aan Akron voor hen met een liefelijk zonlicht bestraald.

Al verder Oostwaarts trekkende bezochten zij Jamestown in den staat New-York, waar de predikant der Congregationalisten, C. Anderson, die als ooggetuige bekend was met het goede werk te Nashville, alles reeds vooruit voor hen had geregeld. In spijt van het ruwe weder hadden zij daardoor zooveel voorspoed, dat zij in staat waren de stad New-York te bereiken.

Toch gingen zij niet op eens derwaarts, maar toefden te Elmina, waar hun in den predikant T. K. Beecher, broeder van den predikant van Brooklyn, een warm vriend wachtte. Des Zondags namiddags hadden zij een zangdienst in de oudste Presbyteriaansche kerk, tot ergernis van al hare leden, die negers met twee g's spelden, maar met den bijzonderen bijval van allen, die een ruimer hart in de borst hadden. Des avonds zongen zij bij den vrijen dienst, dien hun vriend Beecher elken Zondagavond in het operagebouw hield, en den daaropvolgenden avond gaven zij een concert in de kerk van dien leeraar, dat in opbrengst alles verre overtrof, wat hun tot hiertoe gunstigs getroffen had. De dagbladen der stad waren even gul met hunnen lof als de inwoners met hunne deelneming aan den zangavond, en de predikant Beecher zond hun een brief vooruit naar Brooklyn, om de belangstelling van zijn beroemden broeder, Dr. Henry Ward Beecher voor hen te winnen.

Lang en donker was de nacht van hun verwachten geweest, maar nu eindelijk scheen het toch, of deze enkele doorbrekende lichtstralen de vriendelijke voorboden van een naderenden morgenstond waren. Zoodra zij maar in de stad New-York waren, zouden zij zich in het hoofdkwartier der Zendingsvereeniging en alzoo in geheel bijzonderen zin onder vrienden bevinden. Zij ondervonden dit reeds dadelijk, toen hun zaakgelastigde bemerken moest, dat het verblijf in een goed hotel niet tot redelijken, hun voegenden prijs te verkrijgen was; immers toen betoonden terstond drie der Hoofdbestuurders der Vereeniging zich willig, om hen in hunne huizen op te nemen, waardoor zij nauwelijks gescheiden werden, daar het drietal vrienden nevens elkander woonde. Zes weken werd hun op die wijze kosteloos huisvesting verleend op eene wijze, dat zij niet maar verblijf, doch een te huis hadden.

Reeds vóor dat zij te New-York aankwamen, had de oudste secretaris der Vereeniging, de predikant, George Whipple, met Dr. Beecher afspraak gemaakt, dat het gezelschap zijn Vrijdagavondbidstond zou bezoeken en het samenzijn met eenige hunner slavenliederen besluiten. Dr. Beecher en alle aanwezigen waren door hun zingen verrukt. Ruim een kwartier had hun koor gezongen en wilde nu het platform verlaten, maar Dr. Beecher, die op eens van zijnen zetel oprees, hield hen haastig tegen. IJlings plaatste hij zich voor de zangers en deelde zoo met de hem eigen geestigheid en geestdrift mede, dat het behoorlijk was, terstond eene kollekte voor de zangers te doen plaats hebben, en dat, wanneer ieder gegeven had, zij nog op een enkel lied zouden vergast worden. Toen alles was afgeloopen, nam de doctor nog eens het woord en zeide, dat wat zij gehoord hadden, niets meer was dan een voorproefje, dat deze zangers in de eerstvolgende week in zijne kerk een concert zouden geven, en dat hij er stellig op rekende, dat zijne gemeente hem krachtig zou steunen tot het welgelukken van hun goed werk.

Vermits Dr. Beechers vrije toespraken altijd in de nieuwsbladen verschenen en door ieder gretig gelezen werden, hadden zij geen beter bekendmaking bij het groote publiek kunnen hebben, dan het hartig woord, door hem op dezen Vrijdag gesproken. De Plymouth kerk was overvol, en de geestdrift aldaar algemeen en onbegrensd. Tot het welslagen had ook nog medegewerkt, dat Dr. Beecher des Zondags te voren er in zijne kerk sterk op had aangedrongen, dat zijne gemeente een voorbeeld moest geven van belangstelling in deze voor hun onderwijs ijverende kleurlingen, en naar het scheen, had

zijne gemeente het er op gezet, om het verlangen van hunnen vriend in den volsten zin te vervullen. De New-York Herald, die daags daaraan van hun zingen verslag gaf, zette boven zijn artikel met in het oog vallende letter: „Beechers Neger-Minstrels." Dit komisch opschrift was reeds op zich zelf eene advertentie van machtigen invloed bij het groote publiek, terwijl de aardigheid niet zoo grof was, dat meer fijngevoelenden en ernstigdenkenden er redelijkerwijze ergernis in vinden konden.

De uitkomst van de nu onmiddellijk volgende weken was even bemoedigend als de ervaringen in de twee laatste maanden ontmoedigend waren geweest. Zoodra hadden zij zich niet in eenige Zondagschool of bij een kerkdienst doen hooren, of het kerkgebouw werd hun in vrij gebruik tot een concert aangeboden, en daar dit aanbod steeds verzeld ging van aanprijzing vooraf van den predikstoel van hun werk en doel, miste het nooit, of het gebouw was ten volle bezet.

Zoo dikwerf zij bij de bidstonden van Dr. Cuyler of Dr. Talmage tegenwoordig waren, konden zij ook zeker zijn, dat zij niet zonder ruime bijdragen huiswaarts gingen. Dr. Storr liet zijnen Zondagavonddienst stil staan, om hun gelegenheid tot zangstonden te geven. Dr. Scudder noodigde hen tot een zingen in zijn kerkgebouw uit. Het concert in Dr. Burchards kerk werd bijgewoond door eene vergadering van de aanzienlijksten en meest ontwikkelden van New-Yorks bewoners, die allen meer dan tevreden waren. Dr. Budington, die hun zijne kerk in Brooklijn afstond, ijverde voor het welslagen, als ging de uitkomst hem zelven aan. Eindelijk wachtte hun in de kerk van den predikant G. B. Willcox, een der Hoofdbestuurders van de Zendingsvereeniging, eene ontvangst, als zij nog niet genoten hadden, daar plaatsbilletten en giften niet minder dan 740 dollars opbrachten.

In dezen tijd deden zij nog een haastigen uitstap naar Boston, waar zij, ter gelegenheid van de jaarvergadering van de Methodisten, in de groote stads muziekzaal zouden zingen. Reeds was hun een briefje van Dr. Beecher vooruit gereisd, waarin stond: »Zij zullen stellig ieder soort van publiek belangstelling inboezemen. Wat hen bijzonder onderscheidt, is dit, dat zij geestelijke liederen en plantage-zangen zingen, zooals alleen zij dat kunnen, die bij een slavenhouders zweep hebben leeren maat houden. De menschen hier zijn opgetogen geweest." Dit woord was Dr. Beecher niet genoeg, want toen hij juist 's avonds vóór hun optreden te Boston voor eene talrijke vergadering

eene lezing hield, bond hij zijnen hoorders ernstig op het hart, om toch de gelegenheid, om deze kleurlingen te hooren, niet te verzuimen.

Dr. Theodore Cuyler schreef omtrent het in zijne kerk gehouden concert in de New-York Tribune het volgende: „Nooit te voren zag ik ėen ontwikkeld Brooklyns gehoor zoo aangegrepen en tot tranen bewogen door de geheimzinnige macht der muziek. De kunsteloos vrije melodiën dezer vrijgemaakte slaven maakten de tranenbronnen los en grijsaards weenden als kinderen. Hun zeldzaam talent werd op eene harde proef gesteld, toen men: „Home, sweet Home," van hen verlangde, en zij dit juweel onder de volksliederen moesten voordragen voor hoorders, welke die liefelijke klanken van de lippen van Jenny Lind en Parepa gehoord hadden. Toch leden deze onlangs van de boeien vrijgemaakte vrouwen, die nu pas de zalige beteekenis van het woord huis en haard hadden leeren verstaan, geen schipbreuk. Neen, onder den nieuwen indruk van dat oude lied op hare harten zongen zij het met een eigen gevoel en geestdrift, waarin geen voorgangsters hare meesteressen waren. Vergunt mij daarom voor deze vertegenwoordigers der eenig waarlijk nationale school van Amerikaansche muziek van al de Noordelijke Staten voor hen het hartelijkst welkom te vragen. Lang genoeg hebben wij ons moeten ergeren aan de karikatuur dezer eenvoudigen, in zedelooze straatzangers met zwart gemaakte aangezichten. Door de komst in ons midden van deze godvreezenden en welgeoefenden kunnen nu onze gemeenten een indruk ontvangen van den zuiveren geloofszang, die uit de slavenhutten ten hemel klom, vóór den dag, waarin het den Heer behaagde, deze zijne kinderen „uit het land van Egypte, uit het diensthuis" uit te leiden."

Het algemeen bekend worden van den opgang, dien zij in het brandpunt van handelsnijverheid, maatschappelijke beschaving en Christelijke werkdadigheid vonden, deed hun goeden naam op de vleugelen des roems tot al wijder kring komen. Het zwaarste van den door hen gedragen last, belangstelling te scheppen, werd met den dag lichter, daar hun zingen begeerd werd, voor zij zelfs gelegenheid hadden, zich tot vervulling van hun taak aan te bieden. Vrij van schuld, langzamerhand voor hun doel oogstende, en in ieder opzicht goed ingericht, gaf de voorspoed hun te hooger bezieling en vermeerderde vrijmoedigheid en vertrouwen. Een tocht door de voornaamste steden van Connecticut werd dientengevolge beraamd. De predikant G. D. Pike, een der distrikt-sekretarissen der zendingsvereeniging, wiens dis-

trikt Connecticut was, bood den zangers zijne diensten aan, om hen in die stad, waar hij algemeen bekend was, ter zijde te staan. Bij zijnen bekenden takt om zaken te leiden, was zijn aanbod dubbel welkom, en durfden zij rekenen, dat zij wekelijks allicht 500 dollars vrij zouden kunnen maken.

HOOFDSTUK V.

EINDELIJK DE GEWENSCHTE VRUCHT.

Van nu aan werd hun tocht een aaneenschakeling van welgeslaagde pogingen. Na de bittere ervaringen der drie laatste maanden, welke, zooals ieder gevoelt, zoo diepen indruk op de zangers gemaakt hadden, was het hun alsof zij in eene droomenwereld verkeerden. De heer White had nooit getwijfeld aan een eindelijk welslagen; maar eene kroon op het werk, als nu hun ten deele viel, had hij in de verte niet kunnen hopen. Aan elke plaats en bij iedere gezindte waren de predikanten met ijver en geestdrift bereid, om reeds vooruit hunne concerten te helpen regelen en steunen, maar vooral deden dat de leeraars, die te Oberlin door hunne toejuichingen en gaven hun nieuwen moed hadden gegeven, en van toen aan voor de zaak stonden, als gold het een eigen onderneming. Voorts was het eene bijkomende verrassing, dat vele dergenen, die hen in kerk of concertzaal hoorden, begonnen meer te willen doen dan een enkel entréebillet nemen, zoodat er een wedijver geboren werd, hoe hen op het mildst ter zijde te staan.

De begeerte om hun geschenken te geven werd om zoo te zeggen aanstekelijk, zoodat stad aan stad het eenmaal gegeven voorbeeld volgde. Te Bristol, de stad zoo beroemd door de uurwerken, die er gemaakt worden, gaf een fabriekant hun eene schriftelijke toezegging, dat hij hun al de uurwerken, die noodig zouden blijken, schenken zou. Te Winsted werd hun een torenklok beloofd. In de fabrieken van katoenen en wollen stoffen te Middletown werd hun vrijheid

gegeven om stukken goed ten behoeve der universiteit uit te kiezen De Meriden Brittannia Co. gaf hun een compleet stel eetzilver voor de groote eetzaal. Een andere firma ter zelfde plaatse beschikte hun al de noodige gastoestellen, en de president van een der banken aldaar schreef schertsend, dat vermits hij hen niet kon uitnoodigen om uit de bank te nemen wat en zooveel zij noodig hadden, hij in zijn brief een bankbillet van 100 dollars insloot.

Een vriendenkring te Birmingham droeg elk 50 dollars bij ten bedrage van de som, die zij noodig rekenden, om eene „Birmingham leeszaal" in het nieuwe gebouw te maken. Op een der concerten te Waterbury gaven twee heeren ieder eene gift van 200 dollars, en hun concert te New Haven bracht in geld en goederen ruim 500 dollars op.

Te New Haven werd eene geestdrift betoond, die alle reeds gebleken belangstelling achter zich liet, zoodat de openlijke goedkeuring haar toppunt scheen bereikt te hebben. Toen de twee voornaamste hotels geweigerd hadden om de zangers als kleurlingen op te nemen, stelden enkele der aanzienlijkste bewoners om strijd hunne woningen voor hen open. De kaartjes voor hun concert op Donderdag avond waren Dinsdag morgen vroeg reeds allen verkocht, wat het gevolg had, dat Ds. Ward Beecher, die ook op dien Donderdag avond zou optreden, zijn spreken wegens te luttel deelneming uitstelde. Daarentegen woonde hij het concert zijner vrienden bij en hield daar een van zijne kernachtigste en geestigste toespraken. Niemand meer dan hem scheen het genoegen te doen, dat de dag was aangelicht, waarop in eene akademiestad een gezelschap vrijgemaakte negers door hun zingen den grootsten prediker en redenaar des lands zijn gehoor ontrooven konden.

Voor de toegangkaartjes tot dit concert waren meer dan 1200 dollars betaald. De kollekte Zondags daarop in de kerk der Congregationalisten te Norwich gehouden, was de rijkste, welke hun nog bij een Zondagdienst was te beurt gevallen, en hun tochtje in Connecticut had hun in éen week 3900 dollars opgebracht.

In het »Sterling House" te Bridgefort gaf men hun eenige der beste kamers in dat hotel van den eersten rang en werden zij op éen zelfden voet met de aanzienlijkste gasten ontvangen. Toen men den eigenaar vroeg, of er onder zijne logeergasten niet waren, die het met leede oogen aanzagen, dat hij aan kleurlingen zooveel eer deed, was 't merkwaardig antwoord: „Ik houd dit hotel, mijnheer, en ben meester op mijn eigen grond."

Te Norwich waren zij gasten ten huize van den heer William Buckingham, een der leden van den Senaat. Dit veranderd tij evenwel belette niet, dat een hotelhouder te Newark in New Jersey alweder in geheel tegenovergestelden geest handelde. Reeds had deze hun kamers in zijn huis aangewezen, toen hij de ontdekking deed, dat hij niet zwartgemaakte straatzangers, maar medemenschen, aan wien de Schepper eene donkere gelaatskleur geschonken had, had opgenomen. Zoodra had hij dit niet opgemerkt, of hij zette hen met onbeschoftheid ter deure uit. Dit onverwacht en schandelijk onthaal viel hun te harder, omdat zij door de overspanning der zoo blijde laatste weken en na een langen spoorwegrit doodmoede en boven alles naar rust begeerig waren. De logementhouder had voor zijne ruwe handelwijze duchtig te boeten, daar de beste ingezetenen van Newark hem hunne verontwaardiging in de sterkste bewoordingen en met de daad te kennen gaven. Verscheidene zijner best betalende gasten verlieten op staanden voet zijn hotel, en naar men zegt, maakte de stadsregeering van dit hun gunstig oogenblik gebruik tot uitvaardiging van een wetsbesluit, waardoor al de voorrechten van het openbaar onderwijs op denzelfden voet aan kleurlingen als aan blanken geschonken werden.

Nu lag Washington tot een bezoek aan de beurt, en hun optreden daar was even eervol en voorspoedig als in den jongsten tijd overal elders. Zoowel de vice president met zijn gezin als zeer vele leden van het Congres werden op hunne concerten gezien.

De president zelf werd daarin door vele en gewichtige bezigheden verhinderd, maar daarentegen gaf hij hun eene bijzondere audientie op het Witte huis, om hun van zijne belangstelling blijk te geven, terwijl hij hen verzocht een enkel hunner liederen voor hem te willen zingen. Parson Brownlow, het lid van den Senaat van hun eigen Staat en die algemeen geëerd was, omdat hij steeds een waardig voorstander der ongeschonden Unie was geweest, was zoo krank, dat hij zelfs niet kon opzitten; maar ontving hen toch, hoewel te bed liggende, op zijne ziekenkamer. De goede man weende als een kind, toen deze vrijgemaakte slaven op de hun eigen gevoelvolle wijze den aandoenlijken bedezang aanhieven:

„O Heer, o mijn Heer, mijn goede Heer,
Houd Gij mijn hand gevat."

Van Washington naar New-York teruggekeerd, wachtten hun daar nieuwe lauweren. Twee concerten, daar door hen in Steinway Hall

gegeven, waren de voornaamsten, in zoover de keur der predikanten en al wat naam en aanzien had, daar bijeen waren, en ieder de hoogste goedkeuring deed blijken, terwijl, hoe groot de zaal ook was, menigeen er geen toegang had kunnen krijgen.

Onder de leiding van den heer Pike was de arbeid, vooruit voor hunne concerten te verrichten, op den meest gewenschten voet geregeld, hetgeen aanleiding gaf, dat de vereeniging dezen tijdelijk van zijne bezigheden als een harer secretarissen vrij stelde, ten einde de zangers te blijven helpen en dienen. Miss Wells, de moederlijke vriendin der jeugdige zangeressen, voelde zich in dezen tijd genoopt om naar hare school te Alabama terug te keeren, maar door gunstige beschikking der vereeniging werd hare plaats vervangen door miss Suzanne Gilbert, die reeds sedert jaren voor de vereeniging in Noord Carolina was werkzaam geweest. Zoo had zich alles ten gunste der zangers gekeerd, en vonden zij van nu aan niets dan medewerking. Zij hadden zich geen naam meer te maken door een optreden in slecht bezette zalen, maar hun waarlijk eenig zingen had zijne waardeering gevonden en hunne hoorders werden het luisteren niet moede. In groote mate was hun welslagen te danken aan het zeldzaam talent van den heer White in het kiezen en rangschikken der stemmen en in het brengen van eene gelijkmatigheid en vastheid in hunne uitvoering, die alle ervaren beoordeelaars deed erkennen, dat de overeenstemming, kracht en zuivere zilveren toon van hun zingen niets te wenschen overliet en bewonderenswaardig moest heeten.

Behalve hun zingen was ook hunne geschiedenis als vrijgemaakte slaven eene reden voor hunne hoorders om in hen belang te stellen en hun deelneming te betoonen, iets, dat overal plaats had van de zijde dergenen, die in den grooten strijd tot opheffing der slavernij een werkzaam aandeel hadden genomen. Eindelijk droeg mede tot hun zoo welslagen bij, dat zoovele ernstig denkenden als geene plaatsen van weelde en volksvermaak, comedie als anderszins zouden hebben willen bezoeken, de natuurlijke behoefte, die ieder gevoelvol mensch aan hartverheffende ontspanning heeft, in hunne concerten bevredigd vonden op eene wijs, waartegen hun geweten en hun smaak niet opkwamen, en die te gelijk den zedelijken wensch van hunnen geest naar aangename afwisseling van arbeid en rust voldeed.

Na nog enkele concerten in Boston werden nu de Staten Massachussetts, Rhode Island, Maine, New Hampshire en Vermont bereisd, en overal evenaarden belangstelling en goedkeuring die, welke zij in Connecticut ondervonden hadden.

Onder de geschenken, die hun te beurt vielen, verdient bijzondere vermelding, dat Gebr. Smith, orgelfabrikanten te Boston, hun voor de Universiteit een orgel van den prijs van 1000 dollars schonken. 1) Te Andover en Taunton hadden Christelijke vrienden het gelukkig denkbeeld om de Universiteit met eene verzameling kostbare, voor het onderwijs gewenschte boeken te verrijken. Voorts ontvingen zij bij een nog eens weder bezoeken van Boston bij eene matiné op Zatermiddag den rijksten oogst door toegangbilletten op hunne reis, namelijk de aanzienlijke som van 1235 dollars.

Hunne liederen, die intusschen door den met roem beladen onderwijzer en componist Theodore F. Seward opgeschreven, op muziek gezet en ten hunne voordeele uitgegeven waren, werden van nu aan op hunne concerten bij honderden verkocht, terwijl hunne melodieën in huis en in het openbaar gretig werden nagezongen, zoodat soms heuvelen en dalen hunne liederen weergalmden. De vrucht van drie maanden arbeids bedroeg nu vrij voor de Universiteit 20000 dollars, (*f* 50000) driemaal meer dan zij vóór de afreis in het meest opgewonden oogenblik hadden durven hopen.

Vermoeid waren zij na zooveel inspanning, maar toch met een vroolijk hart togen zij huiswaarts. Evenwel zelfs deze blijde terugreis was voor hen geene roos zonder doornen. Te New-York werden door hen plaatsen eerste klasse tot Nashville genomen, en zij maakten daarop van hun recht gebruik, om vroeg in den morgen te Louisville in de niet bezette wachtkamer eerste klasse een weinig rust te nemen. Spoedig had hen een spoorwegbeambte in het oog, die binnentrad en op hoogen toon beweerde, dat dit vertrek niet voor „nikkers" was, en dat zij het oogenblikkelijk moesten verlaten. De heer White toonde den man hunne plaatskaartjes, en verklaarde, dat hij niet dan voor geweld zou wijken. Nu verscheen een politiebeambte, die met godslasterlijke vloeken en bij het gejuich van een talrijk gemeen hen noodzaakte het vertrek te ruimen. De hoofdbestuurder van deze spoorweglijn was een man van beteren zin, die later bij hunne nieuwe tochten hen steeds met eene coupé eerste klasse bevoorrechtte, en als men dan een zuidelijker station bereikte, deed het groote oogen opzetten,

---

1) The Smith American organ Co., Fremontstreet, opp. Walthamstreet, Boston wordt door den beroemden zanger Philip Phillips als de beste der Amerikaansche fabrieken aanbevolen. Zij verzenden hunne orgels volgens geillustreerden catalogus rechtstreeks naar alle oorden.

zoo dikwijls men een tal donkerkleurige gezichten door raampjes eerste klasse zag rondzien.

Allen, die te Nashville op de Universiteit waren achtergebleven, ontvingen de wederkeerenden met een gejuich en eene blijdschap, die zich niet laten beschrijven. Weenende hadden zij het zaad gedragen en in de voren gestrooid, maar nu keerden zij met volle schoven, — met een oogst even wondervol, als hun geduld onder teleurstelling en hun eindelijk zegepralen wondervol. waren geweest.

HOOFDSTUK VI.

DE TWEEDE TOCHT.

Het pogen der zangers had onder Gods zegen dit tot vrucht gehad, dat de Universiteit niet één tak van haar onderwijs had behoeven te staken of beperken. Wat evenwel van nog meer beteekenis was, dat het spoor gewezen en gebaand was, om de veel grooter geldsom te verkrijgen, die tot voortzetting en voltooiing noodig was. Eene uitnoodiging was den zangers geworden, om een werkzaam aandeel te nemen aan het tweede Jubilee van het „Vredeverbond", dat in Juni zou gevierd worden. Weinig langer dan eene week gunden zij zich te Nashville rust en hervatten daarop hun arbeid. Na enkele concerten in Illinois, Michigan en Ohio gegeven te hebben, zetten zij de reis naar Boston voort. Op al de programma's van den kring van feestdagen was hun een deel der werkzaamheid gegund. Een gehoor, dat in zijn vollen omvang 40000 personen telde, was uit alle deelen des lands te Boston bijeen. Zelfs ook nu nog waren er, die hun afkeer van kleurlingen, waarop de zangers zoo vaak gestuit waren, niet wisten te bedwingen. Van verschillende punten der zaal ging bij hun eerste optreden een ruw gedruisch en sissen en fluiten op, zoodat het ergste dreigde, maar de dampkring der meest radikale stad van New England was geen sfeer, waarin de afschuw voor eene anders getinte huid-

kleur tieren kon, zoodat een donderend toejuichen het smaadbetoon beantwoordde en tot zwijgen bracht. Twee dagen later deed zich voor de zangers eene gelegenheid tot edelmoedige en schitterende weerwraak op.

Tot het programma van dien dag behoorde het voordragen van Julia Ward Howe's opwekkenden lierzang: „De strijdzang der republiek," en deze zou gezongen worden op de wijze van „John Brown." De eerste verzen waren aan eenige zangers van Bostons kleurlingen toegewezen. Door een niet opgehelderd toeval werd als grondtoon door het orkest E mol aangegeven, een toon voor het gegeven geval veel te hoog, waardoor de voordracht der eerste drie verzen in spijt van alle inspanning jammerlijk mislukte. Daarop moesten de Jubileezangers invallen met het couplet, dat aanvangt met de woorden:

„De Bazuin heeft hij doen hooren,
Die nooit d' aftocht blazen zal."

Aangevuurd door de uitfluiting en de daarop gevolgde toejuichingen, die hun waren ten deel gevallen, en na den mislukten aanvang beseffende, dat de eer van hunne stamgenooten op het spel stond, zongen de Jubilee-zangers als door een hoogeren geest bezield. De meesterlijke leiding van den heer White maakte het welluidend zingen der hooge nooten, waarin hunne voorgangers gefaald hadden, voor hen licht werk. Ieder woord der aangehaalde regels klonk door het reusachtig Coliseum alsof een trompetgeschal zich had doen hooren. Het overgroot gehoor toonde zich weggesleept van verrukking; de geoefende muziekanten van het orkest vergaten voor een oogenblik hun spel, waarbij zich een oud Duitscher onderscheidde, die in zijne verrukking zijne violoncel in de hoogte stak en daarop met den strijkstok applaudiseerde.

Toen later door het jubelkoor: „Glorie, glorie, halleluja!" bij het volle orkest en het daveren van militaire muziek en kanongebulder gezongen werd, volgde een onbeschrijfbaar tooneel. Twintigduizend menschen stonden daar, allen tot één toe van hunne zetels opgerezen. De dames wuifden met hare zakdoeken, heeren wierpen hunne hoeden in de lucht en het Coliseum weergalmde van de kreten: „De Jubilee-zangers! De Jubilee-zangers, dat zij leven!" De heer Gillmore deed nu de zangers op het hem aangewezen hooger platform plaats nemen, en van deze plaats der eere brachten zij de overige coupletten ten gehoore.

De heer White heeft er later steeds spijt van gevoeld, dat hij het

geestdriftvol vragen van een bis niet met den echten „John Brown" heeft beantwoord. Uit het oogpunt van muziekuitvoering is dit de grootste zegepraal geweest, die hunne tochten heeft onderscheiden, en zij kunnen er niet aan denken of van spreken, zonder dat hun oog tintelt en hun bloed sneller stroomt. Zulk een beslist teweeggebachte indruk tegenover een zoo talrijk en zoo aanzienlijk gehoor moest voor de vestiging hunner burgerlijke rechten boven het krachtigst congresbesluit gelden.

De heer White had bij het aanvangen van dezen tocht het aantal zijner zangers op veertien gebracht, ook met het oog om zich bij het bezoeken van kleine minder opbrengende plaatsen in twee kooren te kunnen splitsen. Zulk eene verdeeling bleek evenwel bij de uitkomst zonder genoegzaam voordeel te zijn, waarom bij het begin des volgenden jaars het gezelschap weder tot een elftal verminderd werd. Deze elf waren: Ella Sheppard, Maggie L. Porter, Jennie Jackson, Mabel Lewis, Minnie Tate, Georgia Gordon, Julia Jackson, Thomas Rutling, Edmund Watkins, Benjamin M. Holmes en Isaac P. Dickerson.

Na deze nieuwe inrichting volgden voor hen drie maanden aanhoudend en zwaar werk. Hun eerste weder optreden was naar aanleiding van een brief, uitgelokt door hun getrouwen en invloedrijken vriend, George H. Stuart van Philadelphia, en door mannen van aanzien uit die stad, als de heeren Stuart, Jay Cooke, Dr. Hawes, Bisschop Simpson, Dr. Newton, John Wanamaker enz., geteekend, en waarin de uitnoodiging tot hen kwam om aan Philadelphia een bezoek te brengen.

De zaal der muziekakademie, eene der schoonste zalen van Amerika, was weinige maanden geleden aan een Senaatslid der Vereenigde Staten, toen hij die aanvroeg om eene rede te houden, geweigerd, omdat hij kleurling was. Hun zou ook misschien de zaal ontzegd zijn, maar het verzoek, door zooveel personen van naam geteekend, liet geene weigering toe, en hunne concerten boezemden er juist nu te meer belangstelling door in, omdat zij de eerste kleurlingen waren, die zich op dit platform mochten doen hooren. Avond aan avond was de zaal eivol, en geen reeks van concerten bracht hun een meer geregeld voordeelige ontvangst aan.

Aan verschillende hotels waren kamers voor de zangers aangevraagd, maar overal stuitte men op eene weigering, omdat de hotelhouders bevreesd waren, dat zij hunne blanke gasten zouden verliezen, als zij kleurlingen opnamen. Het gevolg hiervan was, dat zij zich behelpen moesten op gehuurde kamers, die en ongelegen en te klein waren. Op een hunner concerten werd van deze onaangename ontmoeting melding gemaakt, en nu stond de houder van het Continental-Hotel, die afwe-

zig was, toen men naar kamers had omgezien, van zijne zitplaats op, en sprak in de volle zaal uit, dat de zangers bij hem welkom waren en bij hem op eene goede ontvangst konden rekenen. De man deed naar zijne belofte, en gaf hun eene rekening tot veel verminderden prijs.

Terwijl zij in het Continental-Hotel verblijf hielden, deed een der opzichters hun het genoegen van hen de half onderaardsche keukens en werkplaatsen van dit groot hotel te laten zien. Wat zij daar aanschouwden boezemde hun groote belangstelling in, en zij verzochten of het dienstdoend personeel in het voor dezen afgezonderd eetvertrek mochten samenkomen, om hen een hunner liederen te hooren zingen. De in het hotel logeerenden hoorden wat er gaande was en begeerden nu uit één mond, dat het geimproviseerd concert in de groote eetzaal mocht voortgezet worden. De zangers gaven gaarne aan dien wensch gehoor, echter op voorwaarde, dat ook daar de bedienden, kleurlingen en blanken, de eerste plaatsen zouden hebben. Waarschijnlijk is er geen tweede Jubilee-concert geweest, dat aan hen, die op „de besproken plaatsen" gezeten waren, meer genoegen gaf, of waarop ook de overige hoorders meer welgevallen lieten blijken.

Te Baltimore, eene plaats meer dan eenige andere voorstander van slavernij en slavenhandel, waar zij in de zaal der vrijmetselaars een concert zouden geven, had een aardig voorval plaats. De man, die de kaartjes verkoopen zou, weigerde naar plaatselijke gewoonte en op eigen gezag aan iederen kleurling eene vooruit te bespreken plaats. Toen de zangers dit vernamen, ging terstond één hunner incognito de proef nemen, of de zaak waar was, en werkelijk werd hem een plaatsbillet om zichzelven te hooren geweigerd.

De zangers waren er langzamerhand aan gewend geworden, dat men er in hotels bezwaar tegen had, om hen als kleurlingen te ontvangen. Niet altijd evenwel geschiedde de weigering uit vrees voor het ongenoegen der gasten, soms, als te Illinois, was het ter wille der dienstdoenden, die niet verkozen om op de schel van nikkers te loopen, of hen te bedienen. In zeker ander hotel, waar hetzelfde plaats had, was de hotelhouder zoo kloek en verstandig van zijn muitend personeel terstond tot op den dag te betalen en hen allen de deur uit te zenden.

Terwijl onze zangers dus geld voor de universiteit inzamelden, was een plek gronds van 25 morgen, eene hooge vlakte, van waar men geheel Nashville kon overzien, als plaats voor de Fisk Universiteit gekocht. Gedurende den oorlogstijd had het fort Gillem deze hoogte bezet, als een uit den kring van forten, die de stad, bij het heerschen

van den krijg in dezen omtrek, beschermden. De studenten hadden als aardwerkers met de aardwerkers medegearbeid om de aarden wallen weg te ruimen en den grond vlak te maken. Toen dit verricht was, werden daar de grondslagen gelegd voor een prachtig en grootsch gebouw voor akademisch onderwijs, dat den naam van Jubilee-Hall zou dragen.

Een voornemen tot het maken van bezoek aan Engeland, met het doel om gelden voor de voltooiing in te zamelen, was in dezen tijd het onderwerp van voortdurend en ernstig gebed. Gedurende dezen hunnen wintertocht kwam het plan tot rijpheid, en werd besloten om vroegtijdig in het voorjaar te vertrekken, zoodat hunne laatste concerten te New-York, Brooklyn, Boston en elders den titel van afscheidsconcerten kregen. Deze afscheidsconcerten, vooral die te Boston op 26 Maart, maakten den winteroogst rijk. Op nieuw was een bedrag van ruim 20,000 dollars verkregen. Met eene blijde verwachting en hoop voor de toekomst maakten zij daardoor hunne toebereidselen voor de reis naar Groot-Brittannië. Warme brieven van aanbeveling werden hun gegeven, behalve door de gouverneurs der vijf Staten van Nieuw Engeland, door Henry Ward Beecher, George Stuart, George Mac Donald, de beroemde Engelsche schrijver, die juist nu in Amerika toefde, en door andere invloedrijke vrienden. Bijzondere waarde hechtten zij aan een open brief van den Gouverneur Brown, van den staat Tenessee, als een gunstig getuigenis omtrent hunne personen en arbeid juist door den overheidspersoon van een gebied, waar nog zoo kort geleden de slavernij door alle blanken werd voorgestaan.

Hoeveel hun mede liep, toch konden zij hun vaderland niet verlaten zonder nieuwe blijken van den afkeer van kleurlingen te ondervinden. De eene stoombootmaatschappij voor de andere na weigerden met hen in schikking te treden voor het afstaan van goede plaatsen. De bestuurders der Cunardlijn toonden zich mannen van vrijer en edeler zin, en toen zij, na alles te hebben geregeld, hun voet op het dek der voortreffelijke stoomboot Batavia zetten, vingen zij een jaar aan, waarin kwellingen en grieven van dezen aard voor hen iets geheel onbekends zouden wezen.

HOOFDSTUK VII.

EERSTE BEZOEK TE LONDEN.

Toen de heer Pike, die de zangers naar Londen was vooruit gereisd, daar het terrein opnam, bleek hem, dat zij in Groot-Brittannië nog veel meer dan in Amerika den steun en de bescherming van menschen van aanzien behoefden. Onder het bestuur van Gods vaderlijke voorzienigheld hadden de uit hun vaderland medegebrachte brieven het gunstig gevolg, dat hun al spoedig in dit opzicht een weg geopend werd, zoo gewenscht en verblijdend, dat het wel hunne stoutste verwachtingen moest overtreffen.

Lord Shaftesbury, de door niemand overtroffene in belanglooze en volhardende belangstelling in alles wat menschengeluk kan bevorderen, betoonde zich terstond hoogelijk met het ondernemen der zangers ingenomen. Geen ander. ook kon hun een beter schutsheer zijn geweest. Hij was voorzitter der Engelsche vereeniging, die met de Amerikaansche zendingsvereeniging steeds vóór de belangen dér kleurlingen en bij en na hunne bevrijding had geijverd. In overleg met den edelen Lord werd tot een concert, alleen voor genoodigden, in Williszaal op den 6 Mei besloten. Uitnoodigingskaarten, door Lord Shaftesbury en het Hoofdbestuur der vereeniging geteekend, werden aan al wat aanzienlijk was of bijzonderen invloed had, edellieden, parlementsleden, geestelijken, en predikanten van naam, uitgevers van dagbladen en anderen gezonden. Het bezoek aan Londen was in de Meimaand gesteld met het oog op de Meibijeenkomsten, die al wat op christelijk gebied beteekenis heeft, in de hoofdstad vereenigen. Voorts hadden de heer Pike en de predikant J. Powell, geboren Engelschen, met hen de reis gedaan, om als meer bekend met Engelsche gebruiken en zeden, hun den weg te banen. Gedurende eene maand vooruit waren deze beide mannen bezig geweest, om door de pers en door persoonlijken invloed eene belangstellende aandacht op hen te vestigen.

Toen de tijd voor het concert gekomen was, hadden zij de voldoening van de zaal overvol met personen van naam en invloed te zien. De zangers gevoelden, dat men veel van hen verwachtte, en zij spanden

hunne beste krachten in, om de gespannen verwachting niet teleur te stellen.

Boven hunne hoop mocht dit gelukken. Hun programma was nog niet half afgezongen, en reeds vielen hun de meest uitbundige toejuichingen ten deel. De Hertog en Hertogin van Argyll waren de eersten, om hun de toezegging te geven, dat zij alles zouden doen om hun weg voorspoedig te maken, terwijl zij, alvorens te vertrekken, reeds met de zangers eene schikking hadden getroffen, dat deze daags daarna hunne vorstelijke woning Argyll-Lodge zouden komen bezoeken. Londens vier hoofdbladen: de Times, de Standard, de Daily News en de Daily Telegraph bevatten den volgenden morgen reeds een onbepaalde lofspraak op hun zingen. Door dit eerste concert en de gastvrije ontvangst bij de aanzienlijkste familiën daardoor gebaand, waren zij op eens bij het Britsch publiek ingeleid op eene wijze, die hun welslagen zoo goed als zeker moest maken.

Hun bezoek op Argyll Lodge zou iets veel gewichtigers worden dan zij bij eenige mogelijkheid hadden kunnen gissen. Reeds de minzame bewijzen van welwillendheid, die hun in de gezelschapszaal werden betoond, staken als de dag bij den nacht af bij de onbeschoftheden, waaraan zij in zoo menig Amerikaansch hôtel en spoorwegstation hadden blootgestaan; maar hoe groot was hunne verrassing, toen zij na een poos van alleraangenaamst onderhoud vernemen mochten, dat ook de koningin genoodigd was en spoedig verwacht werd.

Bij herhaling was hun voorgespiegeld, dat als hun maar het voorrecht kon te beurt vallen van voor de koningin te zingen, zij dan niets meer te vreezen en alles te hopen hadden. Maar hoe zou eene zoo hooggeplaatste vorstin kunnen achtslaan op hen, die niets hadden dan hunne in slavernij gezongen bedezangen? Een onoplosbaar raadsel was hun deze uitkomst gebleven, en zie.... terstond, onverwacht, opeens was nu het groote vraagstuk opgelost.

Niet zoodra was hare Majesteit verschenen, of de Hertog berichtte hun, dat de Koningin hen in een aangrenzende kamer wenschte te zien. Op zijn verzoek zongen zij eerst: (24) „Zoek de rust," toen: „Het Onze Vader" en eindelijk: (19) „Laat mijn gunstvolk gaan."

De Koningin luisterde met bijzondere aandacht en blijkbaar welgevallen, en liet hen, nadat zij weder vertrokken was, op de hartelijkste wijze door den Hertog bedanken voor het genot, dat zij haar door hun zangen geschonken hadden. Er had bij deze ontmoeting niets plaats wat naar praal of comedievertoon zweemde, en toch, het is eene gebeurtenis, waardig in de geschiedenis te worden vereeuwigd,

dat Engelands Koningin haar paleis verliet, om te hooren naar de liederen, die eens deze slavenkinderen in hunne hutten leerden, en dat niet zoozeer om zelve daarvan te genieten, als wel om daardoor haar deelneming te betoonen. Zulk een voorval is een onmiskenbaar teeken van den vooruitgang, die de wereldvernieuwende kracht, welke het Christendom heeft geoefend, sedert het nog niet zoo lang achter ons liggend tijdperk, waarin geen gekroond hoofd voor kleurlingen iets, wat naar deze belangstelling zweemde, zou hebben kunnen gevoelen. Ook doet deze geheel vrijwillig en enkel uit drang des harten verrichte daad een liefelijk licht vallen op het karakter der eerwaardige vrouw, die als nooit eenig regeerend vorst door haar volk geëerd en algemeen bemind wordt.

Eene reeks van gelijksoortige betooningen van gastvrijheid maakten de drie volgende maanden van hun toeven in Londen gedenkwaardig. Naar wij gelooven is nooit eenige op eigen gelegenheid reizende kring van Amerikanen met gelijke hooge onderscheiding ontvangen. Onmogelijk konden zij al de uitnoodigingen van dezen aard, die hun ten deele vielen, aannemen. Toen zij te Argyll Lodge waren, noodigde de deken Stanley hen om zijn vorstelijk verblijf bij de Westminster Abdy te bezoeken, een voorrecht, dat zij ook weinige dagen later smaken mochten.

Een ganschen avond brachten zij door op het schoone buitengoed van Samuel Gurney, de onder de Kwakers meest beroemde strijder voor de afschaffing van slavernij en slavenhandel, en de zangers leerden hier een kring van personen kennen, die niet minder met de daad dan in naam zich V r i e n d e n 1) toonden. Niemand in Engeland hechtte aan het pogen der zangers een hoogere beteekenis dan juist deze V r i e n d e n, die altijd en in alles zich de beschermers der verdrukten betoond hadden.

Engelands beroemde romanschrijver, George Mac Donald 2), dien

---

1) Kwakers is eigenlijk een scheldnaam, de leden hunner broederschap, die in hunne tegenstelling met Engelands Bisschoppelijke priesterkerk van niets, dat naar kerkdom zweemt, willen weten, noemen zich naar Joh. 15 : 15 v r i e n d e n.

2) Voor den heer S. van Nooten vertaalde ik van dezen schrijver een allerbelangrijkst verhaal, rijk aan menschenkennis en vernuft: „de pastorie van Marsh Mallows," dat niemand zonder het ten einde toe gelezen te hebben, zal uit de hand leggen. Mc. Donald is een even groot-redenaar en prediker als schrijver. Ik mocht hem hooren prediken over Hebr. 11 : 1, eene rede, die door even diepe schriftkennis en wijsbegeerte als door populaire helderheid uitmuntte.

V e r t.

zij reeds in Amerika ontmoet hadden, bereidde hun een prachtig onthaal op zijn buitenverblijf aan de oevers van de Theems, en noodigde hen voorts op een dier buitenpartijen, die hij elken zomer in den geest des Evangelies onder het zware lommer van zijn buitengoed geeft, en waarbij dan honderden armen en kreupelen uit het overbevolkte Londen zijne gasten zijn. Het was den zangers, bij de herinnering aan eigen doorgestaan leed, een der genotrijkste avonden, om met den edelen menschenvriend tot opbeuring en vertroosting dier honderden ellendigen te mogen medewerken.

Onder de hun vereerde eereblijken behoorde in de eerste plaats mede de noodiging, welke zij door tusschenkomst van den predikant Newman Hall van den minister Gladstone ontvingen. De heer Gladstone en zijne echtgenoote wachtten den Prins en de Prinses van Wales en andere leden der koninklijke familie op een voormiddagmaaltijd. Onzen zangers werd gevraagd, om bij die gelegenheid wel het „Onze Vader" als gebed voor den maaltijd te willen zingen, en op andere wijze, naar zich de gelegenheid mocht voordoen, tot genoegen van het vorstelijk gezelschap bij te dragen. In eene der alkoven van de eetzaal verholen, waren zij den aanzittenden verborgen gebleven, tot op het oogenblik, waarin de liefelijk volle klanken van dat in Gregoriaanschen stijl geschreven lied door de zaal klonken. Nauwelijks was hunne tegenwoordigheid op die wijze verrassend ontdekt en verklaard, of de begeerte naar meer liederen werd luide uitgesproken. Onder andere van hunne zangen deden zij het geliefde „John Brown" hooren, wat ook bij deze gelegenheid de geestdrift wekte, waarmede het zonder uitzondering door de Engelschen werd gehoord.

Nadat de Prins van Wales hunne uitgegeven liederen had doorgezien, vroeg hij hun: „Voor mij geen verkoopblok meer," te willen zingen, en mevrouw Gladstone uitte het verlangen, dat ter eere van de Groot-Hertogin Czarevna, wier schoonvader, Ruslands keizer, de lijfeigenen had vrijgemaakt, „John Brown" nog eenmaal mocht gezongen worden. De meest vriendelijke belangstelling werd bij deze gelegenheid den zangers betoond, en menig aanmoedigend woord door de hooge gasten hun toegesproken. Behalve de leden der koninklijke familie waren bij deze gelegenheid aanwezig de Hertog van Sutherland, de Hertog en Hertogin van Argyll, Graaf Granville, Graaf Muncher, de heer Motley, het parlementslid John Bright, de Bisschop van Manchester, zoon van den beroemden strijder voor de slaven, Wilberforce, Mevrouw Jenny Lind Goldschmidt en anderen.

Intusschen, dit was niet het eenig bewijs van deelneming, dat zij

van Engelands eersten minister ontvingen. Weinige dagen na dit bezoek ontvingen zij een brief van den heer Gladstone, waarin hij onder meer schreef: „Ontvang van mij de verzekering, dat op jongstleden Maandag de Jubilee-zangers door mijne hooge gasten met een geheel bijzonder genot zijn gehoord. Vergun mij aan uw gezelschap, tot erkenning van het gesmaakte genoegen en tot bevordering van hun doel eene kleine, uitgelezen verzameling boeken aan te bieden. Aangenaam zal het mij zijn, indien de zangers met mijn gezin en eenige weinige vrienden het ontbijt wilden gebruiken, maar ik doe deze vraag alleen onder voorwaarde, dat het hun zelven even welkom zij." In dat briefje werd voorts nader de dag bepaald, welke den minister voor dit ochtendbezoek geschikt voorkwam.

Zoo vriendelijke en vereerende noodiging werd, gelijk van zelf spreekt, dankbaar aangenomen. Ook zonder te letten op de dadelijke hulp daarin gelegen, waardeerden, de zangers in des ministers welwillendheid een open en roemwaardig optreden tegen den nog in Amerika zoo sterk heerschenden kastegeest. Hun eerste bezoek op Carlton House Terrace had ten doel gehad, de daar tegenwoordige gasten een genot te verschaffen, nu zouden zij zelven daar de gasten zijn. Op den bepaalden dag had de heer Gladstone den nacht te Chiselhurst doorgebracht, en gevoelde zich zoo onwel, dat zijn geneesheer hem verbood, een maaltijd op het Mansion House, dien de Lord Mayor ter eere der Ministers geven zou, bij te wonen. Nochtans deed hij in den vroegen morgen de niet onbeteekenende spoorreis, om het aan zijne negervrienden gegeven woord gestand te doen. Verscheiden ministers en Parlementsleden en leden van den hoogen adel waren met hunne vrouwen als gasten tegenwoordig. De zangers waren tusschen de overige gasten als hoofdpersonen aan den disch ingedeeld en ontvingen van alle zijden betooningen van hartelijke deelneming in hun pogen. In het verslag, dat door den predikant Newman Hall van dezen maaltijd voor den New-York Independent gegeven werd, schrijft hij met het oog op het Amerikaansch vooroordeel tegen kleurlingen: „Ik wenschte wel, dat zij, die zoo denken, gisteren tegenwoordig geweest waren en gezien hadden, hoe deze zangers door Mevrouw Gladstone, hare dochters en al de aanzienlijke gasten bejegend werden. Minzaam namen zij hunne negervrienden bij de hand, gaven hen aan hunne zijde plaats, en spraken met hen op eene wijze, even vrij van trots als van nederbuigende goedheid, maar geheel als waren zij blanken van gelijken rang en stand geweest. Deze handelwijze was niet

iets opgeschroefds of kunstmatigs, neen, zij was enkel het gevolg van den onder ons heerschenden maatschappelijken omgang, die eene andere handelwijze lettterlijk onmogelijk zou hebben gemaakt."

Toen het ontbijt was afgeloopen, toonde de heer Gladstone aan zijne vreemde gasten zijne aanzienlijke kunstverzameling, en verklaarde hun op boeiende wijze de beteekenis en waarde dier schatten. Maar nog eens zij het woord aan den heer Newman Hall: „Hierna verzamelde zich de gansche kring van gasten in de gezelschapzaal, en de Jubilee-zangers deden daar zich hooren. Allereerst hadden wij „John Brown," en nooit hoorde ik het hen, gelijk gisteren zingen. Het was niet enkel de muziek, maar de gansche zielsuitdrukking der zangers, die het zoo indrukwekkend maakte. Hunne oogen schitterden van geestdrift en uit hunne geheele houding sprak eerbied, blijdschap en dank aan God. Nooit zal ik de bezielde, opgetogen aandacht van den heer Gladstone vergeten. In voorovergebogen houding daar neêrgezeten, schenen zijne oogen aan de zangers als geboeid, al de adel zijner verheven natuur sprak uit zijn voorkomen en oogblik. Toen de zangers zwegen, riep hij vol eerbied uit: „Wonderlijk, nooit heb ik zoo iets gehoord!" De aangrijpende woorden van het lied: „o, hoe heb ik Jezus lief!" brachten de tranen in aller oogen, en toen zij hun zang met „het gebed des Heeren" besloten, stond ieder op het voorbeeld van den heer Gladstone op, en allen baden in stilte met gebogen hoofd mede.

„Op het punt van heengaan zongen nog de zangers als afscheidslied: „Vaarwel, broeder, vaarwel zuster," en hun liefdewoord sprak tot ieders hart. Als van broeders en zusters namen Engelands eerste Minister en zijne echtgenoote en al de gasten van hen afscheid. Toen wij juist te twaalf ure door de vestibule gingen, stonden daar reeds verscheiden personen, die den Minister over zaken te spreken hadden, en deze is gewis tot laat in den avond in de belangen des lands verdiept geweest, terwijl hij zijne morgenuren met zooveel hartelijkheid en met zulk een voorkomen van onbezorgdheid aan zijne negervrienden had gewijd, dat een vreemdeling zou hebben kunnen meenen, dat de gastheer iemand was, die de volle en vrije beschikking over zijnen tijd had."

Evenals van den heer Gladstone ontvingen zij als gevolg van dit bezoek van den heer Motley eene schoone verzameling boeken voor de akademische bibliotheek.

Onder Gods hooger bestuur werkten nog meer gunstige omstandigheden tot hun welslagen mede. Door toedoen van Dr. Allon en

eenige zijner vrienden hadden zij het voorrecht om aan den grooten jaarlijkschen maaltijd der Congregationalistische Broederschap te mogen verschijnen. Ongeveer zevenhonderd predikanten en invloedrijke gemeenteleden waren daar tegenwoordig en betoonden zich opgetogen van verrukking bij het hooren hunner liederen. Evenals dit in Amerika, ten gevolge van zulk eene ontmoeting te Oberlin, het geval was geweest, diende ook deze kennismaking als een allergewenscht middel om hen door het geheele land gunstig bekend te maken. Velen beloofden hun hulp en deden naar het gegeven woord.

Op het jaarfeest van de Hulpvereeniging ten behoeve der bevrijdden zouden de zangers een der aantrekkende machten zijn, en zij bleken die te wezen, daar de zaal veel te klein was, om allen die opgekomen waren, te omvatten. Lord Shaftesbury leidde de bijeenkomst als voorzitter. Onder de sprekers trok vooral een eerwaardige grijsaard, Dr. Moffat de aandacht, en op welsprekende wijs betuigde hij, dat het luisteren naar de Jubilee-zangers hem met eene vernieuwde hoop voor Afrika had vervuld. Te midden der akelig sombere verwoestingen van dat verwaarloosd en verdrukte vasteland had hij zijn kaarsje doen schijnen, maar met het nederbuigend gevoel van nauwelijks iets te vermogen. Het denkbeeld, dat uit den boezem van Amerika verloste slaven zouden voortkomen van gelijken geest als deze zangers, deed hem een heerlijk morgenrood aan de kimmen begroeten. Na dit woord werd weder »John Brown" gezongen, en het »martelaars-" en „vrijheidslied" doortintelde aller gemoed. Toen het aangrijpend refrein door de zaal galmde:

»John Brown stierf zoo voor de vrijheid van den slaaf"

rees eensklaps het gansche gehoor op en uitte bij het wuiven van hoeden en zakdoeken zulk eene daverende toejuiching, dat de zangers een zoo sprekend bijvalsbetoon met het zingen van het Engelsche Volkslied beantwoordden.

De Amerikaansche Zendingsvereeniging is eene dier christelijke vereenigingen, welke steeds met heiligen nadruk tegen het gebruik van bedwelmende dranken en tabak kampten en dit was eene aanleiding, dat Engelands Nationale Onthoudersverbond de zangers als bondgenooten beschouwde en daarom hen als gasten noodigde bij hunne jaarlijksche groote soirée in het Cannonstreet Terminus Hotel. Zoo groot was de begeerte der aanwezigen om de zangers te hooren, dat in verschillende der voor deze gelegenheid gehuurde zalen de vermakelijkheden werden ingekort, om de gelegenheid te hebben de negerzangers te hooren.

Op het tweede groote jaarfeest van het Onthoudersverbond, jaar-

lijks in de maand Juli in het Glazen Paleis buiten Londen gegeven, werd den zangers de concertzaal afgestaan, om daarin tot eigen voordeel een concert te geven, terwijl het Bestuur al de kosten voor advertentiën voor zijne rekening nam. De voorname bijzonderheid van dit feest, dat gewoonlijk door 50000 à 60000 personen wordt bijgewoond, die daartoe als onthouders uit alle deelen des lands samenvloeien, is het zingen van een kinderkoor van 5000 kinderen, jeugdige onthouders, onder de leiding van den bekwamen zangmeester Frederik Smith. De schare van toehoorders was nauwelijks te overzien. Nadat de kinderen gezongen hadden traden ook de Jubilee-zangers op en zongen een tweetal hunner liederen. Een van die twee was gelijk bijna van zelf spreekt: „John Brown", en bij het laatste vers wenkte op eens de heer Smith zijne 5000, die dan ook als één man met hunne gewone juistheid invielen. De uitwerking van dit samentreffen was verbazend en de toejuiching kende bijna geen einde of grenzen.

Al deze aangename ontmoetingen deden evenwel het jubileefonds weinig groeien, hoe gewenscht zij ook waren met het oog op verder te doen werk. Maar hoe best hun arbeid winstgevend te maken, was inderdaad eene vraag, die hen verlegen makend drukte. Zeer vele vrienden raadden hun vrije, voor ieder kosteloos toegankelijke concerten aan met eene kollekte aan het slot; doch de proeven hiermede in Amerika genomen, waren van dien aard, dat zij meer afschrikten dan uitlokten. Ook ging het in Engeland op een paar uitzonderingen na met de proefneming niet beter. Een van deze uitzonderingen was een concert met uitnoodigingen door Dr. Allon in zijne kerk in Islington in orde gebracht. Op de uitnoodigingskaarten was het bedoelen der zangers uitgedrukt, en medegedeeld, dat daarvoor eene kollekte zou plaats hebben. De kollekte bracht ruim duizend gulden op, terwijl de hooge achting, die Dr. Allon geniet en zijn gunstig oordeel als uitgever van stichtelijke liederen hun later bovendien zeer ten goede kwam.

In alle kerken der Nonconformisten neemt de gansche gemeente aan het zingen deel, zoodat er in Engeland geene gelegenheid scheen te zijn voor het afzonderlijk zingen der zangers, zooals zij dit in Amerika gewoon waren. De predikant Newman Hall zag evenwel in de gewoonte geen regel, om niet bij uitzondering van het heerschend gebruik af te wijken, en zond hun dus eene uitnoodiging om als koor aan zijn eeredienst deel te nemen. Voor den predikstoel gezeten zongen zij vóór den aanvang en na het einde der preek, en de gemeente

scheen zeer gesticht en tevreden. Ook in ander opzicht was de predikant van Surrey Chapel hun een helper, daar hij het voorbeeld gaf, om ook bij afwijking van het onder de Nonconformisten heerschende gebruik hun zijne kerk voor een concert met entrée en dit zonder eenige vergoeding af te staan. Enkele predikanten volgden dit voorbeeld, maar in den regel gaven zij hunne concerten in concertzalen, opdat er te vrijer en onbeperkter toegang voor menschen van allerlei gezindte zou zijn. Een van de navolgers van den predikant Newman Hall was een man van even onafhankelijken geest, de predikant Spurgeon, die ook hun zijn grooten Tabernakel voor een concert met entrée zonder vergoeding ten gebruike gaf. Des Zondags te voren woonden de zangers de prediking van Spurgeon bij, en wachtten na den ochtenddienst hunne beurt, om dezen nog een woord toe te spreken. Terwijl zij in de kamer grenzende, aan die, in welke de leeraar bezoek ontvangt, beidden, verzochten enkele aanwezigen hun om een lied te zingen en hieven zij hun teeder en ernstig lied (3.) Broeders, neen, blijft niet terug, aan. Nauwelijks was dit lied gezongen, of de predikant noodigde hen binnen en betoonde zich zoo getroffen door het gehoorde, dat hij hun vroeg, om ook 's avonds ter kerk te willen komen en dan bij dezen dienst dit lied te herhalen. 1)

Toen des avonds de kerkdienst aanving, sprak de predikant; »Ik weet niet, of gij het zult goedkeuren, maar mij schijnt het iets goeds toe, en ik wil het er daarom op wagen. Na onzen ochtenddienst hoorde ik de Jubilee-zangers een hunner liederen zingen:

„Broeders, neen, blijft niet terug. Zegt niet de Heiland, er is plaats, plaats in zijn hemel voor u."

Tranen schoten mij bij het hooren in de oogen, en rondziende, zag ik, dat dit evenzeer met onze diakenen het geval was. Dat lied bepaalde mij in de keus van mijnen tekst voor dezen avond, en nu wil ik hen uitnoodigen, om als een deel der preek dit lied nog eenmaal te zingen, want zulk zingen is prediken; en moge de Heilige Geest geven, dat zoo er zijn, op wie mijn woord zonder indruk blijft, dat dan

---

1) Mannen als Spurgeon, Newman Hall en anderen van Engeland uitstekende evangeliedienaars oefenen ook daardoor den heerlijksten invloed, dat zij van hunne macht gebruik maken om vrome harten los te maken van die bekrompen en benepen angstvalligheid, welke vreemd aan de vrijheid, die in Christus is, naar de wet is en bekrompen maatstaf der Joodsche synagoge in alles, wat ongewoon is, kwaad en gevaar ziet.

Vert.

het gehoorde lied hen tot overgave hunner harten aan Jezus bewegen moge.

Nu hieven de zangers hun lied aan zoo dat elk woord voor ieder der 6000 vergaderden verstaanbaar werd, en de heer Spurgeon sprak met zeldzamen nadruk naar het woord: „het is geschied zooals gij bevolen hebt, en nog is er plaats." Toen na de preek de leeraar het op den daaraanvolgenden Woensdag te geven concert aanbeval, voegde hij er de vermaning bij: „Blijft, broeders, niet terug."

Zoowel het van de gewoonte afwijkend zingen als de daaraan verbonden vermaning vielen in goede aarde. Volgens de gedrukte aankondiging zouden de kerkdeuren te zeven uur geopend worden, maar lang vóór dien tijd was er reeds zulk eene menigte bijeen en werd de vrije doorgang op de straat zoo gehinderd, dat het volstrekt noodzakelijk werd eerder toegang te geven, terwijl het getal genomen kaarten 7000 bedroeg. Ieder lied onder de bezielende aanwezigheid van zulk eene schaar gezongen, was eene zegepralende uiting van geloof en kunst.

Bij het eindigen dezer samenkomst sprak nog de heer Spurgeon: „Morgen gaan onze vrienden naar Schotland, maar ik heb hun gezegd, dat zoodra zij in Londen zijn teruggekeerd, zij weder hier hun eerste concert moeten geven. Zij zijn naar Engeland gekomen met het oogmerk om hier Lst.6000 (*f* 72000) voor het onderwijs hunner stamgenooten te verzamelen, en het zal hun gelukken. Mochten zij nogmaals eene gelijke som noodig hebben, wel laat hen opnieuw naar Engeland komen, en wij zullen hetzelfde bedrag nog eens geven."

HOOFDSTUK VIII.

EEN WINTER VOL ARBEID EN ZIJNE UITKOMSTEN.

De zangers waren nu langer dan drie maanden in Londen geweest en hadden hunne beschikkingen gemaakt voor een tocht naar Schot-

land, maar met het voornemen om op reis in enkele groote steden een kort oponthoud te hebben.

Bijzonder gelukkig trof het, dat zij juist op den eersten Augustus, den jaardag van de vrijlating der slaven in de Britsche Koloniën te Hull, Wilberforce's geboorteplaats, waren. Zij besloten hier het plan, dat in Dr. Allons kerk goede vrucht had gedragen, te volgen. Vijftienhonderd uitnoodigingskaarten werden aan personen, die men moest trekenen belangstellenden te zijn, gezonden. De kollekte, welke aan de vrienden te Hull zeer ruim toescheen, bedroeg £ 52 (f 612) Toen echter deze vernamen, dat elke avond, om doel te treffen, f 1200 moest aanbrengen, werd door hen een tweede concert en nu met entrée beproefd. Dit slaagde naar wensch, want in spijt van een regenachtigen avond was de zaal vol en de opbrengst £ 140 (f 1680).

De Zondag werd als rustdag te Hull doorgebracht, en toen daar in den schemeravond de heer White van uit het vensterraam des hotels eene zeer talrijke menigte al op en neder zag wandelen, stelde hij aan zijne vrienden voor om eene onvoorbereide godsdienstoefening op straat te houden. Hiertoe werd besloten, en de trappen van het beeld van koning William tot spreekplaats gekozen. De heer Pike predikte en de zangers zongen van Jezus liefde, waarbij welhaast eene menigte om hen geschaard was, te groot dan dat de stem van spreker of zangers de uiterste reien bereiken kon. Niet weinigen waren er onder die scharen, die geheel van gebed of gezang vervreemd schenen, en dien nu de tranen langs de wangen biggelden.

Te Scarborough bracht de kollekte bij een vrij concert ongeveer £ 90 op, en na een bezoek aan de zondagscholen zongen de zangers er in een open veld voor ruim 4000 hoorders. Te New Castle was de belangstelling door den predikant H. J. Robjohns zoo hoog gespannen, dat alle plaatsen reeds verkocht waren, voor nog het zanggezelschap in de stad was. Even gelukkig waren zij te Sunderland, waar de pas gehouden meetings der heeren Moody en Sankey eene hoogere waardeering van het godsdienstig gezang hadden gewekt.

Lord Shaftesbury had met vriendelijk en deelnemend overleg den zangers een brief van bijzondere aanbeveling aan zijn vriend John Burns te Glasgow medegegeven, en deze, door een gelijk gevoel als lord Shaftesbury bezield, beraamde terstond eene groote buitenpartij op zijn kasteel. Aan vier honderd der aanzienlijksten van West Schotland werden uitnoodigingskaarten gezonden, en ook lord Shaftesbury verscheen in hun midden en sprak een krachtig woord tot verwerving van een welwillend steunen van het door de zangers ondernomen

werk. Nog meende Lord Shaftesbury hiermede niet genoeg gedaan te hebben, want alvorens Schotland te verlaten, stelde hij den heer Pike aanbevelingsbrieven aan de eerste overheidspersonen van Glasgow en van Edinburgh ter hand. Wat die brieven inhielden bleef aan het gezelschap onbekend. Niemand hunner vermoedde, dat aan den magistraat door den onvermoeiden menschenvriend het voorstel gedaan was, om in den raad dier beide steden „een welkom" aan de zangers uit te lokken en hen onder de bijzondere bescherming der plaatselijke overheid te doen optreden. Intusschen deed de bijeenkomst op het kasteel van den heer Burns zijne werking ook door de berichten, die daaromtrent in de dagbladen verschenen, zoodat het verlangen om de zangers te hooren in den lande een algemeene wensch werd.

Eene reeks van concerten volgde nu, die aan de stoutste wenschen voldeden, en bij dit welslagen achtte de predikant Powell het niet langer noodig de zangers te blijven vergezellen. Hij keerde naar Amerika terug, om zijn arbeid bij de Amerikaansche Zendingsvereeniging weder op te vatten, en de heer Pike koos den heer J. Hamilton Haley tot tijdelijk helper, maar deze vatte zijn werk met zooveel overleg, moed en liefde aan, dat hij sedert voor goed aan het reisgezelschap is verbonden gebleven.

Nu viel de zomer in, en daar in dezen tijd de meeste aanzienlijke Schotten hunne landgoederen betrekken, werd tot een tocht naar Ierland besloten. Met aanbevelingsbrieven van den heer Burns en van George Stuart reisden zij derwaarts en vonden te Belfast en te Londonderry het meest gewenscht onthaal.

Bij hun terugkeeren naar Schotland wachtte hun eene alleraangenaamste verrassing. Het had Glasgows overheid behaagd om aan het verzoek van Lord Shaftesbury gehoor te geven en de raad der stad had besloten, om de zangers uit te noodigen onder hun beschermheerschap een concert in de groote stadszaal te geven. Ziende op hunne vroegere uitbanning uit de maatschappij en terugstooting door allen, was zulk een eerbewijs hun in eene stad van 500000 ingezetenen betoond, voor de zangers bijna iets ongeloofelijks. De stadszaal was bij hun optreden eivol. De Lord Provoost was voorzitter, en op de spreekplaats omringd door al de overheidspersonen en de voornaamste predikanten der stad. Onwillekeurig poogden de zangers zichzelven te overtreffen en de voorzitter betuigde dan ook bij het sluiten der bijeenkomst „dat hij nooit een aangenamer avond had doorgebracht."

De ontvangst te Edinburg was even hartelijk en opwekkend. De

overheid ontving hen met een plechtig welkom, terwijl de Lord Provoost bij hun eerste concert voorzitter was en later ten zijnen huize een feestelijk middagmaal hun ter eere gaf. Deze eerbetooningen in Schotlands twee voornaamste steden hadden ten gevolge, dat zij te Paisley, Kilmarnock, Ayr, Aberdeen, Perth, Dundee en andere plaatsen, met gelijken zin en eere boven verwachting werden ontvangen. Geschenken in geld en boeken vloeiden hun van alle zijden toe, en op iedere plaats betoonde de christelijke liefde een heiligen ijver om hen gastvrij te ontvangen en alle kosten van verblijf te besparen.

De muziek der Jubilee-zangers was van den beginne voor de beoordeelaars min of meer iets raadselachtigs. Zelfs onder degenen, die met het doel van hun pogen hoogelijk waren ingenomen, huisvestte groote onzekerheid en verschil van meening omtrent de kunstenaarsverdiensten van hunne voordrachten. Menigeen vatte niet, hoe het mogelijk was, dat hij zooveel waar genot smaakte bij het hooren van zoo eenvoudige, kunstelooze liederen. Dit verschil van oordeel bracht er den heer Colin Brown, muziekleeraar bij Andersons Universiteit te Glasgow toe, om in eene reeks van artikelen dezen muziekstijl te ontleden. Onder anderen zegt hij: „Het is de grootste zegepraal der kunst om natuurlijk te zijn. Het zingen van deze vreemdelingen is zoo natuurlijk, dat het ons in den beginne niet eens opvalt hoeveel ware kunst er in verscholen is en met hoeveel zorg zij opgeleid zijn door hun meester, die even bekwaam is als hij zich bescheiden op den achtergrond houdt. Hun zang geeft ons evenals de Zweedsche melodiën van Jenny Lind iets nieuws, dat tevens frisch en gezond is. Met recht is gezegd, dat deze muziek in sommige opzichten de kritiek ontwapent, maar met gelijke waarheid kan gezegd worden, dat zij in andere opzichten haar gerust onder de oogen mag zien en haar oordeel tarten. Een eenvoudig Hooglandsch meisje heeft haar schoon en juist beschreven, toen zij zeide: „mijn hart was er geheel vol van.” De rijkdom en zuiverheid van toon, zoowel in melodie als harmonie, de tegenstelling van licht en schaduw, de afwisseling van teederheid en grootschheid van uitdrukking, en de keurigheid van het piano in verband tot een machtig forto vervullen onze ziel met het hoogste genot, terwijl het tegelijkertijd ons verbaast, dat deze op niets aanspraak makende zangers moesten overkomen om ons op muziekaal gebied eene zuivere beschaving en de volle godsdienstige macht des lieds te leeren.”

De arbeid der zangers, zooals die voor een tijd een deel der bij-

eenkomsten van de heeren Moody en Sankey vormde, gaf mede een eigenaardig karakter aan hun zijn in het Noorden. Te New Castle aan den Tyne ontmoetten zij de beide evangelisten en stonden daar verscheidene dagen hen in hun groot werk ter zijde. De ervaring leerde, dat hunne liederen juist geëigend waren om een geest van opwekking te helpen bevorderen en steunen. Een bijzonder treffend voorval, dat plaats had bij eene middagsamenkomst, en waarvan de heer Moody meer dan eens heeft gewag gemaakt, kan niet beter dan met de woorden van den president Bobjohns worden verhaald: „Wij hadden met bijzondere hartelijkheid voor de Jubilee-zangers gebeden. Na een oogenblik plechtige stilte werd op eens in zachte tonen een koor, als van engelenstemmen vernomen. Niemand kon met zekerheid zeggen, waar de zangers waren, op effen grond, op de gaanderij, of in de lucht. De zaal was overvol en zij, die zongen, waren ergens onder het gehoor. Ieders hart trilde, want de zacht ruischende woorden waren:

's Heeren englen zweven om ons;
Uit het strijdperk dezer aard
Dragen zij 't gebed der liefde
Als Gods boden hemelwaart.

Muziek en woorden waren even eenvoudig, maar de toon door de zangers daarin gelegd gaf den indruk, als waren ons eenige engelen over het hoofd gegaan, om de pas geuite smeeking voor den troon der genade te brengen.'' Nog voegt hij er bij: „o hoe veel verplichting hebben wij in allerlei opzicht aan onze vrienden. Zingende voor Jezus hebben zij onze kerken, onze zondagscholen, onze zendingszalen bezocht. Zulk een dienstbetoon om zielen te redden en Christus te verheerlijken heeft overal de harten des volks wijd geopend, en de Jubilee-zangers hadden daar slechts in te gaan om er voor altijd eene plaats te vinden."

Ook te Edinburgh hebben de zangers den arbeid der heeren Moody en Sankey van harte gediend. Niet zelden namen zij als zangers aan een zestal diensten daags deel. Op zekeren Zondagavond predikte Moody en zongen zij op de Korenbeurs voor eene vergadering van zevenduizend werklieden, allen daartoe met toegangskaarten genoodigd, en in de navergadering bleven niet minder dan een zeven honderdtal om nog bijzondere gebeden voor hunne toebrenging tot den Heer en zijne gemeente te verzoeken.

Toen de bijzondere verbintenissen, door de zangers gemaakt, hen noopten van de heeren Moody en Sankey afscheid te nemen, hebben zij, waar zij kwamen, op den Zondag gelijke bijeenkomsten voortgezet, bij welke dan de heeren Dickenson en Rutling evenzeer als de heeren White en Pike voorgangers waren.

De maand Januari was voor hen eene rijk gezegende maand. In Engelands midden-graafschappen vonden zij op elke plaats eivolle zalen, maar oogstten zij tevens rijke geschenken.

De heer John Crowley te Halifax schonk hen tapijten voor enkele zalen in hunne Universiteit. Uit Hull gewerd hun een prachtig, levensgroot geschilderd portret in olieverw van Wilberforce. De heeren John Bright en J. P. Barlow gaven hun eene geldsom om een zestal kamers van het Universiteitsgebouw van de noodige meubelen te voorzien.

Te Manchester trof hun het voorrecht, dat aldaar de heer Richard Johnson, de apostel der haveloozen-scholen hun rechterhand wilde zijn. Geen stad werd ooit zoo bewerkt dan ten hunnen voordeele Manchester door hun bondgenoot; hij dreef er den ploeg zoo door en zaaide met advertentiën als anderszins zoo rijkelijk, dat de oogst wel buitengewoon worden moest. Ook werd hij dit, want vier concerten in de groote Vrijhandelszaal brachten niet minder dan f 14,400 op, terwijl van een boekje, hun wedervaren in Amerika schetsende, nog bovendien voor f 480 verkocht werden. Deze concerten in Liverpool behoorden ook tot de zeer voordeelige en de opbrengst der geheele maand Januari klom tot f 45,600.

Zulke uitkomsten evenwel waren tevens de vrucht van een arbeid zonder rust en nog steeds meer werd onophoudelijk gevorderd. Van alle zijden des lands stroomden aanvragen om concerten toe, zoodat het niet mogelijk was zelfs aan de helft der vragen gehoor te geven. Welk een briefschrijven uit deze aanzoeken en meer nog uit de vriendelijke noodigingen tot gastmalen en feesten voortvloeiden laat zich licht denken. Geen wonder dus dat de geheel ongewone, afmattende levenswijze eindelijk de een voor den ander na bezwijken deed voor den te zwaren last.

Miss Gilbert was de eerste, die krank werd en haar zoozeer gewaardeerde hulp moest opgeven. Toen volgde de heer Pike, die steeds voor twee man werk had gedaan, en nu voor zware overspanning buigen moest. Eindelijk ontzonk hun ook de heer Halling, die van zijn geneesheer het strengste bevel kreeg om voor geruimen tijd eene volstrekte rust te nemen.

Zoo bleef van de leidslieden alleen de heer White over. Zijne longen waren zwak; avond aan avond viel er een zeer zware mist, en het dagelijks zorgen en leiden greep zijn gestel zichtbaar aan. Tot overmaat van ramp gewerd juist nu hem een brief van zijne vrouw, die met hunne kinderen was achtergebleven, omdat zij zich zwak gevoelde, dat zij kranker in plaats van beter werd. Intusschen daar iedere concertavond juist nu dooreen genomen *f* 2400 opbracht, en het zoo blijkbaar scheen „nu of nooit," rekende hij het plicht, zich zelven als te vergeten en op zijn post te blijven. Spoedig evenwel kwam een brief, die hem de overtuiging gaf, dat de toestand zijner vrouw zorgelijk werd, zoodat hij ijlings vertrok en niet meer dan twee dagen vóor haar afsterven te Glasgow aankwam. Haar heengaan zou hem ten allen tijde een groote slag zijn geweest, maar verzwakt en onder arbeid en zorg gebukt als hij was, trof het verlies zijner trouwe gade hem meer dan dubbel. Slaap en honger weken van hem, en in weinige dagen waren zijne krachten zoo gesloopt, dat hij van alle werk moest afzien, terwijl aan zijne verzwakking zich nog een bloedopgeven paarde, dat ook hem aan den oever des doods bracht.

Zoodra werden deze tegenspoeden onder de vrienden des werks niet bekend, of aanbiedingen van hulp stroomden van alle zijden toe, zoodat de zangers, door dezen vrijwilligen bijstand gesteund, hun werk zonder stoornis konden voortzetten, en zich op alle plaatsen, waar zij dit beloofd hadden, doen hooren. Hoeveel zij opdeden, een niet onaanzienlijke oogst bleef nog hun toelachen, toen de tijd, voor hun terugkeeren naar Amerika bepaald, daar was. En deze tijdsbepaling en de staat van aller gezondheid deed hun de wijsheid inzien van hun vertrek, hoe velen daarop mochten aandringen, niet te verschuiven, maar zich aan het vooruit gemaakte bestek te houden.

Alvorens af te reizen, werd nog het zuidelijk gedeelte van het Prinsdom Wales, Bristol, Southampton, Bath en Brighton door hen bezocht. Te Londen teruggekeerd, stond, naar zijne belofte, de heer Spurgeon opnieuw hun zijn tabernakel af, en hield bij de aanbieding van een zeer kostbaar boekgeschenk, een zijner meest welgelukte toespraken. Hun laatste concert gaven zij in Exeter Hall, en de opbrengst daarvan was grooter dan van eenig ander door hen in Groot-Brittannië gegeven. Hun trouwe vriend, lord Shaftesbury, was voorzitter, dr. Allon, wiens raad hun van den beginne zooveel heul en steun geschonken had, gaf aan het gehoor verslag van hun in dien winter volbracht werk. Ongeveer *f* 120,000 vrij was voor de Universiteit verkregen, behalve de giften voor den aankoop van werktui-

gen en van boeken, en van de boeken, hun door den heer Gladstone, Motley, Stanley, Spurgeon en eene menigte andere vrienden ten geschenke gegeven

Lord Shaftesbury gewaagde in zijn afscheidswoord met groote hartelijkheid van het genoegen, dat hun bezoek aan Engelands volk had gegeven, en van de liefde en achting, waarmede hunne personen en arbeid steeds zouden herdacht worden. Bij de toejuiching der opgetogen vergadering nam de edele lord van hen afscheid door ieder hunner afzonderlijk de hand te drukken.

Behalve het geldelijk voordeel, was de volbrachte reis voor de zangers eene zaak van rijke winst geweest. Het zuiverst levensgenot was hun ten deel geworden, en de meest gastvrije ontvangst, waarmede zij overal ontvangen waren, en die eer te overvloedig dan in iets beperkt was geweest. Ook gevoelden zij dankbaar, dat ziekte hen zoo weinig in het volvoeren van hun taak had verhinderd, daar bij kortere reizen en minder kouden winter het werk hun lichter was geweest dan in Amerika.

De zangers waren in tijds te Nashville terug, om daar de opening der lessen bij te wonen. De hoofdbestuurders der werkzaamheden tot stichting en regeling der Universiteit betuigden hun aller dank voor hunne ijvervolle trouw, en voegden er bij, dat hunne houding altijd en allerwege hen de algemeenste achting had doen winnen, zoodat zij daardoor zichzelven en thans ook hun volk eene eerezuil hadden gesticht. „Niemand," dus sprak de voorzitter, „kan berekenen, welk een berg van vooroordeel zij door de betooverende macht hunner liefelijke muziek hebben doen wegsmelten. Waar zij zijn opgetreden, hebben zij in aller harten de overtuiging verwekt, of inniger gemaakt, dat alle menschen, van welke kleur ook, uit éenen bloede zijn voortgesproten, en als broeders en zusters in Adam bestemd zijn om ook broeders en zusters in den Heer, erfgenamen Gods en mede-erfgenamen van Christus, het koninklijk priestervolk des hemels te zijn.

HOOFDSTUK IX.

DE TWEEDE GROOTE REIS.

In 1875 had de Fisk-universiteit zijn eerste tiental jaren voleind. Gedurende die tien jaren hadden duizenden jongelieden aan hare hoogere en lagere scholen onderwijs ontvangen. De leerlingen der hoogere school hadden reeds tienduizenden in zondags- en dagscholen onderricht gegeven, en de zegeningen van beschaving en godsdienstkennis volop onder de vrijgemaakten helpen verspreiden. De inrichting was een voorwerp van eerbied geworden voor degenen, die eens er den bittersten haat tegen hadden gekoesterd. De meerderheid der kleurlingen leefden nu in het besef van de verstandelijke en godsdienstige ontwikkeling, die onder hun bereik gekomen was, en die buiten waren, konden niet langer ontkennen, dat het eens zoo verachte ras gelijken aanleg van den Schepper had ontvangen. De Universiteit eindelijk had de Jubilee-zangers gevormd, den kring van mannen en vrouwen, die door hun talent en gedrag in den wijdsten kring vooroordeelen hadden doen wijken en tevens den schat bijeengebracht, om wankelende houten gebouwen op eene betere plaats door een waardig onderwijs-paleis te vervangen.

Dit jaar kenmerkte zich door meer dan eene belangrijke bijzonderheid. Nog had de Universiteit geen eigen, vasten voorzitter als hoofd gehad, maar werd tot hiertoe door een vertegenwoordiger der zendingsvereeniging bestuurd. Ook de vereeniging gevoelde nu, dat de tijd daar was, dat een eigen hoofd de voltooide en zelfstandig geworden inrichting moest leiden. Allen, die tot heden zorg en bestuur gedeeld hadden, waren eenstemmig in de keus van den predikant E. M. Cravath voor de vervulling der betrekking. Meer dan iemand anders had hij tot nu toe al de lasten der nieuwe taak getorscht, haar door eene zee van moeielijkheden heen geholpen, zoodat het welslagen der genomen proef voornamelijk aan hem te danken was. Ook had hij hart voor de betrekking, waarin men hem wenschte te zien optreden, zoodat hij als secretaris der vereeniging aftrad, en in vertrouwen op hoogeren bijstand zijn zwaar, gewichtig werk aanvaardde.

Voorts reikte de Universiteit in 1875 voor het eerst hare akademische graden uit. Zij, die daarmede begiftigd werden, hadden het lager onderwijs van meet aan beginnende, zich opgeworsteld tot de hoogte, die hen op een eersten wetenschappelijken titel aanspraak gaf. Aan een der gepromoveerden werd een deel van het onderwijs aan de universiteit opgedragen, anderen zagen zich, vooral als onderwijzers te Nashville en Memphis geplaatst. Twee dergenen, die al de tien jaren volhard hadden, waren zonen van eene aan alle voorrechten der beschaving vreemde vrouw, maar die eene wetenschappelijke opvoeding toch zoo hoog waardeerde, dat zij tien jaren lang daalder bij daalder van haar zwaar verdiend loon had bespaard, om aan hare jongens het hoogst geschat voorrecht te zien ten deel vallen. Het was een zalig uur voor haar moederhart, toen zij hare beide kinderen de spreekplaats zag betreden om hunne diploma's in ontvangst te nemen; de blijdschap van moeder en zonen was een tooneel, dat ieder, die iets tot de stichting der Universiteit had bijgedragen, goed zou gedaan hebben, als hij het had kunnen aanschouwen.

De voltooiing en in bezitneming van het nieuwe- of Jubilee-gebouw was mede eene der gewichtige gebeurtenissen van 1875. Zoowel door bouwkundige schoonheid en duurzaamheid der gebruikte materialen als door voortreffelijkheid van innerlijke inrichting, was het gebouw alles wat verlangd kon worden. Ten deele van gehouwen, ten deele van gebakken steen opgetrokken, deed het in ieder opzicht den bouwmeesters eer aan, en wordt het door geen soortgelijk gebouw in de zuidelijke Staten overtroffen. Gebouwd op eene aanzienlijke hoogte, levert het een punt, vanwaar men Tenessee's hoofdstad geheel overziet, en is door zijn hoog standpunt tevens een gedenkteeken van den arbeid en de zegepralen der Jubilee-zangers en van de belangstelling en edelmoedigheid aan beide zijden van den Oceaan betoond, om een lang, willekeurig van alle beschaving uitgesloten volk tot de hoogte der ontwikkeling van alle met het zuiver Evangelie bevoorrechten te verheffen.

Zooveel voorspoed had de universiteit, dat juist daardoor de aanvragen om plaatsing verre de bronnen van inkomst begonnen te overtreffen. Uitkomsten waren verkregen, die voldingend de noodzakelijkheid toonden, dat de nieuwe inrichting, waardig was duurzaam te zijn, en zelfs uitbreiding verdiende. Maar bij al dien welverdienden roem klommen de behoeften. De nieuwe zetel des gebouws en de flinke inrichting wezen op vooruitgang, maar de middelen, waarover te beschikken viel, duidden op eene tegenovergestelde richting. Geld tot het stichten van beurzen voor studeerenden, middelen tot bezoldiging van be-

kwame leeraars, was dringend noodig, terwijl de som, die de bevrijdden voor onderwijs betalen konden, hoe betrekkelijk ruim in verband tot hunnen toestand, in geene verhouding stond tot de uitgaven, die voortdurend vereischt werden.

Wat vooral vooruitgang belemmerde, was dat een der voornaamste hulpbronnen zeer traag begon te vloeien. De ontvangsten der zendingvereeniging hadden zeer te lijden door den algemeen] gedrukten toestand der finantiën in de Vereenigde Staten. Zeer velen, die gewoon geweest waren, zeer ruim te geven, gevoelden zich daartoe niet langer bij machte. Bij dezen druk rekenden de zangers het in Gods weg hunne roeping, om na eenige rust hun vorigen arbeid weder op te vatten. Op den heer White viel niet meer te rekenen. Zijne gezondheid had zoo geleden, dat hij het niet mocht wagen, om nog eenmaal den eens gedragen zwaren last op de schouders te nemen. Maar het geluk diende hun, daar professor T. F. Seward, van New-York, de bekende componist, die voor het eerst hunne Jubilee-zangen op muziek had gebracht, zoozeer met hun pogen was ingenomen, dat hij zich gaarne aan hen verbond, om de taak van den heer White over te nemen.

Eene reeks concerten in het Noorden vingen nu aan; maar waren al enkelen daarvan winstgevend, de opbrengst van het geheel was weinig voldoende. Het weder was buitengewoon koud en guur, en gezelschappen van gelijk karakter, waarvan sommigen zich zelfs den naam, ja, anderen tot zelfs de getuigschriften der Jubilee-zangers hadden toegeëigend, hadden het veld plat getreden, waar zij de bekwaamheid misten, om een oogst in te zamelen.

Op den 15 Mei ging daarop het reisgezelschap, bestaande uit tien zangers, met de boot van den Cunard lijn, Algeria, naar Engeland. Het was een teeken van vooruitgang, dat meer dan éene der stoomboot-ondernemingen, die hun twee jaren te voren plaats geweigerd hadden, nu uit eigen beweging aanboden, om hen tot verminderde vracht over te brengen. De heer White reisde met hen mede, om voor zooveel zijne gezondheid dit gedogen zou, hun uit zijne vroegere ervaring raad en hulp te geven, terwijl professor Cravath in het najaar volgde, om met de daad leider en bestuurder te zijn.

Voor velen hunner vrienden was de aankondiging, dat zij op de jaarvergadering der vereeniging ten behoeve van Amerika's vrijgelaten slaven, op den 31 Mei, zingen zouden, het eerste bericht van hun terugkeer naar Engeland. Niet langen tijd had het nieuws noodig om algemeen bekend te zijn en de groote City Temple zoo te

vullen, dat er nergens zelfs eene staanplaats over was. Zoo opgepropt waren alle doorgangen, dat Lord Shaftesbury, die voorzitter der bijeenkomst was, niet dan met de grootste moeite en na lang toeven zijne zitplaats bereiken kon. Terstond had deze de zangers op de gaanderij in het oog en groette hen met onderscheiding. In zijne openingsrede zeide hij: »Ik verheug mij zeer hier heden avond zoovelen te zien, daar uwe overtalrijke opkomst het sprekendst bewijs is, hoe welkom u de waarde broeders en zusters zijn, die van verre gekomen ons weder door hunne liefelijke zangen stichten zullen. Zij zijn op nieuw tot ons gekomen, niet in hun persoonlijk belang, maar in het belang van Amerika's kleurlingen en wel om het hunne te doen, dat eerlang uit dezen de meest geschikte zendelingen voor Afrika zullen uitgaan. Wanneer ik deze jeugdige menschen begiftigd zie met een talent, zooals dit slechts weinigen met hen ten deel valt, en hen bezield weet door zoo heiligen zin als hen bij dezen hunnen arbeid drijft, dan rijst in mij de gedachte niet op: och, mochten dezen blank zijn, maar gevoel ik eene sterke geneigdheid om zelf zwart te worden (groote toejuiching). Wanneer ik meenen kon, dat huidskleur eenige wezenlijke waarde had, — dat kleur waarheid, godsvrucht en talent kon aanbrengen, dan zou ik nog liever heden dan morgen van kleur verwisselen. In den naam van de vele van Groot-Brittannies burgers hier tegenwoordig, ja van duizenden en tienduizenden, die heden afwezig zijn, heet ik deze onze broeders en zusters welkom in ons midden met de verzekering, dat wij alles zullen doen, wat in onze macht is, om hen te helpen. Onze gebeden, eene gastvrije ontvangst wachten hen, ja meer, wij zullen hen niet anders laten heengaan dan Jozeph, toen hij zijne broeders uit Egyptes overvloed deed wederkeeren." Daags daaraan gaven zij hun eerste concert in Exeter Hall en de opkomst was zooals lord Shaftesbury dit had doen verwachten.

Juist in dezen tijd waren de heeren Moody en Sankey met hun grooten evangeliearbeid in Londen werkzaam. Nauwelijks waren nog de zangers een uur in de stad, of reeds kregen zij van den heer Moody het verzoek, om hem ter zijde te staan bij den dienst, die des namiddags in het Operagebouw zou plaats hebben. Op den volgenden dag verzocht hij hen, om bij hem op de spreekplaats te komen en na zijn spreken: „Zoek de rust bij Jezus" te zingen. De merkwaardige reeks van bijeenkomsten in Londens westelijk deel spoedde ten einde. Nooit was het Comediegebouw zoo gevuld geweest, als in deze namiddag ure. Al wat in Londen aanzienlijk was,

scheen tegenwoordig, en de heer Moody verkondigde met den hoogsten ernst het recht dat Christus op ons hart en leven heeft. Na zijn spreken boog de vergadering het hoofd tot stil gebed, en aan zeer velen stonden de tranen in de oogen. Zoo gingen eenige oogenblikken van plechtig zwijgen voorbij, en toen liet zich van de spreekplaats een zeer zacht: „Zoek de rust bij Jezus," vernemen, dat al langzamerhand zwellend, in den toon van een zegelied overging en den geest der vergaderden als op engelen wieken hemelwaarts scheen te voeren. De uitwerking had niet treffender kunnen wezen, al ware het lied voor de preek of deze voor het lied geschreven geworden. Sedert werden zij voortdurend tot een bijwonen der meetings aangezocht, en gedurende verscheidene weken weigerden zij het geven van eenig concert voor hun eigen doel, ten einde geheel vrij te zijn tot medehulp in dit zoo belangrijk evangeliewerk. Nadat de heeren Moody en Sankey het beloofde tal godsdienstoefeningen in het armer gedeelte van Londen in de groote voor hen opzettelijk gebouwde Bow-Roadzaal vervuld hadden en hun arbeid in zuidelijk Londen te Camberwell gingen voortzetten, werden door de heeren Aitken en Varley met hulp van de Jubilee-zangers de bijeenkomsten te Bow-Road voortgezet. De opkomst bleef op werk- en zondagavonden zoo groot, dat honderden soms geen toegang krijgen konden in de zaal, die 12000 menschen bergen kon. Tot erkenning van deze hunne medewerking bood de heer Aitken een voor hen ingezameld geschenk van £ 500 (*f* 6000) aan, en de heer Moody gaf hun een brief, waarin hij hen met de warmste bewoordingen aan alle met hem bevrienden aanbeval.

Nauwelijks hadden zij hun eigen werk beter kunnen voorbereiden dan door deze hunne belanglooze deelneming aan de revival meetings. De Christelijke bladen behelsden dag aan dag mededeelingen omtrent die samenkomsten, zoodat zij door de vermelding van hun samenwerken daarin later overal hun in liefde tegenkloppende harten vonden.

De maanden Juli en Augustus zijn in Engeland doorgaans zeer ongunstig voor concerten, en toch hadden zij in Wales en in Zuid Engeland steeds een bijzonder groot gehoor. Met September, bij hun komen in Schotland evenwel begon het eerst recht te blijken, hoe allerwege de harten gewonnen waren, om hen te helpen. Van alle zijden stroomden aanvragen om te komen hun toe, en waar zij kwawen, ook in kleinere plaatsen, verdrongen zich de belangstellenden om tegen entrée hen te hooren. Hun eerste concert te Glasgow bracht niet minder dan vier duizend gulden op, en op een der laatste avon-

den te Edinburgh moesten honderden teleurgesteld huiswaarts gaan, niettegenstaande in de groote stadszaal elk plekje om te staan bezet was.

De heiligende invloed van hun zingen was in het oogvallend. Meer dan ééne bijzonderheid zou daarvan te vermelden zijn. Eén bewijs spreke voor velen. In Glasgow was een der aanwezigen door een gezongen lied zoo getroffen, dat hij hun *f* 180 aan bankpapier in de hand drukte met verzoek nog eenmaal dat lied: „Ik ben verlost," te willen zingen.

Evenals zij de heeren Moody en Aitken zonder de gedachte aan voordeel hadden ter zijde gestaan, even willig betoonden zij zich om op Zaterdag en Zondag op scholen en Zondagscholen zich te doen hooren, en bij meer dan éene gelegenheid beliep het getal der kinderen een vier of vijf duizendtal, die zij in het genot van hun zingen lieten deelen. Zoo droeg iedere week het hare bij om hen te doen beseffen dat zij in 's Heeren dienst een veelzijdig nuttig werk deden, terwijl hunne hoop meer en meer die van verwezenlijking nabij kwam, dat zij op nieuw eene som van minstens £ 10000 tot steun en uitbreiding hunner Universiteit zouden huiswaarts brengen.

HOOFDSTUK X.

LOTGEVALLEN DER ZANGERS.

De kinderen, die door de afschaffing der slavernij in de Vereenigde Staten in vrijheid gesteld werden, werden daardoor op eens overgebracht in een toestand, zooals geen ander geslacht op aarde, van wat kleur of landstreek ook, ooit te voren heeft gekend. Achter hen lagen al de beperkingen en wreedheden der slavernij, die hen met de dieren had gelijk gesteld, en vóór hen waren nu voor hen als met een tooverstaf al de voorrechten, al de gelegenheden tot ontwikkeling opengesteld, waarop eene der meest vooruitstrevende natiën te recht

bogen mag. Deze waarheid maakt de persoonlijke geschiedenis der Jubilee-zangers dubbel belangrijk.

Wie onze zangers niet heeft ontmoet, kan zich moeielijk een begrip maken van de snelheid, waarmede zij, verwaarloosden en verstootenen als zij geweest waren, zich in hun nieuwen toestand hebben weten te voegen. En te meer verdient dit de aandacht, omdat zij bij al hun voegen naar de wezenlijke eischen der beschaving, hunne stille nederigheid en Christelijke zelfbeheersching hebben weten te behouden, niettegenstaande al de vleiende blijken van belangstelling en vereering, die zij ondervonden. Wel was het een omkeer, groot genoeg om sterker hoofden te doen duizelen, als wij indenken, hoe groot de overgang van het grof brood en spek in eene slavenhut, tot het medeaanzitten aan den rijken disch in de prachtige zalen der aanzienlijkste wereldgrooten voor hen wezen moest! Maar omdat Christus woonde in hunne harten, zijn zij op zoo groote hoogte kunnen gesteld worden, zonder dat het hoofd hun duizelig werd. Zij gevoelen zich meer te huis op de plaats, waar zij zoo herhaald als zangers optreden, maar hun vertoon dáar en geheel hun verkeer is even natuurlijk en ongemaakt, even vrij van de aanmatigingen en ijdelheid van zoo vele wereldsgezinde kunstenaars gebleven, als hadden zij nooit hunne stille studiezaal verlaten.

Voor sommigen van hen was het eene stof van dagelijksch leedwezen, dat zij de voorrechten van het hun ten deel geworden onderwijs hadden moeten prijsgeven. Zooveel in hen was, trachtten allen dit eenigzins althans te vergoeden, door op reis het geleerde te herhalen en in den tijd van te huis zijn te herwinnen, wat het door een leven van omzwerving geleden had.

Niemand is, welke gaven hij anders hebben mocht, van den beginne aan in hun zang opgenomen, dan die blijken van een oprecht geloof in den Heere Christus gegeven had, en aan deze heilige beperking hebben zij gewis ook een goed deel der zegeningen te danken, waarmede God hun weg heeft voorspoedig gemaakt. Naar een bepaald kerkgenootschap daarentegen is niet gevraagd, en de onder hen heerschende ruime geest kan wel best hieruit blijken, dat in zoo kleinen kring de Methodisten, de Baptisten, de Congregationalisten, Presbyterianen en Bijbel-Christenen zijn vertegenwoordigd geweest. Waar het hun door de hotelinrichting of spoorwegreizen niet belet werd, hielden zij altijd des morgens eene huiselijke godsdienstoefening, en werden daardoor ook menig ander ten zegen. Geen der zangers gebruikt tabak, en velen, die hun in Engeland gastvrijheid

betoonden, verbaasden zich, dat zij allen, tot één toe, geheel-onthouders waren.

Afwisselend zijn 24 personen lid van het zangersgezelschap geweest, en van deze waren 20 slaaf geweest en waren de overige vier kinderen van ouders, die eens slaven waren. Van allen iets te zeggen, zou dit boekje te groot van omvang maken. Eene keuze is noodzakelijk geweest en gedaan met het bijzonder oogmerk om een aanschouwelijk beeld te schetsen van wat de slavernij was, waarvan deze jeugdigen de prooi waren; in welk een maalstroom van omkeer en moeielijkheden de onvoorbereide vrijmaking hen bracht; en van de deelneming en bijstand, die zij noodig hebben en met recht mogen verwachten van allen, die den schat eener erfelijke vrijheid en eener Christelijke opvoeding waardeeren. Het ongepolijst mozaïk der volgende schetsen is niets meer dan een staaltje van wat slavernij is, maar een staaltje, zooals geene romantische voorstelling of gelegenheidspreek dat geven kan.

Ella sheppard werd te Nashville, in Februari 1851 geboren, haar vader had als slaaf zijn eigen tijd gehuurd en bij een stalhouder genoeg verdiend om zijne vrijheid te koopen, die hij met *f* 4500 betaalde.

Zijne vrouw was het eigendom eener familie in Mississippi, en deze keerde spoedig met haar naar dien Staat terug. Hare moeder werd zoo afgewerkt, dat zij haar kind gedurig onverzorgd moest alleen laten, zoodat het door verwaarloozing op den rand des grafs kwam. Toen Ella vijftien maanden oud geworden was, hoorde haar vader, dat zijn kind ziek was en waarschijnlijk niet in het leven blijven zou. Terstond ging hij naar Mississippi, kocht zijn eigen, ziek en stervend kind voor omstreeks *f* 1000, en nam het terstond, krank als het was, met zich huiswaarts. Later trachtte hij ook zijne vrouw vrij te koopen, maar haar meester wilde haar niet afstaan. Zoo werden zij langzamerhand geheel van elkander vervreemd. Naar de gebruiken van den slaventoestand werd zij voor hem dood gerekend, en hij trouwde op nieuw.

Ook zijne tweede vrouw was slavin, en hij kocht na hun huwelijk haar voor *f* 3250 vrij. Om de voldoende bewijzen voor hare vrijheid te krijgen, was het naar het heerschend gebruik noodig, naar eene der Vrije Staten te gaan. Voor dat hij gelegenheid had, om voor dit oogmerk naar Ohio te reizen, ondervond hij eene geldelijke belemmering in zijne zaken.

Vermits hij zijne vrouw gekocht had en nog hare vrijbrieven niet

verkregen, was zij zijn wettig eigendom, en kon dus even goed op haar als op zijne paarden beslag gelegd, en zij voor schuld verkocht worden. Uit den mond van een vriend vernam hij op zekeren avond, dat zijne schuldeischers werkelijk van plan waren, om hem zijne vrouw te ontnemen. Zonder ook maar een enkel uur te wachten, bracht hij haar naar een afgelegen spoorwegstation, en zond haar met den middernachttrein naar Cincinnati. Spoedig daarop volgde hij haar met zijn kind en liet al wat hij verder bezat, voor zijne schuldeischers achter, om nu te Cincinnati zonder eenig geld of bezitting het leven op nieuw te beginnen.

Alvorens Nashville te verlaten, werd het aan Ella's moeder vergund, haar nog eens te zien. Toen het oogenblik van scheiden kwam, klemde zich het kind zoo vast aan hare moeder, dat de strooken van haar kleed scheurden en de moedersmart bij het scheiden van haar kind was zoo pijnlijk om aan te zien, dat de meesters van Ella's moeder als hun stellig besluit te kennen gaven, dat zij haar kind nooit zou wederzien. Zoo besloot de mensch in zijne wreede baatzucht, maar de Heer in den hemel wordt door menschenbesluiten niet gebonden. De vrijverklaring kwam. De nu om niet en voor altijd vrij gewordene haastte zich om naar Nashville terug te keeren, en daar vernemende, waar Ella toefde, zond zij tijding naar Cincinnati, en verzocht haar tot haar over te komen. Moeder en dochter brachten toen drie maanden te zamen door.

Te Cincinnati bezocht Ella eene school voor kleurlingen, maar moest wegens den zwakken staat harer gezondheid dikwerf verzuimen. Toen zij tusschen de twaalf en dertien jaren oud was, ving zij aan muziekles te ontvangen. Op haar vijftiende jaar ontviel haar haar vader, die plotseling door de cholera werd weggenomen. Al zijn eigendom, dat op nieuw vrij aanzienlijk was, ook de piano, die hij Ella schonk, werden verkocht, om de kosten van zonder schijn van recht haar en hare moeder aangedane processen te vergoeden, zoodat Ella en hare moeder van alles beroofd, achterbleven. Menigmaal was beider toestand zeer drukkend, en wat Ella met pianospelen op partijen verdiende, bracht geen wezenlijke hulp aan.

Een Kwaker, die hare muziekale gaven had opgemerkt, trok zich harer aan, en bood haar aan, haar het noodige onderwijs te laten geven, om haar als kunstenares te vormen, mits zij beloofde, hem die kosten uit latere verdiensten terug te betalen. Gaarne nam zij die voorwaarde aan, en mevrouw Rivi, Cincinnati's voortreffelijkste onderwijzeres, werd gevraagd om haar als leerling te willen aannemen. Deze

nam dit aan, maar daar zij nog nooit aan eene kleurlinge had les gegeven, behoorde het tot de voorwaarden, dat de gemaakte schikking een stipt geheim zou blijven, terwijl Ella des avonds tusschen negen en tien uur door eene achterdeur moest binnenkomen, om op dit late uur op eene hooge achterkamer in alle stilte les te krijgen.

Vóór hare vorming voltooid was, ging haar begunstiger zonder eigen toedoen bankroet, en moest hij dus zijn hulp bieden staken. Door dezen tegenspoed genoodzaakt, om naar een anderen weg tot het vinden van haar onderhoud om te zien, nam Ella de betrekking van onderwijzeres op eene school te Gallatin, in Tennessee aan. Ofschoon zij hier vijf en dertig leerlingen had, had zij bij alle spaarzaamheid gedurende een jaar niet meer dan vijftien gulden kunnen overleggen. Met dit nietig overschot begaf zij zich naar de Fisk-universiteit, om daar tegelijkertijd onderwijs te genieten en onderwijs te geven; het laatste om in eigen onderhoud te voorzien. Na twee jaren werd zij hier tot muziekonderwijzeres gekozen. Zij hielp den heer White krachtig in het vormen van het koor, dat de cantate „Esther" uitvoerde; eene vereeniging, waaruit „de Jubilee-zangers" te voorschijn traden. Als de ervaren pianobegeleidster der zangers heeft zij de gansche reis mede gemaakt.

Maggie l. porter werd te Lebanon, in Tennessee, in Februari 1853 geboren. Haar meester was een zeer rijk man, die meer dan 200 slaven had. Daar hare moeder eene der meest geziene huisdienstboden was, leerde zij weinig van de hardheden der slavernij kennen.

Niet langen tijd vóór het uitbreken van den oorlog was haar meester naar Nashville verhuisd en hier schonken de vrijverklaring van den president en de komst van het Unieleger aan Maggie en hare ouders de vrijheid. Op haar twaalfde jaar ving zij aan ter school te gaan. In het daarop volgende jaar was zij eene der driehonderd leerlingen, die de hospitaalzalen der Fiskschool bevolkten.

Eene oudere zuster was voor den oorlog naar eene plantage in Mississippi verkocht, en niemand wist wat van haar geworden was. Menigmaal sprak hare moeder van deze dochter en verhaalde, hoe zij er uitzag, altijd hopende, dat de vrijverklaring haar kind nog eens weder tot haar brengen zou, vooral daar dag aan dag tallen van bevrijde slaven heen en weder togen, om ergens een goed heenkomen te vinden. Ook Maggie werd gedurig op den uitkijk gezonden, maar vergeefs. Eindelijk vervoegde zich eens eene vrouw aan hunne wo-

ning, terwijl Maggie alleen te huis was, en vroeg naar hare moeder. Maggie, aan wie bevolen was, geen vreemden in huis te laten, weigerde nu ook deze bezoekster het binnenkomen. Ten laatste zeide de vreemde, dat zij haar zuster uit Mississippi was, doch het meisje sloeg nu aan die bewering geen geloof. Zelfs de moeder herkende haar kind niet, zoo was de dochter in jaren afzijns veranderd. Deze onwillekeurige koelheid bij het wederontmoeten, was oorzaak, dat het meisje terstond naar Mississippi terugging, en dat het een geruimen tijd duurde, eer zij zich liet overhalen, om voor goed tot het ouderlijk gezin weder te keeren.

Toen de oorlog voorbij was, liet Maggies vader zich overhalen, om met een tal andere vrijgemaakten zijn geluk in Liberia te gaan beproeven. Hij hoopte daar betere uitzichten voor zich en zijn gezin te vinden, maar schijnt er spoedig overleden te zijn, althans de zijnen hebben nooit verder iets van hem vernomen. Toen de zangers voor het eerst in Groot Brittannië waren, deed nog Maggie alle moeite om iets meer zekers uit Liberia te vernemen, maar in spijt van alle haar verleende hulp, was ook dit pogen te vergeefs.

Gedurende twee jaren ging Maggie geregeld op de Fiskschool ter school. Toen gaf zij, na een doorgestaan examen, gehoor aan de oproeping, om eene der onderwijzeressen te worden in eene school te Bellevue, op vijf uren afstands van Nashville. Met de Kerstvacantie keerde zij huiswaarts, maar toen zij op den eersten Maandag in het Nieuwejaar naar Bellevue terugging, vond zij hare school verbrand. Dit was een der gewone middelen om het onderwijs der kleurlingen te belemmeren en te vertragen. Dus teleurgesteld, keerde zij naar Nashville weder, waar hare schoone stem haar door den heer White deed uitkiezen om in de cantate »Esther" als de koningin op te treden.

Met den grootsten bijval werd terstond haar zingen gehoord, en sedert het eerste optreden der Jubilee-zangers heeft zij slechts zeer zelden geen deel genomen aan een der door hen gegeven concerten.

Jennie Jackson ontleent haar naam aan de bijzonderheid, dat haar grootvader de slaaf en lijfknecht was van den generaal Andrew Jackson, de president der Unie. Het testament van den generaal schonk hem en zijn gezin de vrijheid. Ook hare moeder was slavin geweest, maar werd eveneens door hare meesteres vrijgelaten. Jennie's vader stierf, terwijl zij nog zoo jong was, dat zij van hem geen heugenis heeft. Zij was dus eene vrijgeborene.

Dit vrijgeboren zijn was evenwel in dien tijd nog een zeer klein en betrekkelijk voorrecht, daar de vrijgelatenen voor de slavenhouders een aanstoot waren en nauwelijks ergens een vriend vonden. Vrije kleurlingen mochten met slaven geen omgang hebben, en van het verkeer der blanken waren zij geheel uitgesloten. Altijd waren er, die er op uit waren, om hen te benadeelen, en waar dat geschiedde, was er voor hen eigenlijk nergens recht. Zoo eigende de man, aan wien Jennie's moeder meende haar klein vermogen te kunnen toevertrouwen, zich dit zonder eenigen schroom toe, en wat zij deed om haar eigen goed weder machtig te worden, nergens was voor haar hulp. Zelfs poogde de dief van haar vermogen, om deels met list, deels met geweld de bewijsstukken van hare invrijheidstelling machtig te worden, ten einde die te vernietigen, en daarna moeder en dochter te zijnen voordeele weder als slaaf te verkoopen. Intusschen dit mislukte, want de met recht voorzichtige vrouw had hare papieren zoo begraven, dat buiten haar niemand dan hare dochter ze vinden kon, en geen vleien of dreigen was in staat, om haar haar geheim te ontlokken.

Beroofd als zij was, verhuisde nu Jennie's moeder naar Nashville. Hare dochter was hier, hoe jong ook, dienstbaar, totdat de gelegenheid tot het ontvangen van onderwijs in de Fisk-school zich opdeed.

Van kinds aan had Jennie eene buitengewoon welluidende stem, en hare moeder had het gezond oordeel, deze gave te waardeeren en haar het zingen bij gelegenheden, waar zij hare stem had moeten overspannen, streng te verbieden. „Zorg voor uwe stem," was steeds haar woord, „wie weet, welke gelegenheid zij u naderhand nog eens geeft om voor anderen en uzelve nuttig te zijn." Weinig kon toen de vrije, maar geheel onkundige vrouw vermoeden, dat die door haar zoo gewaardeerde stem nog eens op duizenden aan beide zijden van den oceaan een heiligenden invloed zou oefenen.

Jennie was eene der weinigen, aan wie de heer White bij zijn eerste concert te Nashville een solo-zang betrouwde. Zij is van den beginne mede eene der Jubilee-zangers geweest.

Julia Jackson is als slavin in St. Louis geboren. Haar leeftijd weet zij niet met zekerheid. Haar ouders waren het eigendom van verschillende meesters, maar alvorens te huwen, sloten zij met hunne eigenaars een contract, dat hun gelegenheid gaf om geld voor hunne invrijheidstelling over te leggen. Julia's moeder was met haar mees-

ter overeengekomen, dat zij hem voor haren tijd *f* 45 's maands zou betalen, en bovendien voor zijn middagmaal buiten zorgen, daar hij dagelijks uit de stad naar zijne plantage kwam. Zij legde zich nu toe op de fijne wasch, maar moest van Maandag tot Zaterdag zeer hard arbeiden, om op zoo drukkende voorwaarden iets voor haar vrijheid te winnen.

Kinderen werden uit hun huwelijk geboren, maar de moeder wist deze met listig overleg voor het oog van haar meester verborgen te houden, om daarvan niet beroofd te worden, of ze ook nog te moeten vrijkoopen.

Na verscheidene jaren van te zwaren arbeid werd zij eindelijk zoo krank en zwak, dat zij scheen te zullen sterven. Ruim twee en twintig honderd gulden had zij opgelegd, en nu werd raad gehouden om hiermede zoo mogelijk hare drie kinderen vrij te koopen. Hiertegen echter bestond één groot bezwaar. Haar meester had steeds bij hoog en duur betuigd, dat hij het nooit aan één zijner slaven zou toestaan, om zich vrij te koopen. Gelukkig was een der blanken, voor wie de kranke steeds gewasschen had, welwillend genoeg om ter hulp te komen. Als voor zichzelven trad hij op om de drie kinderen te koopen, en na lang loven en dingen gelukte het hem, om het drietal en de stervende moeder op den koop toe voor het aanwezige geld meester te worden.

Toen de stukken geteekend waren en het geld betaald was, had de verkooper reeds terstond van zijne vrijgevigheid berouw, maar er was niets meer aan te doen. Zoodra had niet de zwaar kranke het voorrecht om als eene vrije de vrije lucht in te ademen, of deze verademing scheen meer dan alle geneesmiddelen te vermogen, en zij herstelde spoedig en geheel, zoodat zij op heden nog leeft. Vrijgekocht, kocht zij later haar moeder, die reeds 90 jaren oud was, voor *f* 250 vrij, en verschafte zij aan haar man eene andere *f* 250, de som, die nog aan de *f* 2500, die noodig waren om hem vrij te koopen, ontbrak.

Julia bleef tot haar zevende jaar bij hare moeder en werd toen door deze aan eene tante toebetrouwd, die nog slavin was, maar haar eigen tijd van haar meester had gehuurd. Haar oom had eens de onvoorzichtigheid te laten blijken, dat hij er aan dacht, om te vluchten, maar werd daarop oogenblikkelijk ter markt gebracht, waar Julia hem als slaaf naar het Zuiden zag verkoopen. Nooit is vandaar iets meer van hem gehoord.

Ook hare tante werd nu beschuldigd, van plannen tot eene vlucht

beraamd te hebben. Niet het minste was hier van aan, maar haar meester begreep dat het zoo was, en liet haar nu eene week, om hare zaken te regelen, waarna hij haar zoo verplaatsen wilde, dat haar alle gelegenheid om weg te komen, ontbreken zou. Intusschen waren de uitstaande gelden vóór dat de week om was, geïnd en de bedreigde maakte gebruik van het in haar wakker gemaakte denkbeeld, en had het geluk, met al haar opgelegd geld veilig te ontkomen.

Gedurende geruimen tijd leefde Julia met hare tante in Chicago. Als kind had zij in eene Zondagschool een weinig leeren lezen, en toen zij nu hoorde van het meer volledig onderwijs, dat zij zonder te groote kosten op de Fisk universiteit krijgen kon, haastte zij zich derwaarts en leide er zich op toe, om onderwijzeres te worden. Met behulp van hare moeder kon zij zonder veel moeite het schoolgeld betalen en maakte zulke snelle vorderingen, dat zijzelve een deel van haar tijd aan het onderwijs van anderen kon geven. In 1872 sloot zij zich bij de Jubilee-zangers aan en offerde daarvoor het voortzetten van hare studiën voor een hoogeren graad op.

GEORGIA GORDON was de kleindochter eener blanke vrouw, aan oude familiën in Schotland en Ierland verwant, en die met haar eigen slaaf huwde, of liever zij leefden als man en vrouw in echtelijke trouw, daar de staatswetten een wettig huwelijk tusschen een kleurling en een blanke niet toelieten. Zij hadden een groot aantal kinderen, en daar deze, naar de wetten op de slavernij, de moeder volgden, waren zij vrijgeborenen.

Georgia openbaarde bij haar opgroeien veel van de vlugheid en gevatheid van het Iersch en van de doorzettendheid van het Schotsch karakter. Op hare poppen leerde zij uit zichzelve het kleedermaken en begon zoo reeds als meisje, zonder eigenlijke opleiding, als naaister en bekwame kleedermaakster den kost te verdienen. Van schoolgaan kwam voor haar niet, maar toen eens in de kerk het eerste vers van Johannes' evangelie op haar bijzonderen indruk had gemaakt, leerde zij dit uit het hoofd. Tehuis gekomen, liet zij zich dezen bijbeltekst aanwijzen, en leerde al de woorden daarvan op het gezicht onderscheiden en kennen. Nu ging zij de Schriftwoorden van dezelfde letters opzoeken, en rustte niet, voordat zij in dezen weg van zelfonderwijs den Bijbel vlot kon lezen.

Zij huwde een slaaf, maar door hare nieuwe verdiensten als kleedermaakster kon zij niet alleen in alle huiselijke behoeften voorzien, en hare kinderen laten schoolgaan, maar bovendien huurde zij nog den

tijd van haar man, opdat zij zoo allen voortdurend in hetzelfde huis konden inwonen.

Georgia werd te Nashville in September 1855 geboren. Zeer spoedig na de opening der Fiskschool werd zij derwaarts gezonden, en zij was juist op het punt, zich voor het examen als onderwijzeres te gaan voorbereiden, toen haar verzocht werd, zich bij de Jubilee-zangers aan te sluiten, wier arbeid zij dan ook steeds tot nu toe heeft gedeeld.

AMERIKA W. ROBINSON was de dochter van een man, die de zoon en slaaf zijns vaders was. Zijn vader behoorde tot de oudste en aanzienlijkste geslachten van Virginië, en had dezen zoon bij eene zijner slavinnen. Deze bloedverwantschap was in huis geen geheim, zoodat hij niet alleen als kind werd behandeld, maar zelfs lezen leerde. Geldelijke tegenspoed, welke den vader trof, had een geheelen omkeer in het lot des zoons ten gevolge, want opdat zijne blanke broeders en zusters geen schade zouden lijden, werd hij aan een slavenhandelaar verkocht.

Zijn nieuwe meester woonde nabij Murfreesboro in Tenessee, en huwde met eene slavin, die ook aan een blanken vader verwant was. Uit dit huwelijk werd Amerika geboren. Haar vader was een bekwaam timmerman, en bracht tijdens den oorlog zijn meester groote winsten aan door het maken van geweerkolven voor het Zuidelijk leger. De meesteres van hare moeder was eene hardvochtige, driftige vrouw. Een en andermaal poogde zij Amerika's moeder te slaan, maar deze was even vurig van aard en sterker, zoodat zij van haar geweld oefenen moest afzien, maar sedert hare gramschap aan de kinderen harer slaven koelde. Eindelijk verkocht zij moeder en kinderen aan den man, aan wien Amerika's vader als slaaf toebehoorde.

De omtrek van Murfreesboro was getuige van verschillende hevige gevechten tusschen Zuid en Noord, en bij een dezer gelegenheden gelukte het, Robinson met zijn gezin te ontkomen. Noordelijke soldaten, die hij aan zich verplicht had, door hen te helpen en verzorgen, boden hem bijstand, zoodat hij bij nacht met de zijnen in een legerwagen plaats kreeg, en naar het den Noordelijken behoorend Nashville vervoerd werd.

Amerika was eene dergenen, die op den eersten dag, dat de Fiskschool geopend was, onder de leerlingen werd opgenomen, en zij bleef daar tot in het najaar van 1874. Reeds op haar dertiende jaar ving zij aan wederkeerig anderen te onderwijzen, en toonde daarbij buitengewonen aanleg. Ook zij stond gereed, het laatste onderwijzeres-

sen-examen af te leggen, toen zij met de daad bewees het belang der universiteit boven haar bijzonder belang te stellen, daar zij zich van voller harte bij de Jubilee-zangers tot hun nieuwen veldtocht aansloot.

HOOFDSTUK XI.

VERVOLG VAN DE LOTGEVALLEN DER ZANGERS.

THOMAS RUTLINGS geboorteplaats was eene plantage in Wilson County Tenessee, waar hij in 1854 het levenslicht zag. Zijn vader werd spoedig na Thomas geboorte verkocht en sedert hoorden de zijnen niet meer van hem. Menigmaal poogde zijne moeder te ontvluchten, maar na een tijd lang in de bosschen verholen geweest te zijn, viel zij weder in handen harer harde meesters, en werd na eene duchtige geeseling op nieuw tot haar zwaar taakwerk gedwongen. Toen het geeselen niet bij machte bleek om haar vrijheidsdorst geheel te overwinnen, werd zij naar het Zuiden verkocht. Thomas was slechts drie jaren oud, toen zijne moeder verkocht werd, en het eenige wat hij later hoorde, was, dat zij genoegzaam dood gegeeseld was geworden, waarschijnlijk ter wille van een nieuw pogen om te ontkomen. Hij had nog een ouderen broeder en meer dan eene zuster. Eenige van deze werden verkocht, en hij weet niet, of zij in leven zijn.

Zijne meesteres behandelde hem menschelijk, in zoover dat woord gelden mag ten aanzien van gezinnen, die men als eene kudde verstrooit en voor een deel verkoopt. Bij dag was hij binnenshuis om water te dragen, met de kinderen te spelen en alleen den nacht bracht hij in het slavenkwartier door. Toen hij omstreeks negen jaren was, werd hij van tijd tot tijd naar het veld gezonden om te leeren ploegen, maar meestentijds deed hij toen diensten binnenshuis, waar hij nu onder anderen ook mede tafel diende. Juist was in dezen tijd

de oorlog uitgebroken, en hij had van zijne medeslaven in last om zorgvuldig toe te luisteren en alles over te brengen, wat hij de blanken hoorde zeggen. Aan tafel besprak men doorgaans de zaken vrij, en dan zeide de vrouw des huizes van tijd tot tijd: „Tom, hiervan niets oververtellen, hoor." Tom keek, naar zijn eigen zeggen, bij zulk eene gelegenheid „machtig onderdanig," maar geen uur later, of ieder slaaf op de plantage wist wat er gaande was. Was er bericht, dat de Noordelijken geslagen waren, dan stonden alle gezichten droef, maar was er tijding van zegepraal, dan zong ieder in het slavenkwartier, dat het een lust was.

Eindelijk kwam de proclamatie der vrijlating, en daags daaraan kondigde de zoon des huizes de slaven aan, dat zij vrij waren. Ieder danste en zong van blijdschap, en Tom begreep het zoo, dat hij nu maar naar den stal had te gaan, om er even als zijn jonge meester een paard voor zijn genoegen uit te zoeken. Dit echter gelukte niet, maar toch bleef hij tot in 1865 op de plantage werkzaam. Toen kwam er bericht, dat zijne oudste zuster te Nashville woonde, en Tom ging met zijn eenig overgebleven broeder tot haar. Terwijl hij bij haar in huis was, leerde hij lezen en verdiende den kost met allerlei werk, totdat hij een leerling der Fiskschool werd. Hier bleef en werkte hij met grooten ijver, totdat de heer White zijn Jubilee-gezelschap vormde, waarbij hij zich van den aanvang heeft aangesloten.

FREDERICK J. LOUDIN is uit Portage County, in Ohio geboortig, en zag daar in 1840 het levenslicht. Hoewel daardoor een vrij geborene in een vrijen staat, woog echter de donkere schaduw der slavernij zwaar op zijn eerste jeugd. Wel hadden de Noordelijke Staten door de levenskracht, die het beginsel der vrijheid geeft, voor zichzelven tijdig het stelsel van slavendiensten verworpen, maar het vooroordeel tegen kleurlingen en daardoor de buitensluiting van dezen uit het maatschappelijk leven was er in enkele opzichten zelfs nog sterker dan in het Zuiden.

Loudin's vader was een bekwaam en zeer werkzaam man, en had daardoor eenig vermogen verzameld. Van het zijne droeg hij mildelijk bij om eene school voor hooger onderwijs te helpen stichten, maar toen hij nu een zijner eigen kinderen daarop geplaatst wenschte, zeide men hem kortaf, dat er voor kleurlingen geen plaats was. Zijne hoeve werd mede belast, om de kosten der openbare volksschool te helpen dragen, maar het was eene slechts bij uitzondering verleende gunst, dat hij er zijne kinderen mocht heenzenden. Frederick betoonde op de

school een bijzonderen ijver en verkreeg zoo welhaast recht op een eerste plaats in zijne klasse; maar dit was verscheidene ouders te veel, die nu hunne kinderen van de school wegnamen, vermits het al erg genoeg was, dat een zwarte met hunne kinderen op dezelfde bank zat en zij niet wilden dulden, dat hem eene plaats boven hen gegund werd.

Reeds jong toonde Frederick een godsdienstigen aard en werd hij, toen nog drukkers-leerling, als lidmaat bij eene Methodisten gemeente aangenomen. Zijne verdiensten waren *f* 112 's jaars, en van deze gaf hij *f* 12 aan de kerk. Drie jaren was hij lid geweest, toen hij als een goed zanger opname in het koor verzocht, maar tot zijne groote verbazing en ergernis werd dit geweigerd, op grond, dat hij een kleurling was. Hij besefte nu, dat hij in d e z e gemeente geen zegen meer ontvangen of anderen tot zegen kon zijn en ging daarom tot eene andere kerkgemeenschap over.

Als jong mensch had hij eens een nacht te Cleveland door te brengen, maar kon in niet één hotel logies vinden. Nog had hij aan het voornaamste hotel geen poging gedaan, en nam daar zijne toevlucht tot list. Hij deed zich bij den logementhouder voor als een slaaf, die zijn meester vooruitreisde, en nu werd hem met alle bereidwilligheid eene goede kamer gegeven, terwijl men hem als vrij man voor dubbel geld niet onder het dak zou hebben geduld.

In Ohio, te Oberlin, was ééne inrichting voor hooger onderwijs, die kleurlingen op denzelfden voet als blanken, als studenten opnam, en zijne ouders zouden hem daar gaarne eene wetenschappelijke opleiding hebben gegund. Wat hen weêrhield waren de slechte vooruitzichten, die zij hadden, welke als kleurlingen er hun graad hadden gehaald. Het was in die dagen in het Noorden zoo gesteld, dat de kleurling met eene geheel afhankelijke betrekking zich moest tevreden stellen, en een barbierswinkel het hoogste was, waar hij naar trachten kon. Zoo bleek het dan ook Loudin, dat, toen hij het drukkersvak grondig verstond, zijne kennis hem tot niets nut was. Op geen drukkerij wilden volleerde zetters en drukkers hem als gelijke dulden, zoodat hij wel naar een ander middel van bestaan moest omzien.

Na den afloop van den oorlog te Tenessee gekomen, trok het pogen der Jubile-zangers hem aan en sloot hij bij dezen zich aan, vóór zij in 1875 hunne tweede reis naar Groot-Brittannië ondernamen.

BENJAMIN W. THOMAS was de zoon van een vermaner der Baptisten-

gemeente te Bennettsville in Zuid Carolina, en de oudste van vier kinderen. Toen hij nog zeer jong was, werd het geheele gezin verkocht aan iemand, die in een ander gedeelte van dezen staat woonde. In 1861, bij het uitbreken des oorlogs, nam Thomas meester in het leger der Zuidelijken dienst en liet hem daarbij door dezen als lijfknecht vergezellen.

Gedurende een jaar trok hij met zijn meester mede, maar toen het Zuidelijk leger na den slag van Antietam was op de vlucht geslagen, besloot hij zijn eigen meester te worden. Ook gelukte het hem naar het Noorder leger te vluchten, waar hij zich bij aanvang voor *f* 18 's maands als knecht bij een officier verhuurde. Tot drie malen toe was hij op het punt van door de Zuidelijken gevangen genomen te worden, zoodat de vrees voor het lot, dat hem alsdan te wachten stond, hem na den slag van Gettysbury besluiten deed, om het leger te verlaten en zich in het Noorden te vestigen.

Groot was zijne begeerte naar kennis, maar de betrekkingen, waarmede hij in het Noorden aan den kost moest komen, waren zoo afhankelijk, en namen zooveel tijd, dat zijn vurige wensch om geregeld eene avondschool te bezoeken, daardoor onvervuld bleef. Zoo gingen zes jaren voorbij, waarin hij niets van zijne ouders had gehoord. Om deze te zien, ondernam hij den tocht naar Zuid Carolina, maar hoorde onderweg zooveel van de gisting en onlusten, welke in die provincie heerschten, dat hij het voorzichtig rekende, liever vooreerst naar zijn vroeger te huis niet om te zien.

In 1868 schreef hij een brief aan een der predikanten in zijne geboorteplaats, en door dezen ontving hij het verblijdend bericht, dat zijne ouders nog in leven waren en het gansche gezin nog vereenigd leefde. Dit verblijdend bericht deed hem terstond besluiten, de zijnen te bezoeken. Twee maanden bleef hij bij hen, maar na verloop van dien tijd bleek hem, dat de kansen om verder te komen in het Noorden zeer verbeterd waren, zoodat hij met die hoop naar Pittsburg, waar hij meest verblijf had gehouden, terugkeerde.

In 1874 voegde hij zich bij de Jubilee-zangers, en vulde in hun kring eene ledige plaats aan, ontstaan, doordien een der studenten, die van het gezelschap lid was, zich gedrongen zag eene vaste maatschappelijke betrekking aan te nemen.

HINTON D. ALEXANDER werd in 1853 te Stone Mountain, in Georgie, geboren. In zijne vroegste jeugd, in een tijdperk, waarvan hij

geen heugenis heeft, werd zijn vader verkocht, en nooit heeft hij sedert meer van hem vernomen. Ook eene oudere zuster werd van de hand gedaan, en van deze kreeg hij evenmin later eenig bericht.

Voor zoover zijne herinnering gaat, huurde zijne moeder steeds haar eigen tijd en die van hare vier kinderen, en betaalde daarvoor aan haar meester *f* 625 's jaars. Zij verdiende dit geld en haar eigen levensonderhoud met de fijne wasch. Eindelijk besloot haar meester haar te verkoopen, maar hij vergunde haar om zelve een kooper te zoeken, die den bedongen prijs voor haar zou willen geven. Ook vond zij een kooper voor haar en enkele van hare kinderen, terwijl een harer kinderen door iemand in de nabijheid werd gekocht.

Niet meer dan een jaar na deze verwisseling had de vrijverklaring plaats, waardoor zij zich met al hare kinderen hereenigd zag en zij niet langer haar eigen tijd behoefde te huren.

Alexander had als vrije in eene fabriek werk gevonden, maar toen op het einde van 1871 enkele zijner vrienden besloten om de Fisk Universiteit te bezoeken, ging hij met hen. In den aanvang viel hem deze zijne verplaatsing zeer uit de hand en betreurde hij het bitter, dat hij het fabriekwerk verlaten had. Het viel hem zwaar zijne aandacht geregeld aan boeken te wijden, en daar hij toen nog geen beslist Christen was, kon hij zich ook in het geheel niet schikken in den godsdienstigen geest, die alles, wat tot de Universiteit behoorde, doorademde. Intusschen, hij had bij zijn komen zijn geld bij den heer White gestort, en hij schaamde zich om met vermelding der reden, waarom hij wenschte heen te gaan, het weder op te vragen. Toen de Kerstvacantie daar was, ging hij naar huis, maar vast besloten om niet terug te keeren. Tot zijne verbazing evenwel deed hij de ontdekking, dat hij den rechten smaak verloren had voor eene levenswijs, als hij vroeger, toen hij op de fabriek was, leidde. Lust tot iets beters was bij hem ontwaakt, en toen de tijd van vertrek daar was, ging hij, vast besloten om de voorrechten eener goede opleiding machtig te worden. Zijne moeder bood hem hierbij een weinig hulp, doch bijna zoo goed als geheel moest hij voor zichzelven zorgen, en soms was het water zoo aan de lippen, dat hij vreesde, zijne studiën te zullen moeten opgeven. Ten laatste kwam eene Zondagschool hem te hulp en zonderde wekelijks *f* 2,50 voor hem af, terwijl hij zelf met het vroegtijdig luiden der collegebel en met het voorzien der kachels *f* 15 's maands verdiende.

Toen hij ver genoeg gevorderd was, nam hij op gunstige voorwaar-

den de betrekking als onderwijzer op eene volksschool aan, maar gaf deze plaatsing in 1875 willig op, om de Jubilee-zangers op hun nieuwen tocht te vergezellen.

Mabel lewis werd, naar zij gelooft, in Nieuw Orleans geboren. Van haar ouders en den tijd harer geboorte weet zij niets zekers. Zij heeft reden om te onderstellen, dat hare moeder slavin, en haar vader de meester van deze was, terwijl haar vader haar, uit genegenheid voor haar, toen zij twee jaren oud was, naar eene rijke familie in het Noorden zond, opdat deze haar eene goede opvoeding zou schenken. Zoo heeft zij een levendigen indruk van het wonen in een fraai huis, het met rijtuig naar school gaan en het buiten alle aanraking blijven met de dienstboden. Maar toen zij zoo omstreeks tien jaren oud was, kwam in deze bejegening op eens een volslagen omkeer. De familie, die steeds haar als een eigen kind had verpleegd, vertrok van de plaats en liet haar geheel aan de achterblijvende dienstboden over. Deze verwaarloosden haar niet alleen, maar mishandelden haar zoo, dat zij eindelijk de vlucht nam. Lang zwierf zij hulpeloos en gebrek lijdende om, overal verstooten, omdat haar haar en vorm iets van hare afkomst verried, totdat een medelijdend kwaker in Massachusetts zich over haar ontfermde en haar eene plaatsing op de Lancaster Industrieschool bezorgde. Haar aanleg en vlijt waren oorzaak, dat zij hier vele vrienden trof, die haar zulk eene muziekale opvoeding lieten geven, als hare zeer schoone stem waard was. In 1872 sloot zij zich bij de Jubilee-zangers aan, maar de vermoeienissen aan dien tocht, door Groot Brittannië verbonden, noodzaakten haar, na den terugkeer in Amerika, naar eene andere betrekking om te zien, terwijl een oud vriend uit Lancaster haar de gelegenheid schonk om vooreerst tot herstel van gezondheid op een dorp in Erie rust te nemen.

Minnie tate's ouders waren beide vrije kleurlingen. Hare grootmoeder van moeders zijde was slavin in Mississippi, maar ontving met hare kinderen van haar meester eene vrijverklaring. Besloten om dit voorrecht in een vrijen Staat te genieten, namen moeder en kinderen zooveel van haar goed met zich, als zij in een bundeltjen op het hoofd konden dragen en vingen daarmede de reis naar Ohio aan. Weinig wisten zij wat zij beproefden, maar bemerkten al spoedig, dat zij iets verre boven hunne krachten hadden aangevangen. Eindelijk bereikten zij eene Duitsche nederzetting in Tenessee en werden daar

zoo minzaam bejegend, dat het besluit genomen werd, zich hier te vestigen. Mennie's moeder mocht hier vrijelijk met de blanke kinderen school gaan en ontving zoo een degelijke opvoeding. Later vestigde zij zich in Nashville, waar zij huwde en Mennie in 1857 geboren werd.

Het eerste onderwijs ontving Mennie van hare moeder, maar toen zij ouder werd, zond deze haar naar de Fiskschool. Zij behoorde tot den eersten kring van Jubilee-zangers en was onder degenen, die naar Engeland gingen, de jongste, hetgeen bij de liefelijkheid harer stem eene dubbele aandacht op haar deed vestigen. In Amerika teruggekeerd, bleek het dat de vermoeienissen op hare stem en gezondheid nadeelig hadden gewerkt, zoodat zij het zingen opgaf en hare studiën weder opvatte.

EDMUND WATKINS is in 1850 in Coosa County, Alabama geboren. Zijn vader werd verkocht en naar Texas gevoerd, toen hij nog zeer jong was. Zijne moeder behoorde tot de slavinnen, die veldarbeid verrichtten, en reeds op zijn achtste jaar moest hij haar in het katoenplukken hulp bieden.

Toen de oorlog geëindigd was, wilde zijn meester hem evenals vroeger zonder loon doen werken. Onwillig, deze onrechtvaardigheid te dulden, liep hij weg en verhuurde zich op eene plantage, op vijf uren afstands gelegen. Toen zijn meester dit ontdekt had, liet hij hem door eenige sterke mannen opvangen en gebood hem, na eene bloedige geeseling, zijn werk als vroeger te hervatten. Dubbel verbitterd door de ondergane mishandeling, vluchtte hij ten tweedenmale en rustte nu niet, voor hij zeker was, geheel buiten zijns meesters bereik te zijn.

In 1868 nam hij het besluit om nog schoolonderwijs te genieten. Bij hard werken gelukte het hem, geregeld de avondschool te kunnen bijwonen, en zette zijne oefeningen met rustelooze vlijt voort, totdat hij in 1872 onder de Jubileezangers werd opgenomen. Na den voleindigden tocht door Groot-Brittannië bleef hij te Londen, om daar zijne muziekale studiën voort te zetten.

BENJAMIN M. HOLMES werd te Charlestown in Zuid-Carolina geboren. Zijne ouders waren slaven, en op den 25 September van het jaar 1846 of 1848, hij is op dit punt onzeker, zag hij het levenslicht.

Reeds zeer jong werd hij bij een kleermaker in de leer gedaan. Zijn vader kon een weinig lezen en leerde hem in stilte de letters.

Deze kennis was hem voldoende om de naambordjes te leeren onderscheiden, als hij het goed van den winkel te huis bracht, en door zoo nu deze dan gene voor het uitmaken van een enkel woord hulp te vragen, had hij het zoover gebracht, dat hij in 1860 in staat was, zelf de nieuwsbladen te lezen. Toen beloofde zijne moeder hem een goudstuk, als hij ook het schrijven wist machtig te worden. Dit was niet zoo gemakkelijk te doen als het leeren lezen, daar alle hulp vragen voor zijne veiligheid gevaarlijke vermoedens zou hebben opgewekt. Hij wist er echter weg op, door als hij 's morgens zeer vroeg den winkel schoon maakte, uit een opschrijfboek zich de schrijfletters eigen te maken en deze na te bootsen, zoodat hij in betrekkelijk korten tijd het schrijven meester was. In het geheim werd hij een onderwijzer van zijne medeslaven, en hoe in het geheim dit geschieden mocht, begon hij toch in het oog te loopen, als een dier slaven, „die te veel wisten."

Toen Charlestown in 1862 door de Unietroepen bedreigd werd, besloot Holme's meester al zijne slaven aan een slavenhandelaar te verkoopen, die hen voorloopig in eene slavengevangenis herbergde, totdat hij gelegenheid hebben zou, hen naar het Zuiden te vervoeren. In dezen kerker werd Holmes een afschrift meester van Lincolns vrijverklaring der slaven en las hij die met luider stem aan zijne medegevangenen voor. Groot was aller blijdschap, al lag het aangekondigd voorrecht voor hen nog in de toekomst. Eindelijk werd Holmes gekocht door een koopman van Chatanooga, in Tenessee, die hem nog eenige uren gunde om van zijne moeder afscheid te nemen, die hij daarna nooit wederzag.

Zijn nieuwe meester gebruikte hem in het drijven zijner zaak en plaatste al spoedig een groot vertrouwen in zijne bekwaamheid en ijver. Menigmaal zeide hij: „Ik zou Ben mijne geheele zaak kunnen betrouwen." In 1863 werd de koopman met al zijne bedienden genoodzaakt mede de wapenen op te vatten, en Ben dreef nu de zaak, totdat zijn meester en een der bedienden vrijheid gekregen hadden uit het leger huiswaarts te keeren.

Omstreeks het einde van dit zelfde jaar viel Chatanooga den Unietroepen in handen, en Holmes besloot nu zijn voordeel te doen met zijne bekendheid met de proclamatie, die hij in zijn kerker te Charlestown gelezen had. Nadat hij eene wijl elders gediend had, keerde hij tot den koopman, maar nu met een loon van *f* 75 's maands terug.

Reeds lang had hij gewenscht, zijne kennis te vermeerderen en eindelijk deed dit verlangen in 1868 hem naar de Fisk Universiteit ver-

trekken. Hier bekwaamde hij zich met zeldzame inspanning en behoorde tot den eersten kring der Jubilee-zangers. Na het eerste bezoek in Groot-Brittannië hervatte hij zijne studiën te Nashville, maar weldra openbaarde zich bij hem eene borstaandoening, die den zoo veel beloovenden jongeling door de tering ten grave voerde.

ISAAC P. DICKENSON werd in Juli 1850 te Wytheville in Virginia geboren. Eene der eerste zaken, waarvan hij heugenis heeft, is het verkoopen van zijn vader aan een slavenhandelaar. Toen hij vijf jaren oud was verloor hij zijne moeder, die ook slavin was, door den dood. Na de vrijverklaring ging hij naar Chattanooga in Tenessee, waar hij allerlei, wat hij maar te doen vond, verrichtte. Trouw woonde hij de avondschool der zendingsvereeniging bij, en toen hij op eene genoegzame hoogte was, begon hij zelf onderwijs te geven. Eindelijk begaf hij zich naar de Fisk Universiteit, om daar zich verder te bekwamen. Muziek was zijn lust en leven, en in de cantate Esther waarin zoovele der Jubilee-zangers voor het eerst in het openbaar optraden, vervulde hij de rol van Haman. Toen de zangers in 1874 naar Amerika terugkeerden, bleef hij te Edinburg achter, om op de hoogeschool aldaar zich verder voor het leeraarsambt te bekwamen.

HET LIED DER JUBILEE-ZANGERS.

NAAR 'T ENGELSCH VAN

MARIANNE FARNINGHAM.

Zoek de rust, zoek de rust,
Aan de borst van Jezus!
Zoek de rust bij uw Heer,
Niet lang toef ik hier meer.

Broeders, predikers door zang,
Ziet gij wel, hoe in 't gedrang
't Oog van menig, die daar luistert,
Door zijn tranen wordt verduisterd;
Zie het in die vochtige oogen,
Hoe daar hart bij hart, bewogen
Door uw lied tot Jezus eer,
Ruste zoekt bij Hem, den Heer.

O wij voelen 't, welk een smart
Heeft gewoond in 't moederhart,
Toen alleen 't aan Jezus denken
Troost bij angst en pijn kon schenken,
Als ze in toonen onbedwongen
Van haar Zaligmaker zongen,
Zwoegend in het suikerriet
En door beulenoog bespied.

En wij, in ons vrije land,
Vreemd aan druk en dwang en band,
Wij ook weten niet, hoe 't harte
Dragen zou het wicht der smarte,
Als het stil tot Jezus vlieden
Niet ons kracht en troost mocht bieden
Bij de zorgen, moeite en kruis
Daaglijks nieuw in hart en huis.

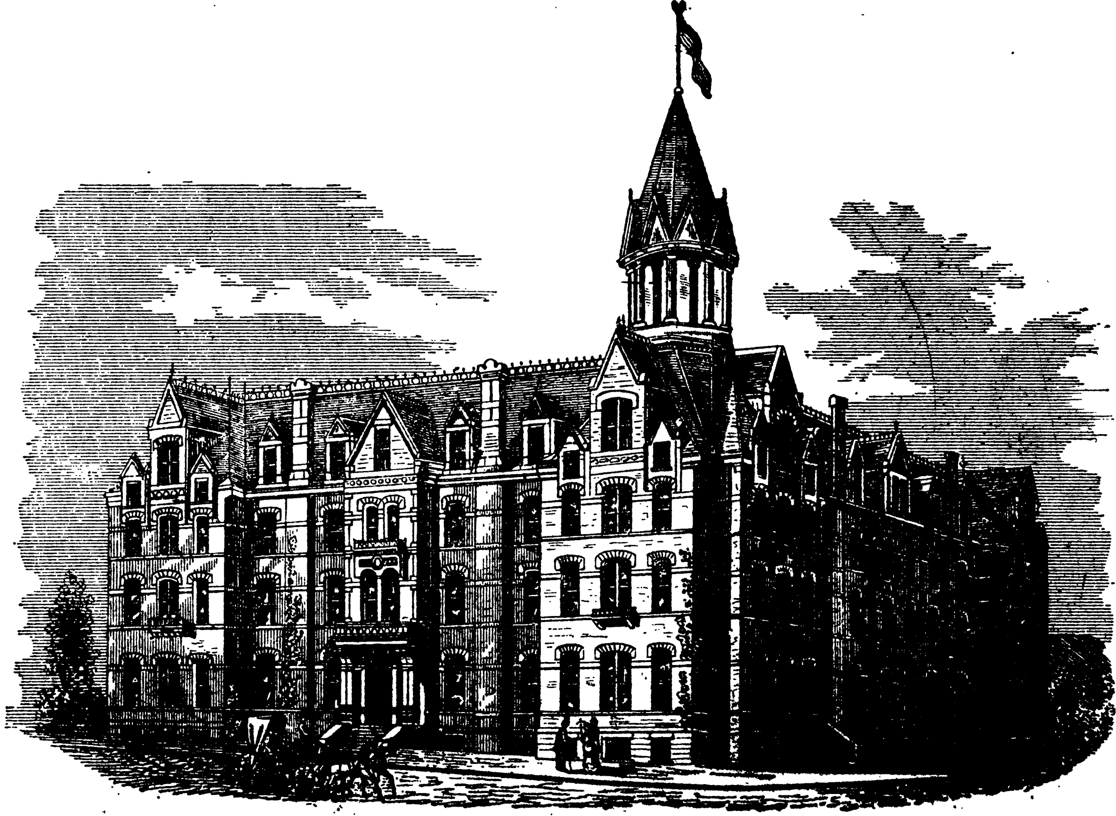
O hoe eenzaam ware uw pad,
Als gij reist van stad tot stad,
En bij 't in den vreemde zwerven
Al uw dierbren gij moet derven,
Voeldet gij bij zorg en zingen
Niet gestadig u omringen
Door de liefde van den Vriend,
Dien gij met uw zangen dient.

Met u danken wij den Heer,
Want ook wij beminnen teer,
Hem, die ons en onze vaadren
Tot zijn Vader leerde naadren,
Die zijn volk in alle landen
Bindt met onverbeekbre banden
En tot kindren van één huis
Zaamvoegt door zijn naam en kruis.

Vrijen nu in 's Heeren naam,
Vrij voor aard en hemel zaam,
Broeders, Zusters, oogst Gods zegen
Op uw zingen allerwegen;
Moge uw liefde, moge uw zingen
Hart bij hart tot aandacht dwingen;
Doe 't hen danken bij uw lied:
„Mij ook is gena geschied!"

Dank zij, vrienden, u gebracht!
Nog is 't dag, haast daalt de nacht,
Die ons voert naar blijder kusten,
Waar we aan 's Vaders voeten rusten;
Maar zoolang nog hier wij zwerven
Zie ons Jezus menigwerven,
Eén als broeders in zijn naam,
Hem ter eer en biddend zaam.

DE JUBILEE-ZANGEN.

JUBILEE HALL, NASHVILLE, VEREENIGDE STATEN, AMERIKA.

VOORREDE VOOR DE LIEDEREN.

Ter gelegenheid, dat deze melodiën in aanschouwelijken vorm de wereld ingaan, schijnt het mij wenschelijk toe, om een en andere opmerking te maken, ten einde toe te lichten, hoe ik ze van muziekaal standpunt zou wenschen beoordeeld te zien, Zeker is het wel, dat de kritiek zich daar tegenover geheel ontwapend moet gevoelen. Ieder, die er als zijn streven een oordeel over wil vellen, zal niet alleen haar machtigen indruk op menschen zelfs uit den aanzienlijksten stand en de hoogste beschaving moeten erkennen, hij zal ook, wanneer vooroordeel hem niet gansch verblindt, bij eene eigen schatting van bewondering behooren toe te geven, dat deze liederen in het hart eene snaar roeren, die de meest volleerde kunst niet of nauwelijks kan doen trillen. Gewis de zangers dragen tot dic uitkomst het hunne bij. De schoone uitvoering van het Jubilee-gezelschap wordt te treffender en de belangsteiling in hun lied te dieper door de vergelijking van hun vroegeren toestand van slavernij en verlaging met de tegenwoordige vooruitzichten en hoop voor hun geslacht; een omkeer, die bij het aanstemmen hunner zangen onwillekeurig iederen belangstellende gedurig moet voor den geest zweven. Toch ligt het geheim van hunne macht over het gemoed voor het grooter deel in de liederen zelven, en wij mogen daarom eene korte ontleding er van niet van belang voor hoorder en lezer ontbloot rekenen.

Hun oorsprong is geheel eenig. Zij werden nooit „opgesteld," in dien zin, waarin men dit van gewone muziek zegt, maar zij werden geboren, traden voleind en vaardig het leven in, geworden in de gloeihitte der geestdrift, waartoe het samenzijn in kerk of veld den zanger had opgevoerd. Geene muziekale beschaving heeft er eenig deel aan, want zij zijn de eenvoudige, hoog bezielde uitingen van een ongeleerd en ongeleid gemoed. Met reden zou zich uit zoo luttel beloovende bron weinig meer laten verwachten dan een hoop ruwe en voor een beschaafd oor onverduurbare vormen. Maar het tegendeel is waar, (en ongezocht blijkt ook daarin naar 1 Tim. 4 : 8 „de godzaligheid tot alle dingen nut" Vert.) het onder den invloed der beschaving gevormde oor gevoelt zich onder de macht eener nieuwe bekooring en erkent een indruk, dien het nog nooit, althans niet in

—

die mate gevoelde. Wat anders behooren wij derhalve uit deze ervaring afteleiden dan de gevolgtrekking, dat de kinderlijke, eenvoudige gemoederen van deze ongelukkigen (slachtoffers van der Christenen baatzucht) door eene waarachtige bezieling Gods zijn gedreven geworden en dat de hemelsche Vader, bij zijn altijd waken over deze weerloozen, hen met die gift heeft begenadigd, om den geest des levens in hen te verhoogen en te heiligen, en zoo hen te bewaren voor een dof en steeds meer verdoovend vervallen in een staat van volslagen hopeloosheid.

De technische ontleding van deze melodiën brengt eenige merkwaardige biezonderheden aan het licht. De eerste biezonderheid, die de aandacht trekt, is de muziekale rythmus. Dikwerf is die zeer sa mengesteld en nu en dan hoogst oorspronkelijk. Maar hoe nieuw en vreemd van vorm, niet minder opmerkelijk is het, dat de uitwerking door dien rythmus teweeggebracht, doorgaande zoo in alle opzichten voldoening geeft. Slechts weinige gevallen komen voor van wat de theorist wanvorm noemt, eene fout, waarin de gewone beoefenaar van muziekaal componeeren nog zoo licht en dikwijls vervalt, ook nadat hij de beginselen dezer kunst reeds meester geworden is.

Een andere opmerkelijke trek in deze liederen is het zeldzaam voorkomen van de drievoetsmaat. De oorzaak hiervoor is ongetwijfeld hunne gewoonte om hun zingen vergezeld te doen gaan van een bestendig maatslaan met den voet, en van aanhoudende bewegingen van het lichaam. Deze bewegingen houden eene gelijke maat en volgen zuiver den tijdmaat, zoodat, hoe afgebroken en schijnbaar ongeregeld de beweging hunner muziek is, hij toch altijd blijken zal aan de meest nauwkeurige afmeting te beantwoorden. Met andere woorden de ongeregeldheden in hunne muziek zijn altijd in overeenstemming met de „hoogere wet" van den volmaakten rythmischen gang.

Voorts heeft hier eene overeenstemming plaats, welke zeer opmerkelijk is. Meer dan de helft der melodiën in deze verzameling zijn in de zelfde schaal, waarin oorspronkelijk Schotsche melodieën geschreven zijn, namelijk met weglating van den vierden en zevenden toon van de toonschaal. Naar men zegt werd ook de muziek der oude Grieken op deze wijs geschreven, zoodat het onderzoek schijnt te verdienen, of dit niet eene eenvoudiger taal der natuur is, een eenvoudiger alphabeth dan de gewone toonschaal, waarin het nog niet beschaafd gemoed zijne gemakkelijkste uitdrukkingswijze vindt.

THEOD. F. SEWARD.

Voorwoord van den Vertaler.

Heeft de heer Seward behoefte gevoeld om de muziek dezer eenvoudige negerzangers te bespreken, ik acht mij verplicht een woord aangaande de vertaling hunner liederen te zeggen. Gaarne nam ik die op mij. maar zonder mij moeielijkheden, aan dien arbeid verbonden, te ontveinzen. Een letterlijk overbrengen was bij lied aan lied ondoenlijk, en toch mocht van de letter niet te ver worden afgeweken, om bij het bewaren van den geest, ook zooveel mogelijk den naïven toon te behouden. Veel meer werk en strijd heeft mij dit gegeven, dan allicht de voltooide arbeid kan doen vermoeden, bij de moeielijkheid, die soms reeds een enkel woord en soms de geheele bewoording van eene versafdeeling kostte. Mijn bedoelen toch was niet enkel een hulpmiddel te leveren voor hen, die geen Engelsch verstaan. Mochten toch de hier geleverde melodieën uit een echt godsdienstig volksleven en in den vuuroven des lijdens geboren, en als zoodanig ware en zuivere getuigenissen des Heiligen Geestes, ook voor ons volk de aantrekkelijkheid blijken te bezitten, die zij elders hadden, zoo scheen mij het streven plicht, om steeds zulk een vorm te kiezen, die de overname van melodie en lied in het godsdienstig huiselijk leven althans niet onmogelijk maakte. Van welk lied dit gelden zal, laat zich niet vooruit bepalen. Zoo geheel wijkt de muziek af van onze vormen, dat de voordracht der zangers zal moeten beslissen, of eenig lied, en welk, zich in ons volksleven voegen laat? Lijders bij uitnemendheid, maar in dat lijden meer dan overwinnaars; slaven in de donkerste beteekenis des woords, maar van hunne boeien vrijgemaakten in den Heer; armen van geest, maar te gelijk rijken en machtigen in den Christus Gods hebben deze liederen gezongen. Zou hun woord zoo vol waarheid, geloof en liefde, altans een deel er van,

—

geloofszang kunnen worden voor zoovele lijders en strijders onder ons, die naar dezelfde vertroosting en zaligheid hongeren, waarmede zij zijn vertroost geworden? Mij bezielt deze hoop, en zelf vertroost door dezen arbeid in donkere lijdensdagen, bij de bange smart, die het ouderhart kent, als het bij herhaling volwassen lievelingen als van zich afscheuren voelt, is het mijne bede, dat mijne vertolking dezer geloofszangen in uren van droefenis en strijd voor anderen spreken mogen, gelijk zij voor mij als woorden des eeuwigen levens getuigden.

Jan. 1877. C. S. ADAMA VAN SCHELTEMA.

INHOUD DER LIEDEREN.

—

JUBELJAARS-ZANGEN.

Het zal van zelf in het oog vallen, dat het begin van de meeste dezer liederen het karakter van een Koor of Refrein heeft, en op nieuw aan het einde van elk vers moet gezongen worden. Dit behoort te geschieden zonder eenig afbreken der muziekale maat.

No. 1.

Geen stervling weet, wat smarten ik verdraag.

Geen stervling weet wat smarten ik verdraag, Neen niemand weet welk

een smart ik draag, Neen, niemand weet wat smar-ten ik ver-draag,

EINDE.

Neen, niemand dan mijn Je - zus. 1. Broe-ders, bidt, o

bidt voor mij, Broeders, bidt, o bidt voor mij, Broeders, bidt, o

D. C.

bidt voor mij, Bidt, broeders, dat God mij ge - na - dig zij.

2. Zusters, bidt, o bidt voor mij, enz.
3. Moeders, bidt, o bidt voor mij, enz.
4. Leeraars, bidt, o bidt voor mij, enz.

No. 2.

Kom neer, o wagen Gods.

Kom neer, o wa - gen Gods, Voer, voer mij opwaarts, huiswaarts heen,

FINE.

Kom neer, o wa - gen Gods, Voer, voer mij opwaarts, huiswaarts heen.

1. 'k Zag ver-lan-gend naar bo - ven en wat zag mijn oog,
2. Mocht gij daar ko - men, eer ik ga,
3. O blijd - ste dag voor mijn hart be - waard,
4. 't Is som - tijds licht, en som - tijds nacht,

1. Om mij te dra - gen huiswaarts heen, Eng- len des Hee - ren
2. Eer 'k mij zie voe - ren huiswaarts heen, Zegt al - len vrien-den :
3. Hier bij mijn worstlen huiswaarts heen, Toen Je - zus bloed mij
4. Hier bij mijn worstlen huiswaarts heen, Maar 'k ken in 't hart toch

D. C.

zwe-vend om - hoog, Om mij te dra - gen huiswaarts heen.
'k volg hen na, 'k Druk hier hun voet-spoor huiswaarts heen.
heeft rein - ver - klaard, Rein bij mijn worstlen huiswaarts heen.
's he - mels kracht, Hier bij mijn worstlen huiswaarts heen.

No. 3.

Er is plaats.

Broe - ders, neen, blijft niet te - rug, Blijft, broeders, niet te - rug,

Blijft, broe-ders niet te - rug, Blijft niet te - rug.

Koor.

Zegt niet de Hei - land: er is plaats! In zijn he - mel is

plaats voor u! Mijn Heiland zegt: er is plaats; Blijft niet te - rug.

2. Droeven, neen, blijft niet terug, enz.
Koor. Want de Bijbel zegt: er is plaats, enz.

3. Zondaars, neen, blijft niet terug, enz.
Koor. Want Gods engel zegt: er is plaats, enz.

4. Kindren, neen, blijft niet terug, enz.
Koor. Want, mijn Jezus zegt: er is plaats, enz.

No. 4. 'k Ben verlost.

KOOR.

'k Ben ver-lost, ja, ver - lost, Ge - wasschen in het bloed des

EINDE.

lams, 'kBen ver - lost, ja, ver - lost, Gewasschen in het bloed des lams.

1. Al juich ik bij psalmzang te - vreên, Ge - was- schen in
2. 'k Was bezwaard met schuld eens als gij; Ge - was- schen in
3. Des Hee - ren dienst is lief - lijk zoet, Ge - was- schen in

het bloed des lams, Draag 'k smart toch en kruis hier be - neên,
het bloed des lams, Ken - de ik mijn zie - le rein en vrij,
het bloed des lams, Elk smaakt het, die Gods wil hier doet.

[1]) D.C.𝄋

Ge - wasschen in 't bloed des Lams. 'k Ben ver- lost, ja, verlost.

[1]) Men lette op deze karakteristieke wijze van de laatste maat met het Koor in het D. C. te verbinden.

No. 5.

Op den doodenakker

Zie die bree- de reij - en, Zie die bree - de reijen, Zie die

bree - de reij - en, Op den dooden ak - ker.

1. Weenend
2. Weenend
3. Weenend
4. Weenend
5. Weenend

op eens broeders graf, Die eens streed aan zijn zij, In zijn
op eens zus - ters graf, Die eens streed aan zijn zij,
op eens leeraars graf, Die eens streed aan zijn zij,
op eens lij - ders graf, Die eens streed aan zijn zij,
op eens vro-men graf, Die eens streed aan zijn zij,

D. C.

tranen spreekt zoo tot ons hart El - ke doo - den - ak - ker.

No. 6.

Kinderkens, eens zijn wij vrij.

Kin - der- kens, eens zijn wij vrij, Kin- der-kens, eens zijn wij vrij, Kinderkens, eens zijn wij vrij, Als de Heiland verschijnt.

1. Weg met den lafaard, die van 'tkruis, Zijns Heeren wijkt in nood, Voor Je - zus kloppe fier ons hart, Hem getrouw tot in den dood.

D. C.

2. Als moe de trouwe krijger valt,
Is 't in zijn ziele licht,
Is bij zijn jongst, zijn blijd vaarwel
Op den Heer zijn oog gericht.

3. Dien kranken, wees der blinden oog,
Wees steun voor weeuw en wees;
De Heer vergeldt eens duizendvoud,
Wie hun weldeed in zijn vrees.

No. 7.

Jordaanstroom, spoed.

Jordaanstroom spoed, draag me op uw vloed! Mijn hart dorst naar der

spoed,

heem - len licht en gloed, Daar-heen draagt uw vloed!

1. Broeders, o hoe heer - lijk zal 't zijn, Als de Heer, Eens

D. C.
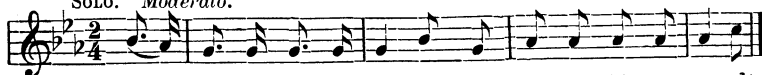
op de wol - ken verschijnt In luis - ter en eer.

2. Leeraars, o hoe heerlijk zal 't zijn, enz.
3. Lijders, o hoe enz.
4. Zwervers, o hoe enz.
5. Moeders. o hoe enz.
6. Zusters, o hoe enz.

No. 8.

Farao's Heir.

SOLO. *Moderato.*

1. Ziele, vraag van Koning Je- zus, Dat hij een held ons toezendt,
2. Wenscht ge een zondaar te bekeeren, Waak op dan tot een bidden,
3. Noemt ge een krijgsknecht U van Jezus, Betoon 't ook in een strijden
4. Isrel smeekte in slavenboeijen, En uitkomst gaf Jehova,
5. Mozes staf ontsloot de waatren, Maar 't water wederkeerend,
6. Aan der waat - ren over - zijde, Behouden op den oever,

KOOR.

1. Die Faraos heir doet zwichten, Halle - lu, Die Faraos heir doet
2. Dat Faraos heir doet zwichten, Halle - lu, Dat Faraos enz.
3. Dat Faraos heir doet zwichten, Halle - lu, Dat Faraos enz.
4. Die Faraos heir deed zwichten, Halle - lu, Die Faraos enz.
5. Deed Faraos heirmacht zwichten, Halle - lu, Deed Faraos enz.
6. Zong Isrel 't lied der vrijheid, Halle - lu, Zong Isrel enz.

zwichten, Hal-le - lu - ja! Die Fa - raos heir doet

zwichten, Hal-le - lu! Die Fa-raos heir doet zwichten, Hal-le-
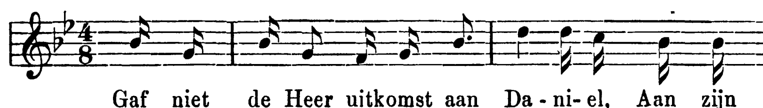
lu - ja! Die Fa - raos heir doet zwichten, Halle - lu!
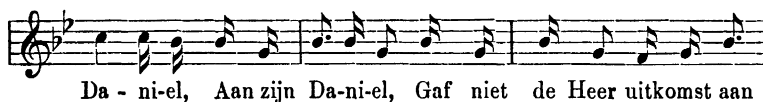
No. 9.

Een vreemdeling.
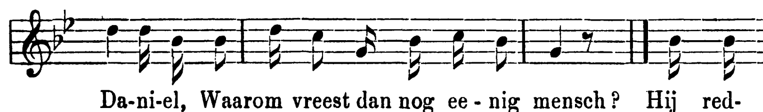
No. 10.
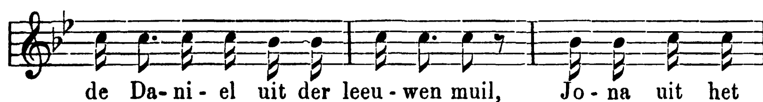
Gaf niet de Heer uitkomst aan Daniel.
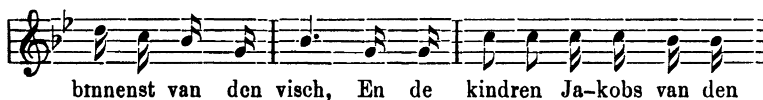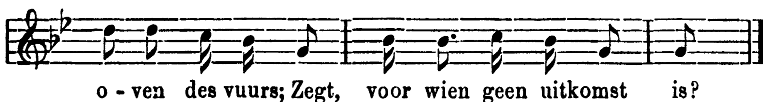

Eerste vers.
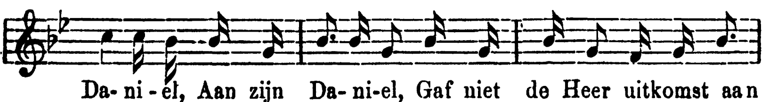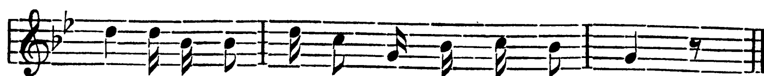

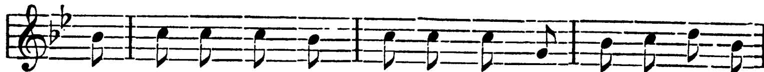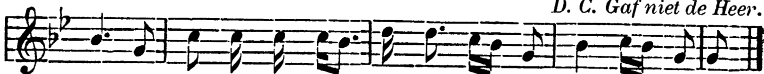

Da - niel, Waar- om vreest dan nog ee - nig mensch?

Tweede vers.

Vrij derf de maan haar zil-vren glans, De zon haar gou- den

D. C. Gaf niet de Heer.
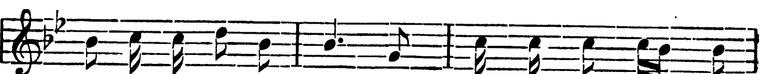

schijn, Mijn Je-zus, mijn middlaar blijft, Eeuwig, ja, eeu- wig mijn.

Derde vers.

De wind blaast Oost en de wind blaast West, Tot

Je -zus komst hij ver-kondt, En al - le ziel, die hem

D. C. Gaf niet de Heer.
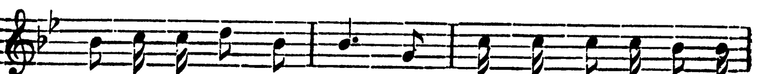

nooit heeft ge-zocht, Zal aan - bid - den in dien stond.

Vierde Vers.

Ik zet mijn voet in de red - dingsboot, En het

scheepje trekt zeil om - hoog, Hal - le - lu - ja, de haven

D. C. Gaf niet de Heer.

des behouds, Straalt van ver met zijn rust mij in 't oog.

No. 11.

Het Bazuingeklank.

2. Vader Gabriel in dien stond
Kent de vreugd van Gods vreeverbond,
In den klank der heilbazuin,
Aan dien morgen.
Begraaf vrij zijn stof in het Oost,
Of leg hem ter rust in het West,
Eens toch hoort hij de bazuin,
In dien morgen.
Koor. In dien morgen, enz.

3. 's Heeren trouwe volk in dien stond
Kent de vreugd van Gods vreeverbond, enz.
Koor. In dien morgen, enz.

4. Den leeraren beidt in dien stond
Al de vreugd van Gods vreeverbond, enz.
Koor. In dien morgen, enz.

5. Mij wacht in dien heiligen stond,
Al de vreugd van Gods vreeverbond, enz.
Koor. In dien morgen, enz.

No. 12.

Rijst, droeven, op.

No. 13.

Hoe goed is 't bij de bron.

Hoe goed is 't bij de bron, Hoe goed is 't bij de bron, Heer, Hoe goed is 't bij de bron, De le - vens- bron.

Koor.

Broeders, 'k heb mijn Heiland lief, Broeders, 'k heb mijn Hei- land lief, Broeders, 'k heb mijn Heiland lief, Mijn Je - zus lief.

D. C.

2. 'k Mocht drinken uit de bron enz.
Uit 's levensbron.
Koor. Broeders, 'k heb enz.

3. 'k Vond vrede bij de bron enz.
Koor. Leeraars, 'k heb enz.

4. Mijn ziel juicht bij de bron, enz.
Koor. Zondaars, 'k heb enz.

No. 14.

Mij ook wacht zijn Zegewagen.

Solo. Koor.

1. Mij ook wacht zijn ze-ge-wa-gen Eenmaal in dien morgen,

Solo. Koor.

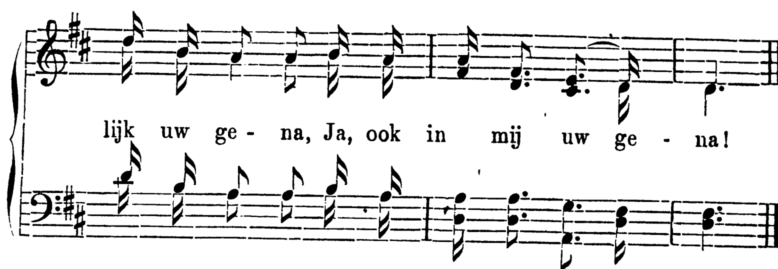
Mij zijn ze-ge-wagen, Eenmaal in dien mor-gen,

Solo. Koor.

Mij zijn ze-ge-wa-gen Eenmaal in dien morgen, En 'k ijl

mijn Heer in 't ge-moet. Heer, ver-heer-lijk uw ge-na,

Heer, ver-heer-lijk uw ge-na, Heer, ver-heer-

2. Dan zal ik mijn broeder weerzien, enz.
Koor. Heer, verheerlijk uw gena, enz.

3. Dan zal ik met englen juichen, enz,
Koor. Heer, verheerlijk uw gena, enz.

4. Dan zal ik mijn Jezus kennen, enz.
Koor. Heer, verheerlijk uw gena, enz.

5. Dan ken ik en woon bij Jezus, enz.
Koor. Heer, verheerlijk uw gena, enz.

No. 15.

Getrouw tot den dood.

Wat is uw meening, broeders, Wat is uw meening broeders, Wat is uw meening, broeders, Omtrent des Christens strijd?

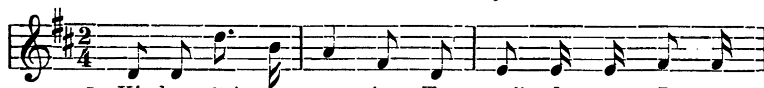
'k Wil vol - har - den tot den dood, Ge - trouw tot den dood, Ge - trouw tot den dood, Want huiswaarts voert de strijd.

2. Wat is uw meening, zusters, enz.
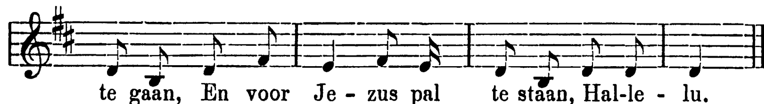
3. Wat is uw meening, leeraars, enz

No. 16.

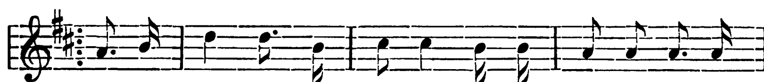
Ten strijde met Jezus.

1. Kindren, 't is uw roe - ping, Ten strij - de met Je - zus
2. Leeraars, 't is uw roe - ping, enz.
3. Zondaars, 't is uw roe - ping, enz.
4. Christnen, 't is uw roe - ping, enz.
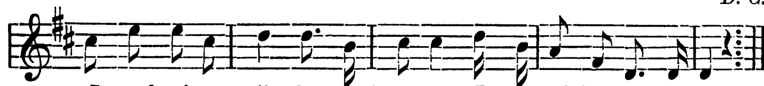

te gaan, En voor Je - zus pal te staan, Hal-le - lu.

't Past voor Je - zus pal te staan 't Past aan den krijgsknecht voor
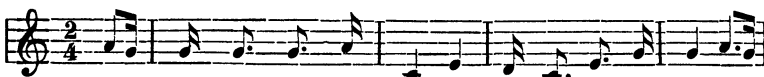
D. C.
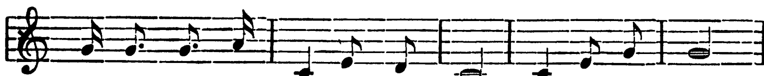

Jezus kruis te strij - den tot den dood, Ja, te strijden tot den dood.

No. 17.
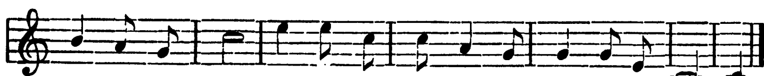
Laat mij Jezus.

1. Eens als mijn sterf-uur slaat, Eens als mijn sterfuur slaat, Eens
2, Als het mor- gen- licht daagt, Als het enz.
3. In den nacht roept mijn hart, In den enz.
4. Al wie rouwt, zeg met mij , Al wie enz.

als mijn sterf - uur slaat, Laat mij Je - zus, Laat mij Je-

zus, Laat mij Je - zus; Ik laat u 't goed der aard, Laat mij Jezus !

No. 18.

Rotsen en Bergen.

Ja, de rot - sen en ber-gen ver - gaan voor altijd, Waar vlucht dan 't hart bij zijn worst-len in den strijd?

1. Ge - loof en geef gansch uw hart aan uw God, Hij blijft ten rots u in het moei - je - lijkst lot.

D. C.

2. Geef, twijflaar, geef gansch uw hart aan uw God, enz.

3. Geef, droeve, geef enz.

4. Geef, zondaar, geef enz.

5. Geef, zuster, geef enz.

No. 19.

Laat mijn gunstvolk gaan.

1. Toen Is - rel in E - gyp-te-land, Laat mijn gunstvolk gaan,

Niet meer voor 't dwangjuk was bestand, Laat mijn gunstvolk gaan.

Toen sprak de Heer: Ga, Mo - zes in mijn naam,

Zeg Fa - ro aan: Laat mijn gunstvolk gaan.

2. En Mozes zei: dus spreekt de Heer,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Of 'k roof uw kindren, macht en eer,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer, enz.

3. Ik leid hen uit het diensthuis uit,
Laat mijn gunstvolk gaan,
'k Geef hun Egyptes schat als buit,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer, enz.

4. Toen Isrel aan Egypte ontvlood,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Het land van duisternis en dood,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

5. Toen 't uittoog in des Heeren macht,
Laat mijn gunstvoik gaan,
Vervulde schrik en angst den nacht,
Laat mijn gunstvolk gaan ;
Toen sprak de Heer enz.

6. Aäron ging de heirmacht voor,
Laat mijn gunstvolk gaan,
En baande haar met Mozes 't spoor,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

7. En Mozes volgde Gods bevel,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Bij 't leiden van zijn Israël,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

8. Ga voorwaarts, Mozes, baan hun 't pad,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Strek uit uw staf en klief het nat,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

9. En Isrel zag het wonder aan,
Laat mijn gunstvolk gaan,
De hun van God bereide baan,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

10. Aan de overzij, op veilgen grond,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Heeft beurtgezang hun vreugd verkond,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

11. Stout trok hen Farao achteraan,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Maar is met al zijn heir vergaan,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

12. Gods wolk hield over hen de wacht,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Tot schaduw daags, ten licht bij nacht,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

13. In de eenzaamheid der woestenij,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Bleef hun Gods hemelsch licht terzij,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

14. 't Bed der rivier werd hun een pad,
Laat mijn gunstvolk gaan,
En God zelf gaf hun de eerste stad,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

15. Geen koning hield voor Isrel stand,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Voor Jozua boog stad en land,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

16. 't Was oogsttijd juist en rijp het graan,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Toen Isrel Kanan in mocht gaan,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

17. Ontvlucht zij elke slavernij,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Is niet Gods volk in Christus vrij?
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

18. Al wordt ons vleesch verdrukt, geplaagd
Laat mijn gunstvolk gaan,
Vrij is 't geloof, schoon 't ketens draagt,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

19. Want door de wildernis der aard,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Leidt God zijn kindren hemelwaart,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

20. Daar in zijn heilgen zonneschijn,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Zal vrij en zalig 't harte zijn,
Laat mijn gnnstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

21. Komt, broeders, uitgekocht de tijd,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Hem, die ons kocht, ons zelf gewijd,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

22. Al is de Booze nog zoo sterk,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Gods liefdetrouw verbreekt zijn werk,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

23. Ontschoeid den voet, het kruis voor (oog,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Als vrijen ga de tocht omhoog,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

24. Als vrijen, bij het heilig lied,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Voor 't heil, dat reeds ons hart geniet,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

25. Want wie hier leev' bij lied en feest,
Laat mijn gunstvolk gaan,
Des Christens recht is 't allermeest,
Laat mijn gunstvolk gaan;
Toen sprak de Heer enz.

No. 20.

'k Heb Geluisterd.

'k Heb bid - dend ge - luis - terd al den nacht, 'k Heb bid-
dend ge - luis - terd al den nacht, Naar eens
zon - daars bidden, naar zijn klacht, Ge - luis- terd al den nacht.

EINDE.

1. Al was Jo - hannes dooper En nog niet meer als Jood, O toch
zien wij in zijn woor - den Reeds 't he - melsch mor - gen - rood.

2. De woorden van zijn lip-pen Zijn vol van troost en raad, En hij
komt ge - wis tot Je - zus. Wie bij zijn licht- glans gaat.

D. C. 'k Heb biddend enz.

No. 21.

Laat mijn hand niet los.

p *f* *p*

O Heer! goe - de Heer ge - nadig Heer, Laat

EINDE. *f*

Heer, mijn hand niet los. 1. Vraagt gij, waar - naar mijn

p *f*

zie - le dorst, Laat, Heer, mijn hand niet los, Naar

p D. C.

Je- zus, naar den le-vensvorst, Laat, Heer, mijn hand niet los.

2. En als ik opzie, ziet mijn oog,
Laat, Heer, mijn hand niet los,
Gods englen wenken van omhoog,
Laat, Heer, mijn hand niet los.

3. Toen ik nog zwierf en zocht als gij,
Laat, Heer, mijn hand niet los,
Geloofde ik, en mijn ziel was vrij,
Laat, Heer, mijn hand niet los.

4. Ik ben verlost, mijn God zij de eer,
Laat, Heer, mijn hand niet los;
Verlost en opgaand tot mijn Heer!
Laat, Heer, mijn hand niet los.

No. 22.

Grafwaarts ga ik.

KOOR.

Grafwaarts ga ik, grafwaarts voort, Grafwaarts ga ik, grafwaarts voort, o Heer, Grafwaarts ga ik, grafwaarts voort, Haast lig in'tstof ik ook neer.

EINDE.

f

1. Mijn meester stierf met juichtoon, En zong glorie, hal - le-luja, Zijn laatst zeegnend afscheidswoord Was een roem van Gods gena.

D. C.

2. Mijn broeder stierf met juichtoon enz.
3. Mijn zuster stierf met juichtoon enz.

No. 23.

De Heer heeft verlost.

Geen ver-koopblok meer voor mij, Neen nooit, neen nooit, Geen verkoopblok meer voor mij, De Heer heeft ver - lost.

2. Geen drijverszweep meer voor mij, enz.
3. Geen geeselroe meer voor mij, enz.
4. Geen slavernij meer voor mij, enz.

No. 24.
Zoek de rust.

Zoek de rust, zoek de rust, aan de borst van Je - zus!

Zoek de rust, rust bij uw Heer! Niet lang toef ik hier meer!

EINDE.

1. Mij roept de Heer, Roept met de stem des don - ders; Zijn
2. De schep- ping beeft, God - loo - zen bei- den ang - stig; Zijn

ba-zuin klinkt, klinkt mij in 't hart, Niet lang toef ik hier meer.

D. C.

3. Mij roept de Heer,
Roept me in het licht des bliksems;
Zijn bazuin klinkt, klinkt mij in 't hart;
Niet lang toef ik hier meer.

4. 't Graf geeft zijn roof;
Godloozen beiden angstig;
Zijn bazuin klinkt, klinkt mij in 't hart;
Niet lang toef ik hier meer.

No. 25.

Des Heeren Heir.

Hij is der Hee - ren Heer, Hij de Le - vens-vorst, Mijn

Heilands rust verbeidt mij aan zijn borst, Wie is aan Hem ge - lijk!

Ik laat, mijn Heiland, u niet vrij, Wie is als Gij in macht, Voor

Gij uw ze - gen geeft aan mij, Uw heil waar- op ik wacht.

2. Toen Paulus in den kerker bad,
   Wie is als Gij in macht,
   Baande uw gena uw dienaar 't pad,
   Uw heil zoo bang verwacht.

3. O werd van harte 't maar geloofd,
   Wie is als Gij in macht,
   Dat niemand U een schaap ontrooft,
   Waar 't hulp van U verwacht.

No. 26.

De Oordeelsdag.

't Oordeel is na- bij, Op de wol-ken verschijnt de Heer, Mijn Heiland

verschijnt, Hoe verlang ik naar Hem. 1. Mijn oude moeder wacht mij bij

Je - zus om - hoog, O hoe ver-lang ik daar te zijn, Mijn ou-

de moeder wacht mij bij Je - zus omhoog, Hoe verlang ik naar Hem.
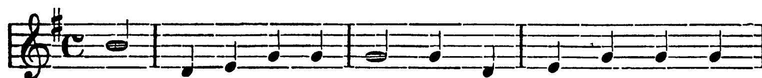
2. Geen zondensmart verdriet meer bij Jezus omhoog,
O hoe verlang ik daar te zijn,
Geen zondensmart verdriet meer bij Jezus omhoog,
Hoe verlang ik naar Hem.
Koor. 't Oordeel is nabij, enz.

3. Mijn koning Jezus heeft voor mij plaats op zijn troon,
O hoe verlang ik daar te zijn,
Mijn koning Jezus heeft voor mij plaats op zijn troon,
Hoe verlang ik naar Hem.
Koor. 't Oordeel is nabij, enz.
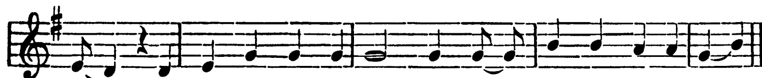
4. Welk een schaar ontelbaar wacht mij bij den Heer,
O hoe verlang ik daar te zijn;
O welk een schaar ontelbaar wacht mij bij den Heer,
Hoe verlang ik naar Hem.
Koor. 't Oordeel is nabij, enz.

No. 27.
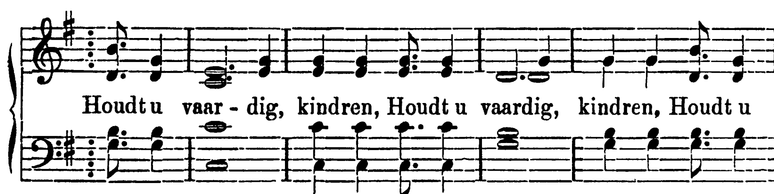
De Trein naar 't hemelsch Kanan.

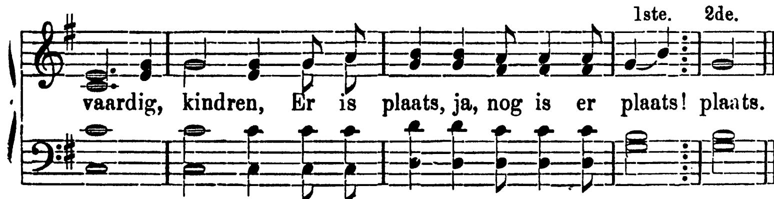

1. De trein naar 't hemelsch Ka - nan, Wordt ons van ver ver-
2. Reeds luidt de bel, daar fluit hij, Zie ginds zijn wit - ten
3. Geen an - dre trein zal vol - gen, Als deze u nu ont-

kond; Hoor, hoor zijn haastig naadren In 't dreunen van den grond.
pluim, De dich -te stoom- en rookwolk Zacht golvend door het ruim.
gaat; Wees wak - ker dan, o zondaar, En vrees een bang te laat.

4. Zie op den trein de woorden,
   Geprent in blinkend goud:
   VERLOSSING en BEKEERING,
   Heil, wie den Heer vertrouwt.

5. Hij stoomt de wachtplaats binnen,
   Draal, zondaar, langer niet;
   Verzeker u een plaatse,
   Nu God u uitkomst biedt.

6. Hoe luttel is de vrachtprijs;
   Zie rijk en arm stroomt toe,
   Geen onderscheid van plaats hier,
   Haast, haast u wel te moe.

7. Daar vindt gij Noach, Mozes,
Daar David, Abraham,
Profeten en Apostelen,
De volgers van het Lam.

8. Haast landen wij ter plaatse,
Waar 't huis des Vaders rijst,
Waar 't heir der hemellingen
Met ons den Vader prijst.

9. Daar zijn geen smarte of tranen,
Daar heerscht geen zonde meer,
Maar leven allen eindloos,
Den God des heils ter eer.

No. 28.

Juich.

Juich, juich, want eerlang daagt de morgen, Juich, juich, want eerlang daagt de morgen, Juich, juich, want eerlang daagt de morgen,
De sab–bat on- zes Ko - nings, De Sabbat on - zes Konings.

1. Mij wacht een plaats aan des Konings tafel, Mij wacht een plaats aan des Konings ta - fel, Mij wacht een plaats aan des Konings ta - fel.
D. C.
Op 't Sabbatsfeest mijns Konings, Op 't Sabbatsfeest mijns Konings.

2. Daar zal mijn ziel Gode dank betalen, enz.
Op 't Sabbatsfeest mijns Konings, enz.
Koor. Juich, juich. enz.

3. Daar juich ook ik in den kring der zaalgen, enz.
Op 't Sabbatsfeest mijns Konings, enz.
Koor. Juich, juich, enz.

No. 29.

Sion.

1. Wat schip spreidt daar zijn zei - len? Hal - le - lu- jah! Wat schip spreidt daar zijn zei - len? Hal - le - lu!
't Is oud reeds en heet Si - on, Hal - le - lu- jah! 't Is oud reeds en heet Si - on, Hal - le - lu!
Is 't hecht en te ver - trou-wen, Hal - le - lu- jah! Is 't hecht en te ver - trou- wen, Hal - le - lu!

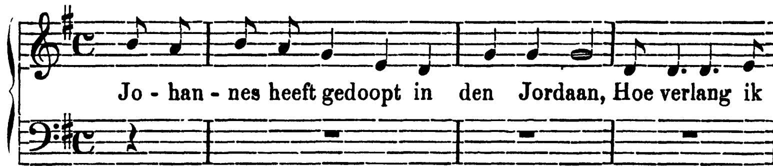
Is het hecht en te ver - trou - wen, Kan 't bren- gen in 't va - der - land! Glo - rie, Hal - le - lu - ja!

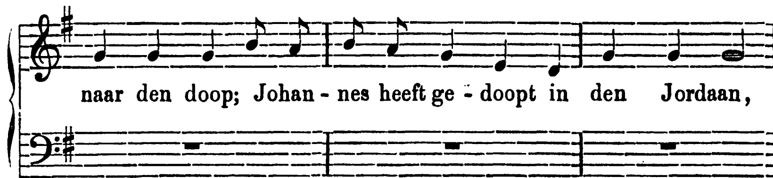
2. Het voerde er menig duizend, Halleluja!
Het voerde er menig duizend, Hallelu!
Het voerde er menig duizend,
Behouden in 't vaderland.

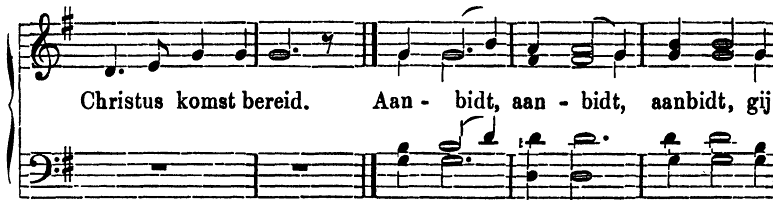
3. Haar stuurlien zijn Gods englen, Halleluja!
Haar stuurlien zijn Gods englen, Hallelu!
En aan het roer staat Jezus,
De leidsman naar 't vaderland. Glorie, Halleluja!
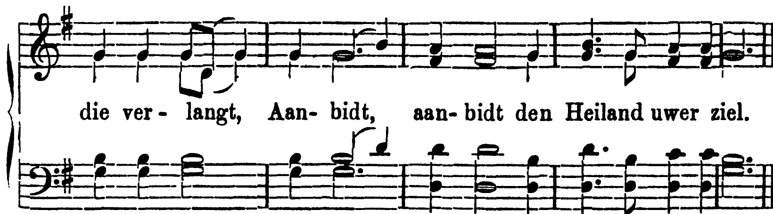
No, 30.

Hoe verlang ik naar den doop!

2. De Heer neemt aan wie komen in geloof,
   Hoe verlang ik naar den doop;
   De Heer neemt aan wie komen in geloof,
   Pleitend op zijn kruis.
   Koor. Aanbidt, enz.

3. Komt, allen komt, er is voor allen plaats,
   Hoe verlang ik naar den doop;
   Komt, allen komt, er is voor allen plaats,
   Voor des Konings troon.
   Koor. Aanbidt, enz.

No. 31.

Hoe 't storm, houd moed!

Hoe 't storm, houd moed, hoe 't noodweer woed, Ons wacht ginds ankergrond;

Sta den vloed, met kloeken moed, Ons wachts ginds an - ker-grond.

Mijn boot zwalkt op den o - ceaan, Ons wacht ginds ankergrond, Maar

D. C.

'k beef niet, 'k vrees niet voor vergaan, Ons wacht ginds an - kergrond.

2. 't Is vrede en rust in 't vaderland,
Ons wacht ginds ankergrond,
Ja, vrede en rust op 't hemelsch strand,
Ons wacht ginds ankergrond.

3. Mijn Heer stuurt de haven mij in,
Ons wacht ginds ankergrond,
Door hem wordt alles mij gewin,
Hij is mijn ankergrond.

No. 32.

Loof den Heer.

Loof den Heer, Loof den Heer, Loof den Heer, Ginds

is 't leed niet meer! 1. O zaal - ge stond, toen 'k Jezus vond

Op Gol - go - tha, Die om mijn schuld aan

'tkruis is door - wond Op Gol - go - tha.

D, C.

2. Mijn broeder ga, ga met mij mee
Naar Golgotha,
Ook gij, mijn broeder, vindt troost en vree,
Op Golgotha.
Koor. Loof den Heer, enz.

3. Voor allen, allen is behoud,
Op Golgotha,
Voor wie maar 's Vaders genade aanschouwt
Op Golgotha.
Koor. Loof den Heer, enz.

No. 33.

Eenzaam Gebed.

1. Om te bidden zocht mijn hart de vallei, Ik vroeg daar Gods woord naar
2. O mij is 't bij nacht of 'k fluisteren hoor: Komt vragen wij zaam naar
3. O mij is 't of 'k woord der boetenden hoor, Komt vragen wij zaam naar

d'engen weg, Die ons leidt tot Jezus troon; O Heer, toon mij dat pad.
d'engen weg; Die ons leidt tot Jezus troon; O Heer, toon mij dat pad.
d'engen weg, Die ons leidt tot Jezus troon; O Heer, toon mij dat pad.

O wel - dra zoekt al - ler hart, al - ler hart, al - ler hart,

O wel- dra zoekt al-ler hart, 't Bosch der val - lei tot ge - bed.

No. 34.

Sions Kinderen.

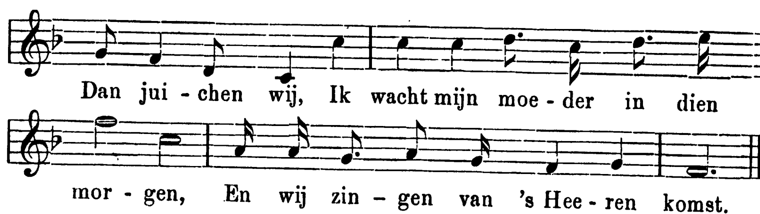
Zie, Si - ons kin - dren gaan juichend op, Gaan juichend op,

Gaan juichend op, Zie, Si - ons kin - dren gaan jui - chend op,

En zij zin - gen van 's Hee - ren komst.
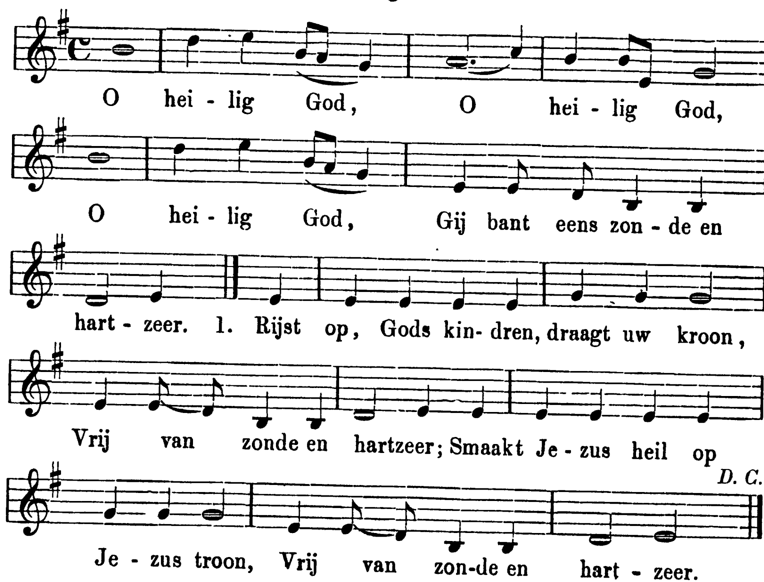
1. Ik
2. Hoopt
3. Zingt,

wacht mijn moeder in dien mor-gen Dan jui - chen wij,
niet uw hart in dien mor-gen Dan jui - chen wij,
kin - dren Sions, van dien mor-gen Dan jui - chen wij,

No. 35.

O heilig God.

2. Hoe heerlijk straalt die morgenstond,
   Vrij van zonde en hartzeer,
   De gloriedag van 't Godsverbond,
   Vrij van zonde en hartzeer.

3. Dan zien wij, die ons lief zijn weer,
   Vrij van zonde en hartzeer,
   En brengen Jezus dank en eer,
   Vrij van zonde en hartzeer.

4. Haast drukt mijn voet dat heilig strand,
   Vrij van zonde en hartzeer,
   En klinkt mijn lied in 't vaderland,
   Vrij van zonde en hartzeer.

No. 36.

't Is goed genoeg voor mij.

O die ouderwetsche godsdienst, Die ouderwetsche godsdienst, Die
ou - der-wetsche godsdienst, Is nog goed ge - noeg voor mij.

'tWoord is goed voor wie treuren, 'tWoord is goed voor wie treuren, 'tWoord is
goed voor wie treu - ren, En 't is goed ge - noeg voor mij.

2. 't Wijst ons 't pad naar den hemel,
't Wijst ons 't pad naar den hemel,
't Wijst ons 't pad naar den hemel,
En 't is goed genoeg voor mij.
Koor. O die ouderwetsche godsdienst, enz.

3. Door zijn macht vond ik vrijheid,
Door zijn macht vond ik vrijheid,
Door zijn macht vond ik vrijheid,
En 't is goed genoeg voor mij.
Koor. O die ouderwetsche godsdienst, enz.

4. 't Woord heeft troost voor uw smarten,
't Woord heeft troost voor uw smarten,
't Woord heeft troost voor uw smarten,
Zij 't ook goed genoeg voor u.
Koor. O die ouderwetsche godsdienst, enz.

No. 37.

De tien Maagden.

1. Vijf maagden ble - ken wijs, toen de brui - gom kwam,

Vijf maagden ble-ken wijs, toen de brui - gom kwam.

O Si - on, o Si - on, o Si - on, toen de bruigom kwam.

2. Vijf maagden bleken dwaas, toen de bruigom kwam,
Vijf maagden bleken dwaas, toen de bruigom kwam,
Koor. O Sion, enz.

3. Die eersten hadden olie, toen de bruigom kwam,
Die eersten hadden olie, toen de bruigom kwam,
Koor. O Sion, enz.

4. Maar de andren misten olie, toen de bruigom kwam;
Maar de andren misten olie, toen de bruigom kwam;
Koor. O Sion, enz.

5. Hoe klopten zij met tranen, aan 's bruigoms deur,
Hoe klopten zij met tranen, aan 's bruigoms deur,
Koor. O Sion, enz.

6. Gaat weg, ik ken u niet, was des bruigoms woord,
Gaat weg, ik ken u niet, was des bruigoms woord,
Koor. O Sion, enz.

No. 38.

Hij verrees.

Langzaam.

1. De Joden doodden Jezus, De Jo - den doodden Je-zus, De Jo - den dood-den Je - zus, Ver - ze - gel - den zijn graf.

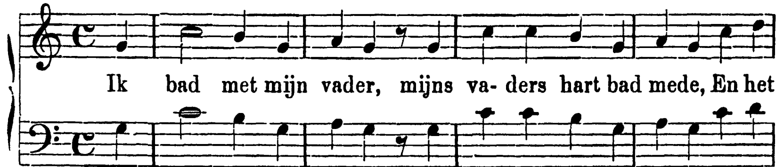
Hij ver - rees . . . . . Hij ver - rees . . . . . Hij ver- rees . . . . Hij ver - rees, en ging ons voor naar 't Vaderhuis.
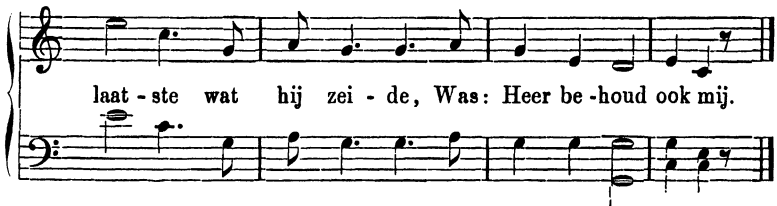
2. Een engel daalde neder,
Een engel daalde neder,
Een engel daalde neder,
En nam den grafsteen weg.
Koor. Hij verrees enz.
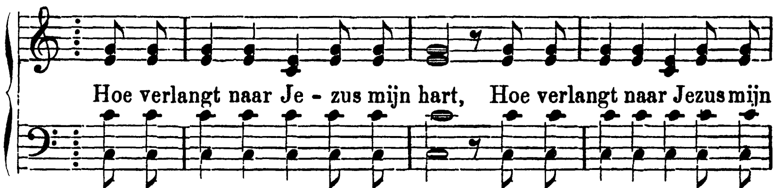
3. Droef weenend kwam Maria,
Droef weenend kwam Maria,
Droef weenend sprak Maria,
Wie nam haar Heiland weg?
Koor. Hij verrees enz.
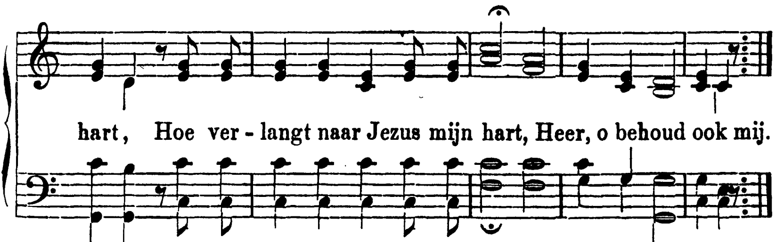
No. 39.

Heer, behoud ook mij.

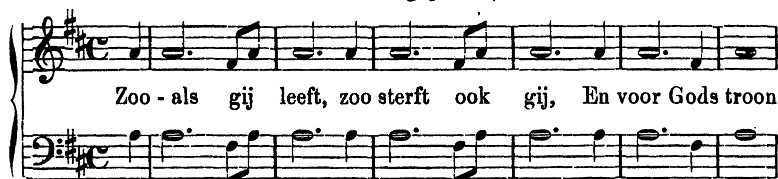

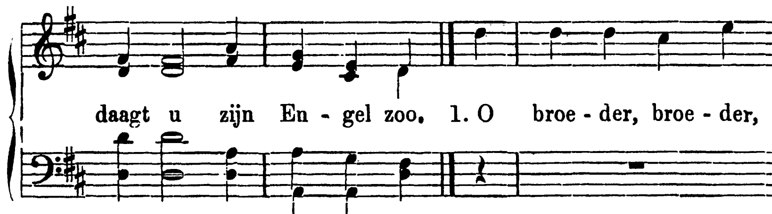
2. Ik bad met mijn moeder, mijn moeders hart bad mede,
En 't laatst wat zij zeide,
Was: Heer, behoud ook mij.
Koor. Hoe verlangt enz.
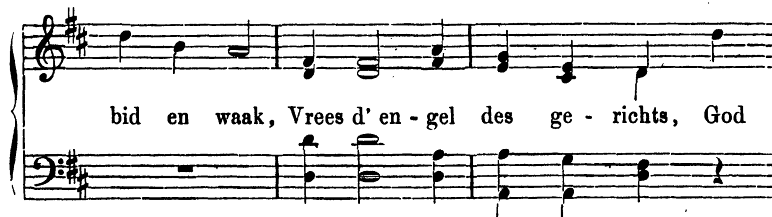
3. Ik bad met mijn broeder, mijn broeders hart bad mede, enz.

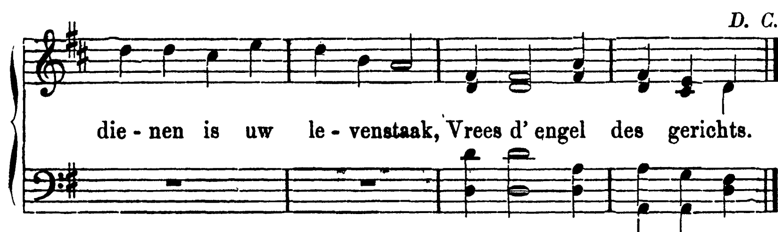
No. 40.

Zoo als gij leeft.

2. In 't paradijs, in rei-er lucht,
   Vrees d' engel des gerichts,
   Geeft weer de levensboom zijn vrucht,
   Vrees d' engel des gerichts.
Koor. Zoo als gij leeft, enz.

3. Ons Halleluja prijs het lam,
   Vrees d'engel des gerichts,
   Hem, die op zich ons oordeel nam,
   Vrees d' engel des gerichts.
Koor. Zoo als gij leeft, enz.

No. 41.

Gij zijt de lelie der vallei.

Gij zijt de le - lie der val - lei, Je - zus,
Heer; De le - lie der val - lei zijt Gij, Gij, o Heer!

1. Eens komt gij op de wol - ken weer, Vorst en Heer, Dan
geeft u aard en he - mel eer, Je - zus, Heer!

D. C.

2. Wat schoeisel hebt gij, dat uw voet,
Jezus, Heer,
U op de wolken dragēn doet,
God ter eer.
Koor. Gij zijt de lelie enz.

3. Indien mijn schoeisel u bekoort,
Zegt de Heer,
't Is de bereidheid tot Gods Woord,
Hem zij de eer!
Koor. Gij zijt de lelie, enz.

No. 42.

Bereid mij.

Be - reid mij, Be - reid mij, Heer, Be - reid mij, Wan-

neer mijn sterf - uur slaat. 1. Als 't al zijn heer - lijk-

heid ver - liest, Wan - neer mijn sterf - uur slaat, En

mij de dood als of - fer kiest, Wanneer mijn sterf- uur slaat.

D. C.

2. Zij dit mijn deel met hen, o Heer,
Wanneer mijn sterfuur slaat,
Die voor u leefden, God ter eer,
Wanneer mijn sterfuur slaat.
Bereid mij enz.

3. O blijk beproefd mijn liefdevuur,
Wanneer mijn sterfuur slaat,
In 't al beslissend scheidensuur,
Wanneer mijn sterfuur slaat.
Bereid mij enz.

4. Mijn ziele hijgt naar 't beter strand,
Wanneer mijn sterfuur slaat,
Naar 't U te zien in 't vaderland,
Wanneer mijn sterfuur slaat.
Bereid mij enz.

No. 43.

Mijn schip zwerft op de golven.

Mijn schip zwerft op de golven, Mijn schip zwerft op de golven, Mijn schip zwerft op de gol - ven, Op reis naar 't va - der - land.

1. Mijn reis is daar - heen, waar mij Da - ni - el wacht, Mijn reis is naar 't oord, Waar Je - zus leeft.

D. C.

2. Mijn reis is daarheen, waar mij Maria wacht,
Mijn reis is naar 't oord,
Waar Jezus leeft.
Koor. Mijn schip enz.

3. Verlangt gij niet daarheen, waar Jezus ons wacht,
Naar 't Sion omhoog,
Waar Jezus leeft.
Koor. Mijn schip enz.

No. 44.

Voorwaarts.

Zie als een-maal in E-gyp-te Leidt tot ze-ge-praal ons God; Zie als een-maal in E-gyp-te Redt ons on-ze God! Voorwaarts dan in den naam van God den Heer, Voorwaarts met moed en God zij de eer.

2. Bleek niet in Petrus Jezus macht,
   Tot de zege leidt ons God;
   Toen hij op Pinkster sprak met kracht,
   Loof, mijn ziel, den Heer.
   Koor. Voorwaarts enz.

3. Petrus verliet zijn schip en huis,
   Tot de zege leidt ons God;
   Jezus gehoorzaam tot op 't kruis,
   Loof, mijn ziel, den Heer.
   Koor. Voorwaarts enz.

4. Jezus, gekruist op Golgotha,
   Tot de zege leidt ons God;
   Geeft tot getrouwheid ons gena,
   Loof, mijn ziel, den Heer!
   Koor. Voorwaarts enz.

No. 45.

Mijn pad is duister.

O trouwe Heer, mijn pad, mijn pad is duis - ter, Heer, Och,

zend uw en - glen neer, O trouwe Heer, mijn pad,

mijn pad is duis - ter, Heer, Och, zend uw en - glen neer.
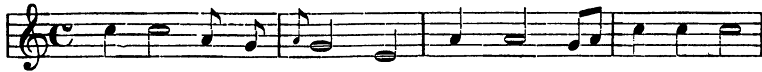
1. Een twistvuur blaakt in Oost en West, Zend uw en - glen neer, En
2. Ons twisten maakt den Sa-tan blijd, Zend uw en - glen neer, Zijn
3. Mijn ziel van droef- heid o-ver - mand, Zend uw en -glen neer, Hijgt
4. Haast klinkt de ju- beljaars ba - zuin, Zend uw en - glen neer, En

D. C.
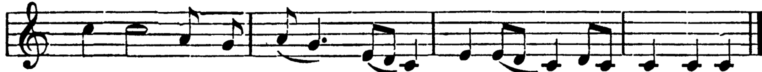
woedt zelfs in Gods heil - ge vest, Och, zend uw en - glen neer.
lis - tig stooken stijft den strijd, Och, zend uw en - glen neer.
naar den vrede in 't va-der- land, Och, zend uw en - glen neer.
stort des Sa - tans rijk in puin, Och, zend uw en - glen neer.

No. 46.

Mijn Koning is Jezus.

Mijn Ko - ning is Je - zus, O hart, wat beeft gij dan?
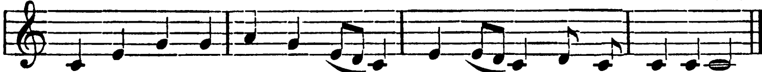

Mijn Ko - ning is Je - zus, O hart, wat beeft gij dan?

1. 'k Heb hem gediend van kindsbeen aan, O hart wat beeft gij dan? En

D. C.
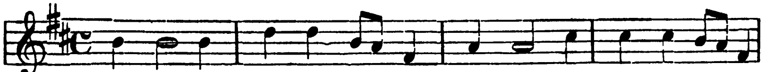

'k zie nu voor mij 't eind der baan, O hart, wat beeft gij dan?

2. Mijn Heer ging in den dood mij voor,
O hart, wat beeft gij dan?
En 'k volg nu slechts zijn zegespoor,
O hart, wat beeft gij dan?
Koor. Mijn koning enz.

3. Vraagt gij naar God? Aan Jezus hand,
O zondaar, welgemoed,
Vindt gij den weg naar 't vaderland,
Verlost door Jezus bloed.
Koor. Mijn koning enz.

No. 47.

Mijns Vaders kinderen.

Hier zijn mijns Va-ders kindren, Hier zijn mijns Vaders kindren,

Hier zijn mijns Vaders kin - dren, Eén in hun Heer!

1. Haast zijn wij, ver - lost van de moeiten de - zer aard,

Moei-ten de - zer aard, Moei–ten de - zer aard, Haast

zijn wij, ver - lost van de moeiten de - zer aard, Voor den

D. C.

troon van Je - zus ge - schaard.

2. Verlost, broeder, haast van de moeiten dezer aard, enz.
Koor. Hier zijn enz.

3. Verlost, zuster, haast van de moeiten dezer aard, enz.
Koor. Hier zijn enz.

No. 48.

Heersch, o heersch.

Heersch, o heersch, o heersch mijn Hei - land, Heersch, o

heersch, o heersch, mijn Heer. 1. Neem, o Heer, neem aan een

zie - le, die in stil - heid die - nen wil, Neem mijn

D. C.

zie - le, laat ze U Heer in stil - heid die - nen.

2. Zie, o Heiland, zie een zondaar, die in stilheid dienen wil,
Neem hem, Heiland, laat hij U in stilheid dienen.
Koor. Heersch, o heersch enz.

3. Juicht uw ziele niet vol vreugde, dat gij Jezus dienen moogt,
Jubel dankbaar, ik ook mag nu Jezus dienen!
Koor. Heersch, o heersch enz.

No. 49.

Maria en Martha.

Ma - ri - a en Martha, o getuigt, Ma - ri - a en Martha,

o getuigt, Ma - ri - a en Mar - tha, o ge - tuigt, Van

Je - zus lief - de-trouw. Roemt in ge- na, die 't pleit voldong,

Ge - na, die 't pleit voldong, Ge - na, die 't pleit vol - dong, In

Je - zus lief - detrouw. Voor ons stierf de Heer op 't hout, Stierf Hij, de

Heer op 't hout, Stierf Hij, de Heer, op 't hout, Dankt allen, looft zijn trouw.

2. Leeraars en ouderlingen, getuigt enz.
Koor. Roemt in gena enz.

3. Gemeente van Jezus, roem, getuig enz.
Koor. Roemt in gena enz

No. 50.

Ik leef en sterf niet meer.

Ziele, wees blijd, Zie-le, wees blijd, ziele, wees blijd, want

ik leef en ik sterf nooit meer. 'k Juich haast bij al 's Vaders kindren,

Za - lig in zijn wo - ning, Za - lig in zijn wo - ning,

Za - lig in zijn wo- ning, Bij al 's Va - ders kin - dren,

D. C.

Za - lig in zijn woning, Want ik leef en ik sterf nooit meer.

2. 'k Zing omhoog haast blijde Psalmen, enz.
Koor. Ziele, wees blijd, enz.

3. 'k Draag omhoog een kroon van starren, enz.
Koor. Ziele, wees blijd, enz.

4. 'k Zing daar van mijn strijd en tranen, enz.
Koor. Ziele, wees blijd, enz.

No. 51. Bereid.

Mij vindt de dood be - reid, Mij vindt de dood be-

reid, Mij vindt de dood be - reid, Si - on, stad omhoog!

'k Was jong, toen mij mijn Hei - land riep, Ge - loofd zij God! En

D. C.

naar zijn beeld mijn hart herschiep, Ge - loofd zij God.

2. Geen roos zoo rijk in geur en schoon, Geloofd zij God!
Als 't nieuwe leven in Gods Zoon, Geloofd zij God!
Koor. Mij vindt enz.
3. Geloof, o zondaar, hoor zijn stem, Geloofd zij God!
Om niet vindt gij de rust bij hem, Geloofd zij God!
Koor. Mij vindt enz.
4. Uw hoop zij op Gods trouw gegrond, Geloofd zij God!
Nooit wankelt zijn genaverbond, Geloofd zij God!
Koor. Mij vindt enz.

No. 52. Ja ook mij.

Ja, ook mij, Roept zijn stem, Als eens de Heer zijn heirmacht schaart,

Ja, ook mij. 1. Zingt, Halle - lu - ja, Ju - da's leeuw, De Ko - ning
2. De Satan vlucht voor Ju - da's leeuw, Als Hij zijn
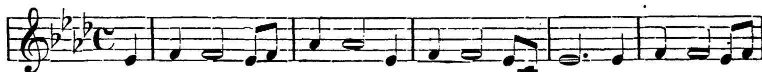
schaart zijn heir, Roept ook mij, Als eens van 't ui - terst
le - ger schaart, Heil ook mij, Als eens van 't ui - terst
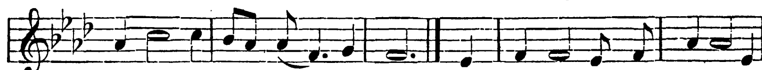
D. C.

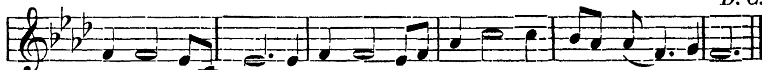
eind der aard Zijn heir-macht Hij vergaart, Ja, ook mij.
eind der aard Gods kin - dren Hij vergaart, Heil, ook mij.

No. 53. 'k Ben benauwd van geest.

Mrs. Brown van Nashville, voorheen zelve slavin, aan wie wij dit lied danken, deelde mede, dat zij het als kind zoo vaak door haren vader had hooren zingen, dat het zich in haar geheugen geprent had. Zoo dikwijls hij gegeeseld was, was het de gewoonte van den wreed mishandelde om zich op een blok bij zijne hut neder te zetten, en daar, terwijl hem de tranen langs de wangen liepen, zong hij de volgende eenvoudigé woorden met zooveel geloofsweemoed, dat niemand hem zonder aandoening kon hooren, en soms zelfs zijne beulen er door bewogen werden.

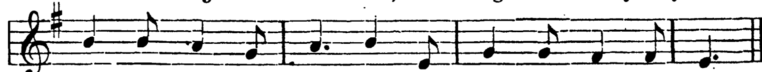

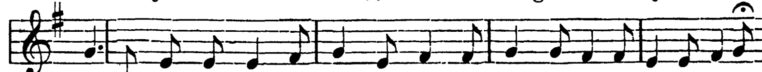
2. Als mij smart overmant en mijn kracht vergaat,
Is mijn Heiland mijn sterkte, mijn schild en raad.
Koor. 'k Ben benauwd enz.
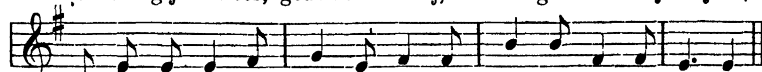
3. In mijn banden en nacht klom mijn beê tot Hem,
En mijn Herder gaf troost mij, ik ken zijn stem.
Koor. 'k Ben benauwd enz.

No. 54. Tot Jezus leidt mijn pad mij.

No. 55.

O laat mij opgaan.

O laat mij nu opgaan in het huis van God, Laat mij op-gaan ook in het huis van God. Laat mij nu op-gaan in het huis van God, En ik keer van Gods weg nooit mij af.
Neen, nooit, neen, nooit, Want mijn God is mijn steun.
Neen, nooit, neen, nooit, God is de staf, waar-op ik leun.

2. O laat aandoen ook mij het witte kleed, enz.
3. O laat winnen ook mij de starrenkroon, enz.
4. O de psalmtoon van Sion, hij klinkt zoo zoet, enz.

No. 56.

Ga, keten, keer den leeuw.

Ga, ke-ten, keer den leeuw, Ga, ke-ten, keer den leeuw, Ga, ke-ten, keer den leeuw, Die Si-ons pad verspert. 1. Ziet gij die ou-de zus-ter niet, Hoe zij strompelt, niemand hulp haar biedt, Zij worstelt naar omhoog, vol van schroom, Dat zij te laat niet koom.

D. C.

2. Ziet gij dien ouden Christen niet, enz.
3. Ziet gij dien ouden herder niet, enz.

No. 57.

Toen eens Mozes wonderstaf.

Toen eens Mo - zes won- der- staf, De kin - dren Is - rels

leid-de, Toen ontsloot Gods won-der-staf Hun 't pad door de zee.

1. Weest, kindren, weest verblijd, Gaat met u de Heer

D. C.

niet mee, Weest, kindren, weest verblijd, Die 't pad baant door de zee.

2. Weest, Christnen, weest verblijd,
Gaat met u de Heer niet mee,
Weest, Christnen, weest verblijd,
Die 't pad baant door de zee.
Koor. Toen eens Mozes enz.

3. Weest, broeders, weest verblijd,
Gaat met u de Heer niet mee,
Weest, broeders, weest verblijd,
Die 't pad baant door de zee.
Koor. Toen eens Mozes enz.

No. 58.

Denk, zondaar, na.

O zondaar, o zondaar, denk, zon- daar na, Welk pad hebt gij ge - ko - zen? 1. Keer, o zon - daar, keer, ver- laat dat pad, Laat uw ziel be - hou-den; De hel is diep, zijn wanhoop zwart, Och, laat uw ziel be - hou - den.

D. C.

2. Al is bang de strijd, en zwak uw kracht,
Laat uw ziel behouden,
De Heer is sterk, genade is macht,
Och, laat uw ziel behouden.

3. Is niet mij gena geschied, ook mij!
Laat uw ziel behouden,
Ik ben verlost, mijn ziele is vrij,
Och, laat uw ziel behouden.

No. 59.

In ons midden was de Heer.

In ons mid - den was de Heer, de Heer,

Ja, hij was met ons, En zijn ze - gen sterk-te mij.

1. Waar, mijn broe - ders, waart gij, Mijn broe - ders, waar waart gij,

D. C.

Mijn broe- ders, waar waart gij, Toen de Heer was met ons.

2. Waar, o zondaars, waart gij, enz.
Koor. In ons midden enz.

3. Waar, o strijders, waart gij, enz.
Koor. In ons midden enz.

No. 60.

Een vaster geloof in Jezus.

Wat ik wensch, Wat ik wensch, Wat ik wensch, Is een vas- ter ge - loof in Je - zus. 1. Wan - neer wij zaam zijn, wat is de zucht, Een vas- ter ge - loof in Je - zus, De bee, waar tot God 't hart mee vlucht, Een vaster geloof in Je - zus.

D. C.

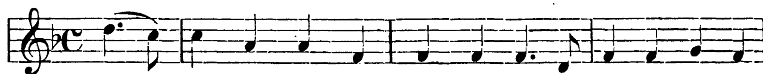
2. Geloof begeert mijn hart op zijn tocht,
Een vaster geloof in Jezus,
Want Jezus heeft ons vrijgekocht,
'k Wensch vaster geloof in Jezus.
Koor. Wat ik wensch, enz.
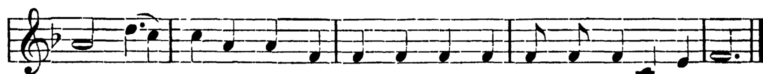
3. Het lied der vrijheid is hier ons recht,
Bij vaster geloof in Jezus,
Want 'k ben Gods kind en Jezus knecht,
Bij vaster geloof in Jezus.
Koor. Wat ik wensch, enz.
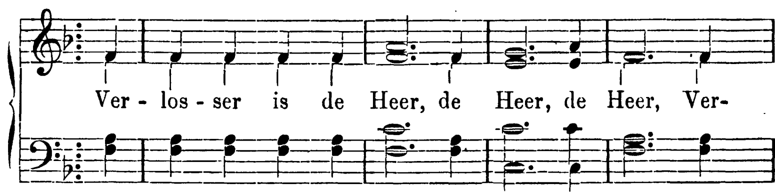
4. Zingt, broeders, zingt den Heiland uw lied,
Bij vaster geloof in Jezus,
In Hem is ons gena geschied,
Tot vaster geloof in Jezus.
Koor. Wat ik wensch, enz.
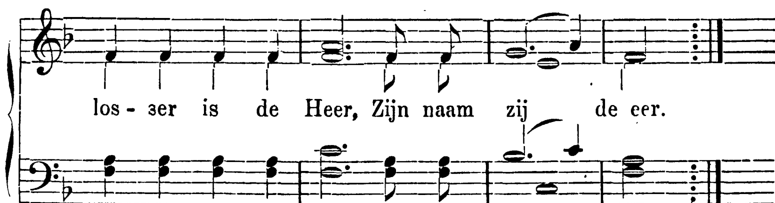
No. 61.

Verlosser is de Heer.

2. Werd Jozef als een slaaf verkocht,
God gaf hem eer en troon,
En hoe God Eli heeft bezocht,
Voorspelde Hanna's zoon.
Koor. Verlosser enz.

3. Tot Mozes sprak Jehova's mond:
Breng Pharo mijn gebod,
Maar weet, welk oordeel gij verkondt,
Hij blind is voor zijn lot.
Koor. Verlosser enz.

4. En Mozes en Aäron zaam
Volbrachten Gods bevel,
Maar 't smaden van Gods woord en (naam
Geleek den dwingland spel
Koor. Verlosser enz.

5. Hij sprak: 'k lach met uw Gods gebod,
Hij stel zijn volk de wet.
Zoo hoonde hij den heilgen God,
Den hoorder van 't gebed.
Koor. Verlosser enz.

6. Toen troostte Mozes Israël,
Geheel Egypte door;
God, sprak hij, kindren, ziet het wel,
Hij geeft uw beê gehoor.
Koor. Verlosser enz.

7. Aan d' oever van de Roode Zee,
Riep Mozes: Ken uw Heer,
Verlossing geeft u God en vreê,
Nooit ziet ge uw vijand weer.
Koor. Verlosser enz.

8. Verhit toog Pharo Isrel na,
Tot midden in den vloed,
En kende stervend daar te spâ
Zijn heillooze' overmoed.
Koor. Verlosser enz.

9. Om spijze morde in de woestijn
Het volk in bangen nood,
Toen stilde God des hongers pijn
Met manna, hemelsch brood.
Koor. Verlosser enz.

10. Toen water dagen lang ontbrak,
Vloeide op het machtwoord Gods,
't Bevel, dat Hij door Mozes sprak,
Het water uit de rots.
Koor. Verlosser enz.

10. Lof, eeuwig dank zij Isrels God,
Den Hoorder van 't gebed,
Die uitkomst geeft in 't donkerst lot
En op ons smeeken let.
Koor. Verlosser enz

No. 62.

Worstlende Jakob.

Worst-len-de Ja-kob, de mor-gen-stond sche-mert,

Einde.

Maar 't is Ja-kobs antwoord: ik laat u niet gaan,

Laat mij gaan Jakob, Neen ik laat u niet gaan.

Laat mij gaan Ja-kob, Neen, ik laat u niet gaan, Tot

gij mij ze-gent, Neen, ik laat u niet gaan, Tot

gij mij ze - gent, Neen, ik laat u niet gaan.

Worstlen - de Ja - kob, de mor - gen - stond sche - mert

Maar 't is Ja - kobs ant-woord: ik laat u niet gaan, Ik
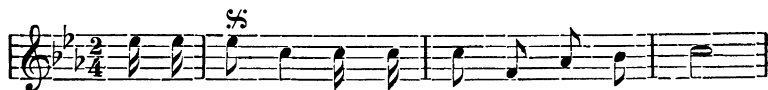
houd u tot den dag aanbreekt, Neen ik laat u niet gaan, Tot

D. C.
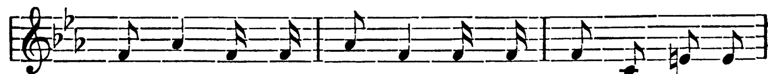
gij mij - ne zie - le ze - gent, Neen, laat ik U niet gaan.

No. 63.

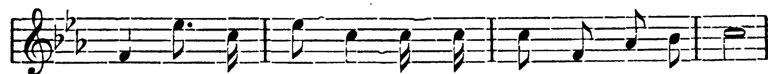
Ons wacht een liefdefeest omhoog.
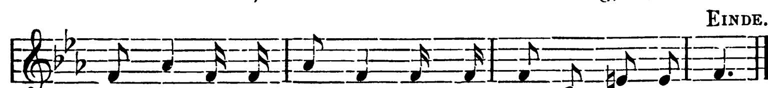

Ons wacht een lief - de - feest om - hoog, Ja, wel - dra,
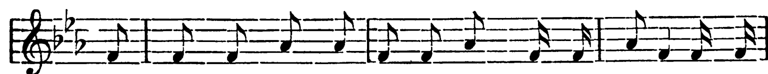

Voor Je - zus troon een lief - de - feest om- hoog, Ja, wel-

dra. Heil ons, een lief - de - feest om - hoog, Ja, wel - dra,

Voor Je - zus troon een lief - de - feest omhoog, Ja, wel - dra.
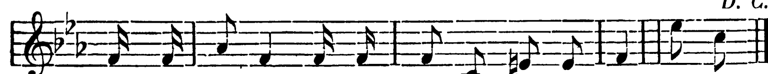

1. Op, kin- dren, op, strijdt om de kroon, Denk aan het liefde- feest

bij den Heer; Aan 't feestmaal voor uws Heilands troon, Denk aan

D. C.

het lief - de - feest bij den Heer, Ja, wel - dra, Ons wacht
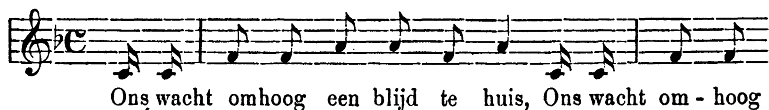
2. Verzoeking lokt aan iedren kant, enz.
Zie dan ons oog op 't vaderland, enz
Koor. Ons wacht enz.
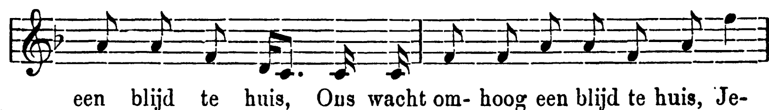
3. Hoe broeders, zusters, vordert gij, enz.
Verlost door Jezus zijn wij vrij, enz.
Koor. Ons wacht enz.
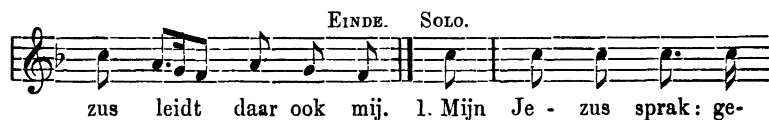
4. Een kloek geloof voert aan Gods hand, enz.
Ons Jezus na in 't vaderland, enz.
Koor. Ons wacht enz.
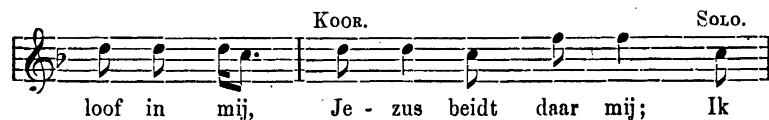
No. 64.
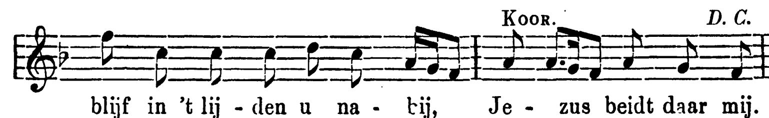
Ons tehuis omhoog.

2. Tot Petrus kerker zond de Heer,
Jezus beidt daar mij;
Zijn engel als bevrijder neer,
Jezus beidt daar mij.

3. Philippi's kerker zag Gods macht,
Jezus beidt daar mij;
Toen Paulus zong te middernacht,
Jezus beidt daar mij.

4. 'k Behoor den Heer en ken zijn stem,
Jezus beidt daar mij;
Zijn Geest in mij getuigt van Hem,
Jezus beidt daar mij.

No. 65.

't Zal Meeting zijn.

Op, maak u op, in Gods huis zal 't meeting zijn, Maak u

op in Gods huis zal 't mee-ting zijn, Ik ken uw zin, ik

EINDE.

weet uw gang, In Gods huis zal 't mee- ting zijn. 1. Wij reizen

door een wil-der-nis, In Gods huis zal 't mee-ting zijn; Maar

D. C.

van des Heilands hulp gewis, In Gods huis zal 't mee-ting zijn.

2. Wie ons teleurstel of verlaat, enz.
Hij blijft ons bij met troost en raad, enz.

3. Zijn liefde fluistert: vrees gij niet, enz.
Ik ben 't, de Heer, die kracht u biedt, enz.

4. Mijn ziele leeft en sterft den Heer, enz,
Hij kocht mij, zijn gena zij de eer, enz.

No. 66.

Vaarwel, mijn broeder.

Mijn broe-der, vaar-wel, voor al - toos vaarwel, Mijn broeder voor

al- toos wel; 'k Ga naar huis, naar den Heer, O vaarwel, vaarwel. Ik

ga naar huis, naar den Heer, O vaarwel, vaarwel, 'k Ga naar huis, naar den Heer.

D. C.

No. 67.

Bij een duimbreed.

Men lette op het passende van de melodie bij den inhoud des lieds. Het lied paart zich aan de drie eerste toonen der schaal, en zoo komt ook de muziek met niet meer dau een duimbreed vooruit.

KOOR.

Bij een duim-breed vooruit, Bij een duimbreed voor - uit,

Mijn Je - zus ach - ter - aan; Bij een duimbreed vooruit, Als een

EINDE. SOLO.

worm in 't stof Mijn Je - zus ach- teraan. Slechts duim bij duim ging

KOOR. SOLO.

'k biddend voort, Mijn Je - zus ach - ter - aan; Maar de

KOOR. D. C.

Heer heeft mij ge - bed verhoord, Mijn Je-zus ach - ter - aan.

2. Als 'k maar gestadig voorwaarts ga,
Mijn Jezus achteraan;
Steunt de Heer mij zwakke door gena,
Mijn Jezus achteraan.

3. Aan moeite en zorgen hier ten buit,
Mijn Jezus achteraan;
Ga ik duim bij duim in smart vooruit,
Mijn Jezus achteraan.

4. Heil, duim bij duim helpt mij mijn kruis,
Mijn Jezus achteraan;
Mijn Jezus na naar 't Vaderhuis,
Mijn Jezus achteraan.

No. 68.

Ik ben het nog niet moe.

Neen, ik ben het nog niet moe, Neen, ik ben het nog niet moe, Ik zocht des Hee-ren aan - ge-zicht En ik ben het nog niet moe.

SOLO.

1. 'k Heb den Heer voor de zondaars gebeên, KOOR. En ik ben het nog niet moe;

DUET.

Dat nog hij niet in 't gericht mocht treên, En ik ben het nog niet moe.

D. C.

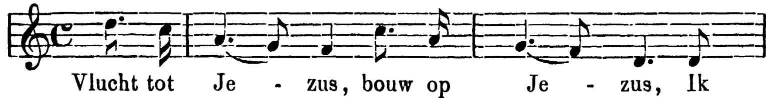
2. 'k Heb den Heer voor de droeven gevraagd,
En ik ben het nog niet moe,
Voor den lijder, die in stilheid draagt,
En ik ben het nog niet moe.
Koor. Neen, ik ben enz.
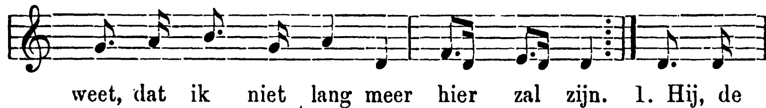
3. 'k Heb voor den Heer op zijn woord gepleit,
En ik ben het nog niet moe,
Dat hij mij plaats in zijn huis bereid,
En ik ben het nog niet moe.
Koor. Neen, ik ben enz.

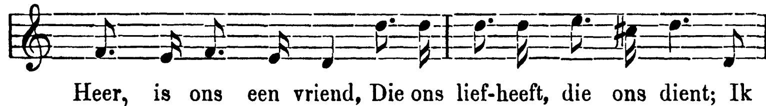
No. 69.
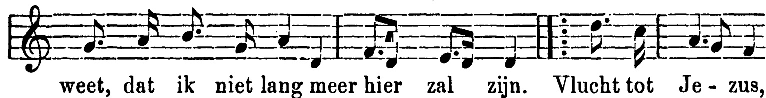
Vlucht tot Jezus.
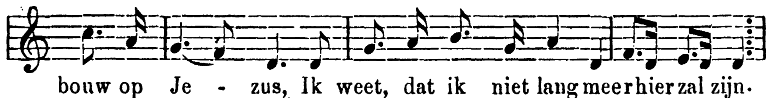
Dit lied werd den Jubileezangers gegeven te Washington, door het Parlementslid, FREDERICK DOUGLAS, met de belangrijke mededeeling, dat deze woorden het eerste denkbeeld bij hem hadden levend gemaakt, om zoo mogelijk de slavernij te ontvluchten.

2. Vrees niet, hoe de wereld zeg:
Leeuwen, leeuwen op den weg,
Ik weet, dat ik enz.

3. Ga op Gods genade door,
Jezus bloed baande allen 't spoor,
Ik weet, dat ik enz.

4. In Gods hemel schenkt eens hij,
Plaats aan u en plaats ook mij.
Ik weet dat ik enz.

No. 70.

Weest niet droef om mij.

1. Mijn zus- ter ging heen tot den Va - der, En Gods
2. Mijn zus ter had kruis hier ver - dra - gen, enz.
3. Gods eer- troon zal bo - ven zij dra - gen, Want enz.

eng - len brachten haar te huis, Mijn zus- ter ging heen

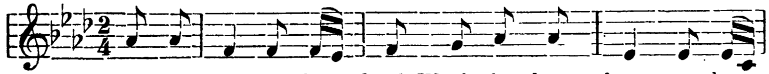
tot den Va - der, En Gods englen brachten haar te huis.

Zegt, sprak zij, zegt aan al- len: Weest niet droef om mij;
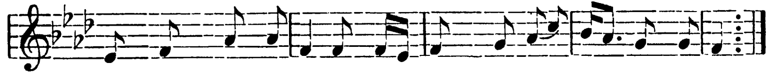
'k Doe Je - zus lof haast schallen, Eeuwig in hem vrij.

No. 71.
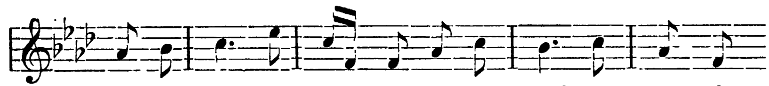
Houdt uw lampen brandend.

Houdt uw lam-pen bran-dend, Waakt, houdt uw lam - pen bran-
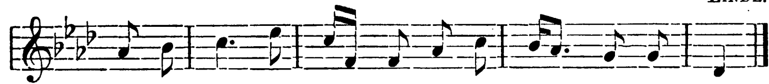

dend, Waakt, houdt uw lampen brandend, Want haastlijk komt de Heer.

Broeders, wordt niet moe - de, Broeders, wordt niet moe - de,
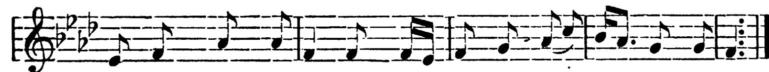
EINDE.

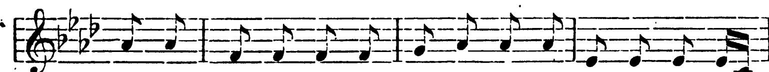
Broeders, wordt niet moe-de, Want, haastlijk komt de Heer.
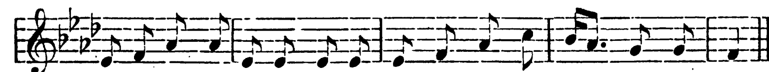

Houdt uw lam-pen bran- dend, Waakt, houdt uw lam - pen bran-

dend, Waakt, houdt uw lam-pen brandend, Want, haastlijk komt de Heer.

Vre - de daalt met des Hee-ren vreeze, Vre-de daalt met des

Heeren vreeze, met des Heeren vree-ze, Want haastlijk komt de Heer.

No. 72.

Wijs mij het pad.

1. Wijs, broe - der, tot Je - zus mij ook het pad, Wijs, broe - der, tot Je - zus mij ook het pad, Toon mij den Heer, dat zijn hand ook ik vat.

2. Wijs, zuster tot Jezus mij ook het pad.
Wijs, zuster tot Jezus mij ook het pad,
Toon mij den Heer, dat zijn hand ook ik vat.

3. Mijn Jezus, mijn Koning, Heer, vat mijn hand,
Mijn Jezus, mijn Koning, Heer, vat mijn hand,
Leid aan uw hand mij in 't vaderland.

No. 73.

Ik ben verlost.

Ik ben ver - lost. . . . . Ik ben ver-

Ik ben ver - lost, Ik ben ver - lost, Ik ben ver-

lost. . . . . Ik ben ver - lost. . . . . Ik ben ver-

lost, Ik ben ver- lost, Ik ben ver - lost, Ik ben verlost, Ik ben ver-

lost. . . . . . Ik ben ver- lost. . . . . . Ik ben ver-

lost, Ik ben ver-lost, Ik ben ver- lost, Ik ben ver-lost, Ik ben ver-

lost. . . . . . . EINDE.

lost, Ik ben ver - lost, Ge - was-schen in 't bloed des lams.

1. Mijn Heiland heeft zijn bloed geplengd, Der aard den heilfontein, En zondaars met dat bloed besprengd, Zijn in Hem vrij en rein.

2. Heeft niet dat bloed op Golgotha,
De boeteling gered?
Zoo delgt in mij ook Gods gena
Tot d' allerlaatste smet.

3. O heilig lam, uw kostbaar bloed
Bewaart zijn waarde en kracht,
Tot ge eenmaal 't laatst onrein gemoed
Tot reinheid hebt gebracht.

4. Dan zingen wij met voller toon,
De wondren van uw kruis,
Als Gij, Gods eengeboren Zoon,
Ons leidt in 't Vaderhuis.

No. 74.

Ik zal gaan door de diepte.

Ik zal gaan door de diepte en door de scha-duw des doods, Ik zal

gaan, maar in vre - de in den dood, Als Je - zus mijn leidsman wil

D. C.

we - zen, Ga ik zin - gend door 't dal van den dood.

Daar om - hoog wacht mij de rust, 's hemels rust; Daar om-

hoog wacht mij de rust, 's he - mels rust; Als

Je - zus mijn leids - man wil we - zen, Ga ik

D. C.

zin - gend door 't dal van den dood.

2. Daar omhoog geen smarte meer, Maar Gods vreê,
Daar omhoog geen smarte meer, Maar Gods vreê,
Als Jezus mijn leidsman wil wezen,
Ga ik zingend door 't dal van den dood.
Koor. Ik zal gaan enz.

No. 52. Haast klinkt van omhoog de bazuin.

(Zoo als het gezongen is door Miss Jennie Jackson).

Haast klinkt van om- hoog de ba- zuin, Ja wel - dra, Ja weldra, Zegt

ons van om- hoog de ba - zuin: De Heer ver - schijnt.

2. Houdt u dan, broeders, gereed, Want weldra, ja weldra,
Zegt luid ons 't geklank der bazuin: De Heer verschijnt.

3. Haast zegt tot zijn engel de Heer, ja weldra, ja weldra,
Verkondig door 't woord der bazuin: De Heer verschijnt.

4. Galm voor rechtvaardigen 't uit, Dat weldra, ja weldra,
Dat tot hun verlossing weldra, De Heer verschijnt.

5. Dreunt al den volken in 't oor, Dat weldra, ja weldra,
Als Koning en Rechter omhoog, De Heer verschijnt.

6. Waar bergt gij u, zondaar, waar, Als weldra, ja weldra,
Van omhoog de bazuin verkondt, Dat Jezus komt.

No. 76.

Heer, waar ik maar eerder gekomen.

1. Heer, waar ik maar eer - der ge - ko - men, Heer,

waar ik maar eer - der ge - ko - men, Heer,

waar ik maar eer - der ge - ko - men,

Om te smaken het le - ven in U. Trek, trek mijn hart naar

om-hoog, Trek, trek mijn hart naar omhoog, Trek, trek mijn hart naar

om - hoog, Om te sma - ken het le - ven in U.

2. Heer, neen geen traan vloeit in den hemel,
Heer, neen geen traan vloeit in den hemel,
Heer, neen geen traan vloeit in den hemel,
Waar wij smaken het leven bij U.

3. Zalig zijn mijn vader en moeder,
Zalig zijn mijn vader en moeder,
Zalig zijn mijn vader en moeder,
Waar zij smaken het leven bij U.

No. 77.

Waatren des doods.
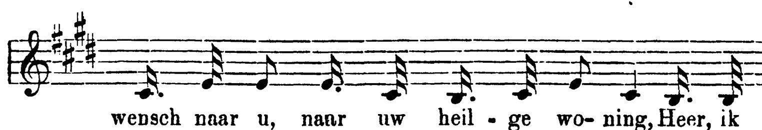
Waat - ren des doods, Mijn huis is ginds bij Je - zus,
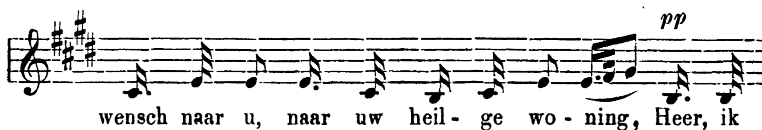
f
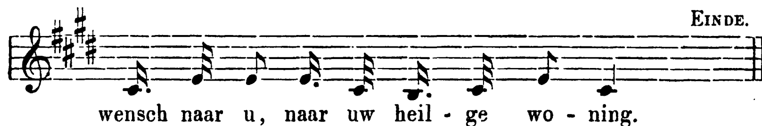
Waat - ren des doods. Heer, ik
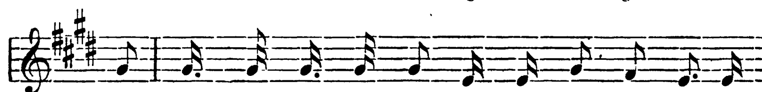
pp

wensch naar u, naar uw heil - ge we - ning, Heer, ik
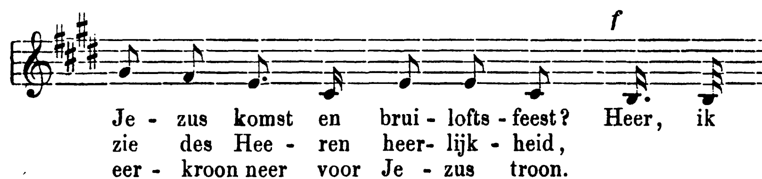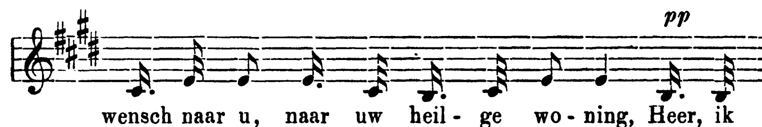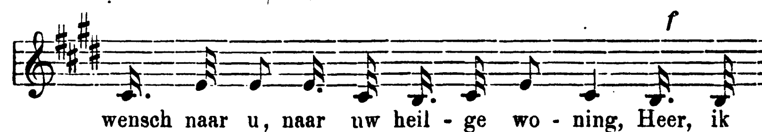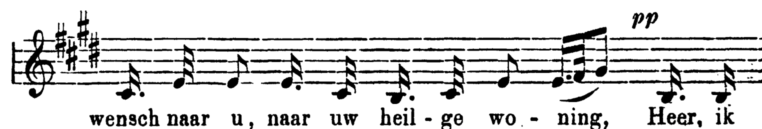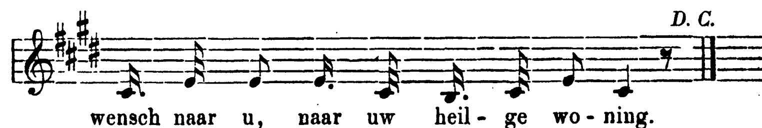

1. Wordt niet uw hart ge - trok - ken door den Geest, Naar
2. Ik ga daarheen; mijn feest- kleed is be - reid, En
3. Dan legt mijn hand uit ne - - drig dankbe - toon, Mijn

No. 78.

In het huis bij den Heer.

In het huis bij den Heer, In het huis bij den Heer, In des Vaders heil-ge woning, Wacht mij plaats bij den Heer.

EINDE.

1. Waar mijn vader vooruit-ging,
2. Waar mijn broeder vooruit-ging,
3. Waar mijn leeraar vooruit-ging,

Is plaats ook mij be-reid. In des Vaders heil-ge wo-ning, Wacht mij plaats bij den Heer.

D. C.

No. 79.

O Heer, wat dag van rouw.

O Heer, wat dag van rouw, O Heer, wat dag van rouw,

O Heer, wat dag van rouw, Als gij de aard daagt ten gericht. 1. Dan 2. Dan 3. Dan

klinkt der eng - len stem, Van oost tot west het luchtruim door,
klinkt des zondaars klacht, Als bij den jong- sten mor-gen- gloor.
klinkt der vro – men lied, Gij de - ze aard daagt ten ge- richt,

Van oost tot west het luchtruim door. Als gij de aard daagt ten gericht.

No. 80.

Opwaarts langs Sions heuvlen.

(Zooals dit lied gezongen is door Miss JENNIE JACKSON).

Langzaam.

Wij gaan opwaarts langs Sions heuvlen, Langs Sions heuvlen, Langs
Si - ons heuvlen, Wij gaan opwaarts langs Si - ons heu - vlen,
Heer Je - zus met U in 't hart, 1. Waakt, broeders, in ge-beden,
2. Waakt, zondaars, in ge-beden,
Waakt, broeders, in ge - be - den, Waakt, broe- ders,
Waakt, zon-daars, in ge - be - den, Waakt, zon - daars,
in ge - be - den, Volgt Je - zus her - der - staf.

No. 81.

Door den Jordaan.

Heeft niet uw ster - ke hand, o Heer, Uw volk door
den Jor - daan ge - leid! Zijn

1ste | 2de

waat - ren wach-ten ons. ons. 1. Ach, hoe breed en zwart is zijn
2. Reeds zijn mij ge-lief- den voor-
3. Wat vrees ik dan 's werelds- of
4. Mijn heil is ver-ze - kerd in

don - kre stroom, Zijn waat - ren wach - ten
uit ge - gaan,
Sa - tans macht,
Je - zus kruis.

ons, Hoe kom ik be - hou - den aan
En 'k weet wie ook mij zal ter
De Heer is mijn her - der, mij
De Heer, die mij plaats geeft in

an - dren zoom, Zijn waat - ren wach - ten ons.
zij - de staan,
hoedt zijn kracht,
's Va- ders huis.

D. C.

No. 82. Over den Jordaan.

Ja, o - ver den Jor-daan, Wacht ons 't land, wacht ons 't land,

EINDE.

O - ver den Jor- daan Wacht ons het he - melsch land.

1. Op 't huis mijns Vaders is altoos mijn oog, Wacht ons 't land, wacht ons 't

D. C.

land, Mijn Jezus na vaar ik omhoog, Wacht ons het hemelsch land.

2. Wat Satan poog hem baten list noch kracht,
   Wacht ons 't land, wacht ons 't land,
   Mijn ziel behoedt een hooger macht,
   Wacht ons het hemelsch land.
   Ja, over den Jordaan enz.

3. Wie zegt dat hij in Jezus voetspoor treedt,
   Wacht ons 't land, wacht ons 't land,
   Toon zich tot strijd en kruis gereed,
   Wacht ons het hemelsch land
   Ja, over den Jordaan enz.

4. En roemt ons lied, de Heer heeft ons bevrijd,
   Wacht ons 't land, wacht ons 't land,
   Vermeldt zijn trouw dan te aller tijd
   Wacht ons het hemelsch land.
   Ja, over den Jordaan enz.

No. 83.

Wij zullen zegepralen.

Wij zul - len ze - ge - pra-len, zul - len ze - ge - pra-len,

EINDE.

zul - len ze - ge - pra-len, In den Heer.

1. 'k Ben krijgsknecht en heb tot den strijd In den Heer, Voor
2. En zoo ik val-len mocht, ik weet In deu Heer, In 't
3. Mijn strijd is Godes en mijn kracht, In den Heer, Uit

D. C.

Je - zus rijk mij gansch ge - wijd, In den Heer.
Va- der - huis mijn plaats ge - reed, In den Heer.
Hem, die heerscht met eeuwge macht, In den Heer.

No. 84.

Niet ver zijn wij meer.

Niet ver zijn wij meer, Niet ver zijn wij meer, Niet ver

zijn wij meer, Ja, haast zien wij den Heer! 1. Komt,
2. Komt,

voorwaarts, broeders, voorwaarts; voorwaarts, broeders, voor-waarts;
voorwaarts, zus- ters, voorwaarts; voorwaarts, zus- ters, voor-waarts;

voorwaarts, broeders, voor- waarts; Want haast zien wij den Heer.
voorwaarts, zus - ters, voor- waarts; Want haast zien wij den Heer.

No. 85.

Opziend naar omhoog.

Ziet, wij bei- den 's Heeren komst, Opziend naar omhoog; Wij

EINDE.

bei - den 's Heeren komst, Opziend naar den hoo- gen.

1. Ons
2. Ar-
3. Ik

hal - le - lu - ja prij - ze hem, Opziend naar omhoog, Het
me zwer- vers hier be - neen, Opziend naar omhoog, Voert
wist het niet, maar Je - zus gij, Opziend naar omhoog, Waart

D. C.

roem zijn trouw met hart en stem, Op-ziend naar den hoogen.
de Hei-land huiswaarts heen, Op-ziend naar den hoogen.
eer ik riep reeds mij na - bij, Op-ziend naar den hoogen.

No. 86.

Mijn hemelsch huis.

Slechts lut - tel ge - beid, Dan klinkt het lied des Lams;

EINDE.

Slechts lut - tel ge - beid, Dan klinkt het lied des lams. 1. O
2. Waar
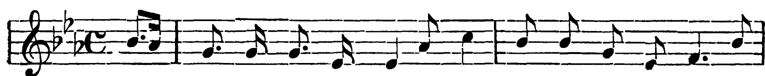
mijn hemelsch huis is licht en schoon, Daar klinkt het lied des lams, Geen
mijn Jezus heerscht is nooit meer nacht Daar klinkt het lied des lams, Zijn

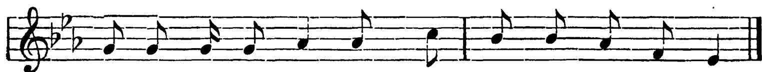
D. C.

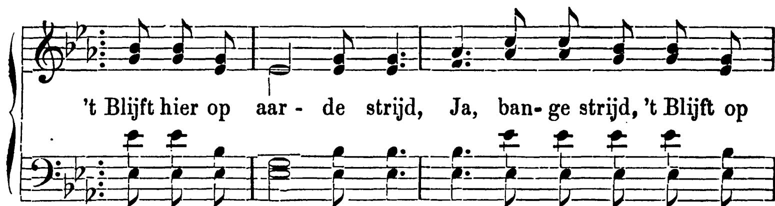
smart ge - naakt tot Je-zus troon, Daar klinkt het lied des Lams.
lief - de maakt ons 'tsterven zacht, Daar klinkt het lied des Lams.
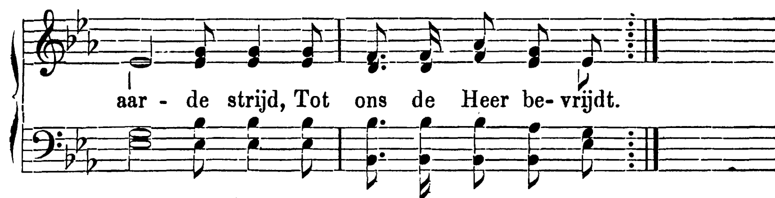
No. 87.

Strijd.

2. Had Eva willen luistren,
   Zich steunend op Gods woord,
   De mensch waar niet verdreven,
   Uit Edens heilig oord.

3. Gods trouwe, Gods ontferming,
   Zijn eenig mij tot steun,
   Ja, op zijn heilbeloften,
   Is 't dat ik strijdend leun.

4. 't Verbond van zijn genade,
   Waartoe ik ben gedoopt,
   Wijkt nimmermeer noch wankelt,
   Wat ook de tijd hier sloopt.

5. Laat, broeders, dan ons één zijn
   In Jezus heilgen strijd,
   Opdat ons Gods genade
   Tot steun zij t' allentijd.

No. 88.

Hij verrees van den dood.

De Heer ver-rees, De

De Heer verrees, ver-rees, verrees, ver- rees van den dood; De

verrees, verrees,

Heer, ver-rees, De

Heer ver-rees, ver-rees, verrees, ver - rees van den dood; De

ver-rees,

Heer ver-rees,

Heer ver-rees, ver-rees, verrees, ver- rees van den dood; Lofzingt

ver-rees,

EINDE.

hem, die ons het graf ont - sloot. 1. De

Jo - den eischten blind voor hun Ko - ning den dood, De

Jo - den eischten blind voor hun ko-ning den dood, De

Jo - den eisch-ten blind voor hun Ko - ning den dood, Lofzingt

D. C.

hem, die ons het graf ont - sloot.

2. Een raadsheer vroeg zijn lijk aan den schandpaal ontbloot,
Lofzingt hem, die ons het graf ontsloot.

3. Gods engel verscheen daar bij 't derde morgenrood,
Lofzingt hem, die ons het graf ontsloot.

4. Maria aanbad hem verrezen van den dood,
Lofzingt hem, die ons het graf ontsloot.

No. 89.

Wagen Gods.

KOOR. *pp*

Daal ne - der wa - gen Gods, Daal ne - der wa - gen Gods,

Daal ne - der wa - gen Gods, Daal, daal laag tot mij neer! O

1ste stem.

rit. 2de stem. EINDE.

daal, daal laag tot mij neer. *f* 1. Neem, wagen Gods, neem mij ook op,
2. Neem, wagen Gods, neem al - les op,

Neem, wagen Gods, neem mij ook op, Neem, wagen Gods, neem mij ook op,
Neem, wagen Gods, neem al - len op, Neem, wagen Gods, neem al - len op,

D. C.

Daal, daal laag tot mij neer! O,

No. 90.

Gebed.

Het volgende gebed voor den eten is op verzoek van vele vrienden der Jubileezangers gedrukt.

Gearr. door P. P. Bliss.

Gij zijt groot, ook zijt gij goed, Va - der, die uw

kin - dren voedt, En voor - ziet in al hun nood;

Geef ons Heer, ons daag-lijksch brood. A - men.

No. 91.

O ja! O ja!

2. Toen biddend ik mijn Heiland zocht, o ja, o ja!
Had bijna Satans overmocht, o ja, o ja!
„Wacht, zei hij, „tot het uur van nood, o ja, o ja!
„Gij zijt te jong nog voor den dood." o ja, o ja!

3. Mijn harte dorst, mijn harte zucht, o ja, o ja!
Naar reiner, hooger levenslucht; o ja, o ja!
Wees, Heer, mijn trooster in mijn smart, o ja, o ja!
En trek tot U mijn biddend hart. o ja, o ja!

No. 92.

Een heuglijk Nieuwjaar.

Welk een heuglijk Nieuwjaar, Welk een heuglijk Nieuwjaar, Welk een heug- lijk, welk een heug - lijk, welk een heuglijk Nieuwjaar.

EINDE.

1. Ik wor - stel en poog, Mijn deel is om - hoog, Een kroon bij mijn Hei - land Straalt vriendlijk me in 't oog.

D. C.

2. Wat soms mij bezwaar,
Eén ding weet ik waar,
Mijn Jezus, mijn herder
Aanschouwt mij van daar.

3. Schep, zondaar, schep moed;
De Heer is u goed,
Hij kocht ons, verloornen,
Ten prijs van zijn bloed.

No. 93.

Vaarwel.

De waat - ren des doods wach - ten mij ginds, De waat - ren des doods wach - ten mij ginds, De waat - ren des doods wach - ten mij ginds, Ar- me we - reld, vaar-wel! 1. Ik ben een vol- ger van het kruis, In den Heer, Zijn voetspoor is de weg naar huis, In den Heer.

D. C.

2. Hoe dichter ik aan 't eind genaak, In den Heer,
Hoe meer ik van den hemel smaak, In den Heer.

3. Geen Satan zelfs jaagt schrik mij aan, In den Heer,
Waar Jezus mij is voorgegaan, In den Heer.

4. Bedreigt u Satan, vrees hem niet, In den Heer.
Houd hem Gods woord voor en hij vliedt, In den Heer.

No. 94.

Indien ik u niet meer mocht zien.

1. Vaart- wel, broe - ders, vaart - wel, zus - ters, In-
dien ik u niet meer mocht zien; Eens za - lig bij den Heer
Vind ik u al - len weer, In - dien 'k u hier niet weer mocht zien.

3. 't Pijnlijk scheiden is voor kort slechts,
Indien ik u niet meer mocht zien;
Door God, die nu ons scheidt,
Is 't betre ons toebereid,
Indien 'k u hier niet weer mocht zien.

No. 95.

Heer, verlaat mij niet.

1. Wie is 't die ik zie naadren? Verlaat, o Heer, mij niet! Wie
is 't die ik zie naadren? Verlaat, o Heer, mij niet! Wie
is 't die ik zie naadren? Verlaat, o Heer, mij niet! Heer, neen,
ver - laat mij in mijn sterf- uur niet!

2. Heer, Jezus, zijt gij 't zelve,
Verlaat, o Heer, mij niet enz.
Heer, neen, verlaat mij in mijn sterfuur niet!

3. Laat mij u volgen mogen,
Verlaat, o Heer, mij niet! enz.
Heer, neen, verlaat mij in mijn sterfuur niet!

4. Doe, doe bij U mij wonen,
Verlaat, o Heer, mij niet!
Heer, neen, verlaat mij in mijn sterfuur niet!

No. 96.

Dankt en Juicht.

O Broeders, dankt en juicht, en geeft God de ee - re, ee - re,

En daarom dank, enz.

Dankt en juicht en geeft God de ee- re, ee - re,

EINDE

Dankt en juicht en geeft God de ee - re, voor zijn heuglijk ju-beljaar.

Wenscht gij niet te zijn een krijgsknecht, krijgsknecht, krijgsknecht, Wenschtgij

niet te zijn een krijgsknecht, krijgsknecht, krijgsknecht, Wenscht gij

niet te zijn een krijgsknecht, krijgsknecht, krijgsknecht, Van ons

heug - lijk ju - bel - jaar.

2. Zou ik kunnen zijn een krijgsknecht,
Van het heuglijk jubeljaar?

3. Zeker moogt gij zijn een krijgsknecht,
Van het heuglijk jubeljaar.

Men zinge de drie coupletten achtereen en na het derde vers herhale men het begin met dezen aanvang: „En daarom dankt !

No. 97. Tot zijn rust na den strijd.

Dit lied wordt veel bij begrafenisseu gezongen, vooral door hen, die den doode dragen en hem in de groeve aflaten.
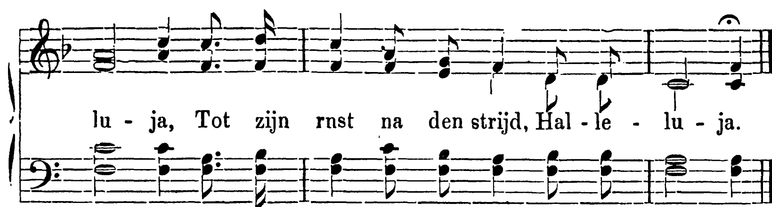
1. Ziet wij dra - gen on - zen broe- der, Dra - gen
2. Ziet wij dra - gen on - zen va - der, Dra - gen
3. Wie dan zon - der ho - pe treu- ren, On - zen

hem ter don - kre groe - ve, Tot zijn rust na den strijd, Halle-
hem ter don - kre groe - ve, Tot zijn rust na den strijd, Halle-
zie - le roemt in Je - zus, In den rouw klinkt ons lied, Halle-

lu - ja, Ju- belt Hal-le - lu - ja, Ju - belt Hal- le - lu - ja, Jubelt

p

Hal- le - lu - ja, Tot zijn rust na den strijd, Halle-lu-ja, Jubelt Halle-

No. 98.

Als een starre aan Gods hemel.

1. 't Is een wel, waar mijn stof de rust zal vin - den,
Leg, waar gij wilt, mijn li - chaam neer, Leg waar gij wilt,
mijn li - chaam neer, Want mijn klei - ne ziel zal schij - nen
Want mijn kleine ziel zal schijnen, Als de star- ren aan Gods
he - mel, Als de star - ren aan Gods he-mel.

2. Leg me in woeste of wel in bloemendreven,
Woestijn en bloemgaard zijn mij een,
Woestijn en bloemgaard zijn mij een, enz.

3. Mijn reistocht leidt naar 't Sion Gods hierboven,
Naar Jezus troon in 't vaderland,
Naar Jezus troon in 't vaderland, enz

No. 99.

Anker in den Heer.

An - ker, mijn zie - le, an - ker, an - ker in den Heer,

EINDE.

Werp uw an - ker in ge - loof, an - ker in den Heer.

1. Gods woord is vei - li - ge ankergrond,
2. Gods Zoon is vei - li - ge ankergrond, } An - ker in den Heer.
3. Gods hart is vei - li - ge ankergrond,

Gods woord is vei - li - ge ankergrond,
Gods Zoon is vei - li - ge ankergrond, } An - ker in den Heer.
Gods hart is vei - li - ge ankergrond,

Gods woord hoorend zeg in uw har - te,
Ziende op Je - zus zeg in uw har - te, An - ker in den
Met 's Heeren Geest zeg mede uw har - te,

Heer. Gods woord hoorend zeg in uw har- te, An - ker in den Heer.
Ziende op Je - zus zeg in uw har- te,
Met 's Heeren Geest zeg mede uw har- te,

D. C.

No. 100.

Gebed des Heeren.

Onze Vader die in de hemelen zijt,
Uw naam worde ge - hei - ligd,
Geef ons heden ons daaglijksch brood,
En leid ons niet in verzoeking maar
verlos ons van den boo - zen,

Uw koningrijk kome,
Uw wil geschiede op aarde als in den he - mel,
En vergeef ons onze schulden
gelijk wij vergeven on- zen schul- de - na - ren,
Want U is het Koningrijk en
de kracht en de heerlijkheid tot in alle eeu - wig- heid, A - men.

No. 101.

John Brown.

Zing de coupletten naar hun volgnummer. Bij het derde vers blijve het Koor achterwege, men zinge drie en vier achtereenvolgens, en dan herhale men het Koor.

1. 't Lichaam van John Brown rust in een smaadlijk graf,
3. John Brown stierf zoo voor de vrij - heid van den slaaf,
4. Nu is het daar 't zoo be - geer- de ju - bel - jaar.

't Li- chaam van John Brown rust in een smaad - lijk graf,
John Brown stierf zoo voor de vrij - heid van den slaaf,
Nu is het daar 't zoo be – geer- de Ju - bel - jaar,

't Lichaam van John Brown rust in een smaadlijk graf, Maar zijn
John Brown stierf zoo voor de vrijheid van den slaaf, Maar zijn
Nu is het daar 't zoo be - geerde ju - bel-jaar, En wie

ziel juicht bij God.
ziel juicht bij God.
slaaf was juicht vrij.

Glo - rie, glo - rie, hal - le-

lu - ja, Glorie, glo- rie, hal - le- lu - ja, Glo- rie, glo-rie, hal-le-

lu- ja, Zijn zieljuicht bij God. 2. Brown verwon Harpers Ferry, Brown die

nooit vrees heeft ge - kend, En hij verschrikte oud Vir-ginia van het

een tot 't an - der end, Zij hin - gen hem als boos-wicht, zij

zelf een schur- ken-bent, Maar zijn ziel juicht bij God.

No. 102.

Luister naar der englen nooden.

Waar heeft mijn zie - le heil gezocht? Luister naar der en - glen

nooden, Bij Hem, die door zijn bloed mij kocht, Luister naar der englen

nooden, Hij heeft zijn heil aan mij gewrocht, Luister naar der englen

nooden, Toen ik zijn kruis aanschouwen mocht, Luister naar der englen

nooden, Toen ik zijn kruis aanschouwen mocht, Waarop hij 't al volbracht.

Zingt zijn glo-rie he-mel - bo - den, Zingt, englen, zingt, Zingt, englen,

zingt, Van Hem, die 't al volbracht, Die de weg is ons ten leven. Komt,

zondaars, komt, verloornen, zon - der be- ven, Luistert naar der englen

noo - den, Ge - looft in Hem, die 't al voor U vol-bracht.

Die de weg is ons ten le - ven. Toen ik zijn kruis enz.

No. 103. Opwaarts.
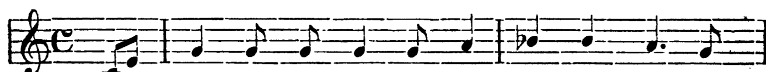
Laat ons opwaarts gaan, opwaarts gaan, opwaarts gaan naar ons hemelsch te huis. Laat ons opwaarts gaan, opwaarts gaan langs 't pad baand door Je - zus kruis.

EINDE.

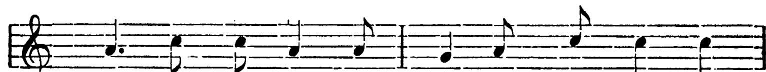
1. Wij staan op de zee des le - vens Aan haar stor - men macht - loos bloot, Maar daar Je- zus hand het roer houdt, Blijft ons har - te kalm in nood.
2. Gin- der blinkt de stad van ver- re, En haar kust - licht straalt bij nacht, Hoort der englen blij- de zan- gen, 't Welkom, dat ons eer- lang wacht.
3. Dáár zien wij de dier- bren we- der, Die reeds wach- tend staan op 't strand, Dáár geen scheiding, daar geen tranen, Dáár is 't eeu- wig va- der- land.

No. 104.

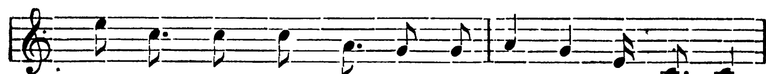
Gered.

1. Ik ging in de heu- vlen tot stil ge - bed; O
2. Ik rees van mijn knie-en met dank in 't hart, O
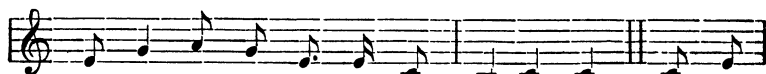

'k weet dat mijn naam niet is uit - ge- wischt, En
'k weet dat mijn naam niet is uit - ge- wischt, De

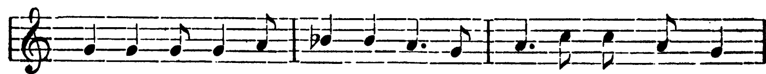

ik ken - de mijn zie - le in Chris- tus ge - red, Want
Heer gaf ver - los - sing van het bang- ste der smart, Want

Koor.
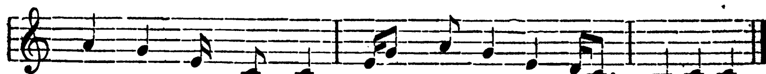

'k weet dat mijn naam niet is uit - ge - wischt. Heil mij,
'k weet dat mijn naam niet is uit - ge - wischt.

ik weet in wien ik heb geloofd, Heil mij, ik weet in wien

ik heb ge -loofd, Heil mij, ik weet in wien

ik heb ge-loofd, En dat mijn naam in 't boek is bewaard.

